CENTRUM KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO PIELĘGNIAREK I POŁOŻNYCH

PROGRAM SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO
W DZIEDZINIE
OCHRONY ZDROWIA PRACUJĄCYCH

dla pielęgniarek

Program został zatwierdzony przez Ministra Zdrowia w dniu 19.08.2015r.

uwzględnia:

1. Aktualizację programów szkoleń specjalizacyjnych oraz kursów kwalifikacyjnych zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia w dniu 24.10.2016 r.
2. Aktualizację programów szkoleń specjalizacyjnych, kursów kwalifikacyjnych i kursów specjalistycznych w obszarze miejsca realizacji stażu zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2012r. w sprawie systemu resortowych kodów identyfikacyjnych oraz szczegółowego sposobu ich nadawania (Dz. U. poz. 594), zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia w dniu 31.08.2017 r.
3. Aktualizację *Modułu I Humanistyczno-społeczne podstawy specjalizacji* zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia w dniu 28.11.2017 r.
4. Aktualizację Części 3 w *Module I Humanistyczno-społeczne podstawy specjalizacji* zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia w dniu 29.07.2019 r.
5. Aktualizację programów szkoleń specjalizacyjnych zatwierdzoną przez Ministra Zdrowia w dniu 05.04.2022 r.

Warszawa 2022

PROGRAM PRZYGOTOWANY PRZEZ ZESPÓŁ PROGRAMOWY W SKŁADZIE[1]

1. **dr n. med. Katarzyna Kocka** – **Przewodnicząca Zespołu;** Katedra Onkologii i Środowiskowej Opieki Zdrowotnej Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie
2. **mgr piel. Halina Kąkolewska –** Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Gorzowie Wielkopolskim
3. **mgr prawa i administracji Anna Raj –** Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Gdańsku
4. **mgr piel. Iwona Tkaczyk –** Mega Med sp. z o.o. Przychodnia Lekarska w Lublinie

RECENZENCI PROGRAMU

1. **dr hab. n. o zdr. Aleksandra Gaworska-Krzemińska, prof. nadzw. –** Kierownik Katedry Pielęgniarstwa Wydział Nauk o Zdrowiu, Gdański Uniwersytet Medyczny
2. **lek. med. Paweł Wdówik** – Konsultant Krajowy w dziedzinie medycyny pracy Mazowiecki Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Oddział Radom

[1] Powołany Zarządzeniem Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych Nr 75/13 z dnia 21 listopada 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw Opracowania Programu Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.

PROGRAM MODUŁU I PRZYGOTOWANY PRZEZ ZESPÓŁ PROGRAMOWY W SKŁADZIE[2]

1. **dr n. med. Grażyna Rogala-Pawelczyk** – **Przewodnicząca Zespołu;** Katedra i Zakład Zarządzania w Pielęgniarstwie, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Prezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
2. **dr n. med. Anita Gębska-Kuczerowska** – Studium Zdrowia Publicznego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny w Warszawie
3. **mgr Jadwiga Klukow** – Katedra i Zakład Zarządzania w Pielęgniarstwie, Uniwersytet Medyczny w Lublinie
4. **mgr piel. Izabela Kucharska** – Departament Zapobiegania oraz Zwalczania Zakażeń i Chorób Zakaźnych u Ludzi, Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie
5. **mgr Teresa Kuziara** – Komisja Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego, Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych, Wiceprezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
6. **prof. nadzw. dr hab. n. hum. Ewa Wilczek-Rużyczka** – Katedra Psychologii Zdrowia, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie
7. **dr Beata Witkowska-Maksimczuk** – Zakład Filozofii, Wydział Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej
8. **dr n. o zdr. Grażyna Wójcik** – Zakład Pielęgniarstwa Społecznego, Wydział Nauki o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Prezes Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego

RECENZENT PROGRAMU

dr hab. n. hum. Maria Kózka, prof. UJ – Konsultant Krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa, Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum

[2] Powołany Zarządzeniem Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych Nr 60/13 z dnia 12 listopada 2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw Opracowania Programu Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.

AKTUALIZACJA zatwierdzona przez Ministra Zdrowia w dniu 24.10.2016r. PRZYGOTOWANA PRZEZ ZESPÓŁ ds. EWALUACJI W SKŁADZIE*

1. **dr n. o zdr. Grażyna Wójcik** – Prezes Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego
2. **mgr Sabina Wiatkowska** – Przewodnicząca Komisji Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego w Naczelnej Radzie Pielęgniarek i Położnych
3. **dr n. o zdr. Jarosław Czepczarz** – Członek Komisji Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego w Naczelnej Radzie Pielęgniarek i Położnych
4. specjalista w dziedzinach ewaluowanych programów kształcenia

AKTUALIZACJA zatwierdzona przez Ministra Zdrowia w dniu 28.11.2017r. PRZYGOTOWANA PRZEZ ZESPÓŁ ds. EWALUACJI W SKŁADZIE*

1. **dr n. o zdr. Grażyna Wójcik** – Prezes Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego
2. **mgr Sabina Wiatkowska** – Przewodnicząca Komisji Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
3. **dr Jarosław Czepczarz** – Członek Komisji Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
4. **specjaliści w dziedzinie ewaluowanego programu**:
   a) **dr hab. n. hum. Maria Kózka, prof. UJ** – Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa, Prodziekan ds. dydaktycznych i studenckich Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum
   b) **mgr piel. Izabela Kucharska –** Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego, Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie
   c) **mgr Teresa Kuziara** - Członek Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
   d) **dr n. med. Grażyna Rogala-Pawelczyk** – Prorektor ds. Rozwoju i Nauki, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku
   e) **dr Beata Witkowska-Maksimczuk** – Adiunkt Zakładu Filozofii, Wydział Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej

AKTUALIZACJA zatwierdzona przez Ministra Zdrowia w dniu 31.08.2017r. PRZYGOTOWANA PRZEZ ZESPÓŁ ds. EWALUACJI W SKŁADZIE**

1. **dr hab. n. hum. Maria Kózka, prof. UJ** – Konsultant Krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa
2. **dr n. o zdr. Grażyna Wójcik** – Prezes Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego
3. **mgr Sabina Wiatkowska** – Przewodnicząca Komisji Nauki, Kształcenia i Rozwoju Zawodowego w Naczelnej Radzie Pielęgniarek i Położnych

AKTUALIZACJA zatwierdzona przez Ministra Zdrowia w dniu 29.07.2019r. PRZYGOTOWANA PRZEZ ZESPÓŁ ds. EWALUACJI W SKŁADZIE***

1. **mgr piel. Izabela Kucharska –** Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego, Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie
2. **dr n. med. Anita Gębska – Kuczerowska** Studium Zdrowia Publicznego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny Warszawa

---

* Powołany Zarządzeniem Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych Nr 65/16 z dnia 26 września 2016 r. w sprawie powołania zespołu do spraw ewaluacji programów kształcenia szkoleń specjalizacyjnych, kursów kwalifikacyjnych i kursów specjalistycznych.

** Powołany Zarządzeniem Nr 32/17 Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych z dnia 19 maja 2017 r. w sprawie powołania zespołu do spraw ewaluacji programów szkoleń specjalizacyjnych, kursów kwalifikacyjnych i kursów specjalistycznych w obszarze miejsca realizacji stażu zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2012 r. w sprawie systemu resortowych kodów identyfikacyjnych oraz szczegółowego sposobu ich nadawania (Dz. U. poz. 594).

*** Powołany Zarządzeniem Nr 19/19 Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych z dnia 1 kwietnia 2019 r. w sprawie powołania zespołu do spraw ewaluacji modułu I część 3 szkoleń specjalizacyjnych dla pielęgniarek i położnych.

AKTUALIZACJA zatwierdzona przez Ministra Zdrowia w dniu 05.04.2022 r.
PRZYGOTOWANA PRZEZ ZESPÓŁ ds. AKTUALIZACJI W SKŁADZIE****

1. **prof. dr hab. n. med. Maria Kózka –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa
2. **dr n. med. Edyta Katarzyna Cudak –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa anestezjologicznego i intensywnej opieki
3. **dr n. med. Tadeusz Wasilewski –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa chirurgicznego i operacyjnego (w zakresie modułu I)
4. **dr n. med. Regina Sierżantowicz –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa chirurgicznego i operacyjnego (w zakresie modułów specjalistycznych)
5. **dr n. med. Ewa Kądalska –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa geriatrycznego
6. **mgr Alicja Szewczyk –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego
7. **dr n. med. Małgorzata Pasek –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa onkologicznego
8. **dr n. o zdr. Mariola Rybka –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa opieki długoterminowej
9. **dr n. o zdr. Izabela Kaptacz –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa opieki paliatywnej
10. **dr n. med. Krystyna Piskorz- Ogórek –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego
11. **dr n. o zdr. Damian Czarnecki –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego
12. **dr n. med. Anna Małecka**- Dubiela **–** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa ratunkowego
13. **mgr Beata Ostrzycka –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego
14. **dr hab. n. o zdr. Grażyna Iwanowicz – Palus, prof. UM –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa ginekologiczno- położniczego
15. **dr n. med. Anna Szczypta –** Konsultant krajowy w dziedzinie pielęgniarstwa epidemiologicznego
16. **mgr Katarzyna Florek –** przedstawiciel Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych

---

**** Powołany Zarządzeniem Nr 17/21 Dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie powołania zespołu do spraw aktualizacji literatury w programach szkoleń specjalizacyjnych dla pielęgniarek i położnych.

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

Szkolenie specjalizacyjne jest to rodzaj kształcenia, który zgodnie z ustawą z dnia 15 lipca 2011 r. *o zawodach pielęgniarki i położnej* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1251) ma na celu uzyskanie przez pielęgniarkę lub położną specjalistycznej wiedzy i umiejętności w określonej dziedzinie pielęgniarstwa lub dziedzinie mającej zastosowanie w ochronie zdrowia oraz tytułu specjalisty w tej dziedzinie.

Efekty uczenia się wskazane w programie szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie ***ochrony zdrowia pracujących, dla pielęgniarek*** są dla organizatora i uczestnika kształcenia obowiązkowym elementem programu. Osiągnięcie wskazanych efektów kształcenia gwarantuje, że każdy uczestnik szkolenia specjalizacyjnego będzie posiadać takie same kwalifikacje, niezależnie od miejsca ukończenia kształcenia, podmiotu organizującego kształcenie oraz systemu kształcenia.

Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznej wiedzy i umiejętności w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących umożliwiających samodzielną realizację zadań w opiece nad pracującymi oraz współdziałanie z pracodawcami, pracownikami i innymi profesjonalistami realizującymi działania w ochronie zdrowia pracujących.

Czas trwania kształcenia

Łączna liczba godzin przeznaczonych na realizację programu szkolenia specjalizacyjnego w kontakcie z wykładowcą/opiekunem stażu wynosi **800** godzin dydaktycznych:
zajęcia teoretyczne – **415** godzin,
zajęcia praktyczne – **385** godzin.
Organizator kształcenia w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji, ma prawo dokonać modyfikacji czasu trwania zajęć teoretycznych. Oznacza to, że 80% łącznej liczby godzin przeznaczonych na realizację programu nie podlega zmianie. Wskazane 20%, **co stanowi nie więcej niż 160 godzin, może być wykorzystane na samokształcenie.**

Sposób organizacji

Za przebieg i organizację szkolenia specjalizacyjnego odpowiedzialny jest organizator kształcenia. Organizator powinien:

1. Opracować regulamin organizacyjny szkolenia specjalizacyjnego, który w szczególności określa:
   - organizację;
   - zasady i sposób naboru osób;
   - prawa i obowiązki osób uczestniczących;
   - zakres obowiązków kadry dydaktycznej prowadzącej nauczanie teoretyczne i praktyczne;
2. Powołać kierownika szkolenia specjalizacyjnego.

Do zadań kierownika szkolenia oprócz zadań określonych w przepisach Ministra Zdrowia z tego zakresu powinno należeć:

- współdecydowanie o doborze kadry dydaktycznej;
- przedstawienie uczestnikom szkolenia: celu, programu i organizacji kształcenia;
- ocenianie placówek szkolenia praktycznego wg specyfiki i organizacji zajęć;
- pomaganie w rozwiązywaniu problemów;
- udzielanie indywidualnych konsultacji uczestnikom szkolenia;
- zbieranie i analizowanie opinii o przebiegu szkolenia.

3. Przeprowadzić postępowanie kwalifikacyjne.
4. Powołać wykładowców posiadających kwalifikacje określone w programie szkolenia.

5. Powołać w uzgodnieniu z kierownikiem specjalizacji opiekunów szkolenia praktycznego, którzy powinni być merytorycznymi pracownikami placówek, w których odbywa się szkolenie praktyczne. Do zadań opiekuna szkolenia praktycznego należy:
   - instruktaż wstępny (zapoznanie z celem szkolenia praktycznego z organizacją pracy, wyposażeniem placówki, jej personelem, zakresem udzielanych świadczeń i in.);
   - instruktaż bieżący (organizacja i prowadzenie zajęć, kontrola nad ich prawidłowym przebiegiem, pomoc w rozwiązywaniu problemów i in.);
   - instruktaż końcowy (omówienie i podsumowanie zajęć, zaliczenie świadczeń zdrowotnych określonych w programie kształcenia, ocena uzyskanych wiadomości i umiejętności).
6. Zapewnić bazę dydaktyczną do szkolenia teoretycznego, dostosowaną do liczby uczestników szkolenia.
7. Zapewnić środki dydaktyczne, o których mowa w programie poszczególnych modułów.
8. Dobrać placówki stażowe zgodnie z planem nauczania, w których możliwe będzie zdobywanie umiejętności niezbędnych do wykonywania określonych świadczeń zdrowotnych.
9. Posiadać wewnętrzny system monitorowania jakości kształcenia.
10. Potwierdzić w karcie specjalizacji uczestnika przed zaliczeniem szkolenia, że pielęgniarka posiada kwalifikacje w zakresie badania fizykalnego, udokumentowane uwierzytelnioną kopią:
    a) dyplomu uzyskania tytułu specjalisty po 2001 r. lub
    b) zaświadczenia o ukończeniu kursu specjalistycznego *Wywiad i badanie fizykalne* lub
    c) zaświadczenia o ukończeniu kursu z zakresu badania fizykalnego *Advanced Physical Assessment* lub
    d) dyplomu uzyskania tytułu licencjata pielęgniarstwa, począwszy od naboru 2012/2013.

Sposób sprawdzania efektów uczenia się

W toku realizacji programu przewiduje się ocenianie:

1. Bieżące – rozumiane jako zaliczanie poszczególnych modułów (sprawdzenie stopnia opanowania wiedzy i umiejętności będących przedmiotem nauczania teoretycznego i praktycznego, w tym świadczeń zdrowotnych przewidzianych w programie kształcenia).
2. Końcowe – egzamin państwowy, który przeprowadza państwowa komisja egzaminacyjna powołana przez ministra właściwego do spraw zdrowia na wniosek dyrektora Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.

2. OGÓLNE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Dyplom uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie ***ochrony zdrowia pracujących*** otrzymuje pielęgniarka, która:

1) w zakresie wiedzy posiada:

- wiedzę na temat dylematów etycznych/moralnych w pracy pielęgniarki, położnej;
- wiedzę dotyczącą praw pacjenta i odpowiedzialności pielęgniarki, położnej;
- specjalistyczną wiedzę w zakresie procesów komunikowania interpersonalnego w relacji z pacjentem, rodziną i członkami zespołu opieki zdrowotnej;
- wiedzę na temat zastosowania epidemiologii w praktyce zawodowej pielęgniarki i położnej;
- wiedzę z zakresu specyfiki zarządzania w podsystemie pielęgniarstwa w kontekście polityki zdrowotnej i zdrowia publicznego;

- wiedzę dotyczącą znaczenia krytycznej analizy wyników badań naukowych i ich wykorzystania w rozwoju praktyki zawodowej;
- specjalistyczną wiedzę w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących do sprawowania opieki nad pracującymi oraz planowania, koordynowania i nadzorowania tej opieki;
- specjalistyczną wiedzę z zakresu nauk medycznych – medycyny pracy;
- znajomość regulacji prawnych i norm etycznych odnoszących się do wykonywanych specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących

2) w zakresie umiejętności potrafi:

- diagnozować problemy moralne, pojawiające się w pracy pielęgniarki, położnej;
- przestrzegać w praktyce pielęgniarskiej, położniczej regulacji prawnych odnoszących się do wykonywania zawodu i wykonywania świadczeń zdrowotnych;
- komunikować się z pacjentem, rodziną i współpracownikami;
- stosować w praktyce zawodowej pielęgniarki i położnej niezbędne elementy zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych;
- opracowywać i wdrażać założenia polityki kadrowej zgodnie z zapotrzebowaniem pacjentów na opiekę pielęgniarską;
- monitorować i oceniać jakość opieki pielęgniarskiej;
- korzystać z aktualnej wiedzy dla zapewnienia wysokiego poziomu opieki w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących;
- udzielać świadczeń specjalistycznych obejmujących planowanie, realizowanie i ocenę w zakresie ochrony zdrowia pracujących;
- wykonywać świadczenia specjalistyczne w zakresie ochrony zdrowia pracujących zgodnie z zasadami etyki zawodu i poszanowaniem praw pacjenta;
- pozyskiwać i interpretować dane z różnych źródeł dotyczące zagrożeń zdrowia występujących w środowisku pracy w celu ochrony zdrowia pracujących;
- podejmować decyzje zapewniające poprawę jakości pielęgniarskich świadczeń zdrowotnych w zakresie ochrony zdrowia pracujących oraz bezpieczeństwo pracy personelu pielęgniarskiego;
- podejmować działania na rzecz rozwoju własnego i członków zespołu;
- wykorzystywać wyniki badań naukowych do praktyki pielęgniarskiej

3) w zakresie kompetencji społecznych:

- szanuje godność i autonomię pacjenta bez względu na jego wiek, płeć, niepełnosprawność, orientację seksualną oraz pochodzenie narodowe i etniczne;
- gwarantuje warunki organizacyjne procesu udzielania świadczeń zdrowotnych, metody opieki nad pacjentami objętymi opieką w dziedzinie ochrona zdrowia pracujących;
- podejmuje decyzje w rozdzielaniu (delegowaniu) zadań pielęgniarkom ochrony zdrowia pracujących;
- krytycznie analizuje kompetencje własne i członków zespołu oraz ocenia potrzeby w zakresie doskonalenia podyplomowego;
- stale aktualizuje wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony zdrowia pracujących i podejmuje współpracę z innymi członkami interdyscyplinarnego zespołu.

3. SZCZEGÓŁOWE EFEKTY UCZENIA SIĘ

A. <u>HUMANISTYCZNO-SPOŁECZNE</u> (Moduł I)

W zakresie wiedzy uczestnik specjalizacji:

W1. omawia akty prawne regulujące wykonywanie zawodu;
W2. definiuje zadania i rolę samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych;

W3. zna zasady etyki zawodowej oraz problemy etyczne wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej;
W4. definiuje rodzaje odpowiedzialności zawodowej;
W5. definiuje prawa pacjenta, wskazuje źródła i umocowanie praw pacjenta;
W6. wskazuje wartości i normy moralne w praktyce zawodowej;
W7. zna systemy wartości, wierzenia religijne i obyczaje pacjentów różnych narodowości;
W8. zna formy i zasady racjonowania świadczeń zdrowotnych;
W9. zna regulacje prawne dotyczące pozyskiwania narządów dla potrzeb transplantacji;
W10. zna problematykę handlu ludźmi i organami ludzkimi oraz zagrożenia wynikające z tej problematyki dla zawodu pielęgniarki, położnej;
W11. zna rolę pielęgniarki i położnej wobec wykluczenia społecznego;
W12. charakteryzuje koncepcje i style komunikowania interpersonalnego;
W13. opisuje cele i przebieg procesu komunikowania w relacji pielęgniarka, położna – pacjent i jego rodzina;
W14. charakteryzuje komunikowanie jedno- i dwustronne w pielęgniarstwie;
W15. zna formy komunikacyjne (werbalne i niewerbalne);
W16. charakteryzuje czynniki zakłócające i bariery komunikacyjne występujące w pracy pielęgniarki;
W17. wyjaśnia pojęcia: przeniesienie i przeciwprzeniesienie w komunikacji interpersonalnej;
W18. charakteryzuje relacje interpersonalne w pielęgniarstwie;
W19. charakteryzuje różne techniki komunikacji interpersonalnej;
W20. wymienia zasady budowania komunikacji interpersonalnej z pacjentem i jego rodziną;
W21. charakteryzuje uczucia i emocje swoje i pacjenta powstałe w komunikacji interpersonalnej;
W22. wymienia sposoby rozwiązywania sytuacji trudnych;
W23. zna różnice pomiędzy paternalistycznym i partnerskim stylem komunikowania się z pacjentem;
W24. zna zasady współpracy w zespole terapeutycznym;
W25. wyjaśnia reguły asertywnego komunikowania się w zespole terapeutycznym;
W26. wyjaśnia podstawowe pojęcia epidemiologiczne mające zastosowanie w opisie stanu zdrowia populacji i charakteryzuje rodzaje badań epidemiologicznych;
W27. wyjaśnia potrzebę i zasady gromadzenia danych epidemiologicznych i omawia podstawowe metody ich analizy;
W28. omawia organizację nadzoru i program kontroli zakażeń szpitalnych;
W29. wymienia podstawowe elementy systemu zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych oraz wyjaśnia ich znaczenie;
W30. wymienia i omawia czynniki ryzyka zakażeń szpitalnych;
W31. omawia działania zapobiegające występowaniu i rozprzestrzenianiu się zakażeń szpitalnych;
W32. omawia znaczenie przestrzegania procedur higieny rąk w zapobieganiu zakażeniom szpitalnym;
W33. omawia rolę pielęgniarki/położnej w realizacji szpitalnej polityki antybiotykowej;
W34. omawia zasady postępowania poekspozycyjnego w przypadku zranienia ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych;
W35. rozumie różnice w działaniach zapobiegawczych podejmowanych w zależności od dróg przenoszenia się zakażeń;

W36. omawia sposoby postępowania uniemożliwiające przeniesienie zakażenia drogą krwi, powietrzną i kontaktową;
W37. wyjaśnia celowość programów profilaktycznych chorób o znaczeniu społecznym;
W38. zna zasady reżimu epidemiologicznego;
W39. omawia wybrane koncepcje zarządzania mające zastosowanie w opiece zdrowotnej;
W40. zna podstawowe zasady wdrażania zmian organizacyjnych;
W41. zna zasady planowania i rozmieszczenia obsad pielęgniarskich;
W42. zna pojęcie jakości oraz podstawowe systemy zarządzania jakością w opiece zdrowotnej;
W43. omawia zasady funkcjonowania i organizacji pracy stanowisk pielęgniarskich;
W44. opisuje metody i narzędzia stosowane do oceny jakości opieki pielęgniarskiej;
W45. zna zasady tworzenia indywidualnych/grupowych praktyk pielęgniarskich;
W46. omawia zasady formalno-prawne zawierania kontraktów na świadczenia pielęgniarskie;
W47. charakteryzuje proces adaptacji społeczno-zawodowej pielęgniarki;
W48. wymienia czynniki warunkujące proces adaptacji społeczno-zawodowej;
W49. omawia zasady wprowadzania zmian w praktyce pielęgniarskiej;
W50. charakteryzuje proces rozwoju zawodowego pielęgniarki i położnej;
W51. zna zasady funkcjonowania Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych (SMK);
W52. definiuje EBM (evidence-based medicine) oraz EBNP (evidence-based nursing practice);
W53. wskazuje źródła prawa stanowiące obowiązek dla pielęgniarki, położnej wykorzystania w praktyce zawodowej aktualnej wiedzy naukowej;
W54. omawia rozwój badań naukowych w pielęgniarstwie w Polsce i na świecie;
W55. zna elementy składowe EBNP;
W56. omawia etapy procesu badawczego;
W57. omawia metody, techniki i narzędzia badawcze stosowane w badaniach pielęgniarskich;
W58. zna podstawowe bazy publikacji naukowych i zasady korzystania z nich;
W59. omawia zasady rankingowania publikacji naukowych w Polsce i na świecie;
W60. zna pielęgniarskie czasopisma naukowe;
W61. zna klasyfikację ICNP® – International Classification for Nursing Practice.

W zakresie umiejętności uczestnik specjalizacji potrafi:

U1. analitycznie podejść do konfliktu wartości w różnych sytuacjach występujących w opiece nad pacjentem;
U2. wskazać zasady racjonowania świadczeń zdrowotnych;
U3. okazać empatię pacjentom i ich rodzinom;
U4. interpretować zasady wskazane w Kodeksie etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej;
U5. analizować zapisy aktów prawnych warunkujących wykonywanie zawodu pielęgniarki, położnej;
U6. interpretować przepisy prawa dotyczące odpowiedzialności zawodowej pielęgniarki, położnej;
U7. wykorzystać wiedzę z zakresu prawa w rozwiązywaniu problemów w pracy zawodowej pielęgniarki, położnej;

U8. ocenić problemy wynikające z nieprzestrzegania praw pacjenta oraz określić sposoby ich rozwiązania;
U9. określić rolę samorządu zawodowego w wykonywaniu zawodu pielęgniarki, położnej;
U10. zapobiegać powstawaniu ryzyka wykluczenia społecznego;
U11. rozpoznać sygnały komunikacyjne (werbalne i niewerbalne);
U12. określić cele komunikowania i stosować wybrane rodzaje stylów komunikowania się w pielęgniarstwie;
U13. dostosować style komunikowania się z pacjentem do jego stanu zdrowia;
U14. rozpoznać czynniki zakłócające proces komunikowania się z pacjentem;
U15. zdiagnozować zjawisko przeniesienia i przeciwprzeniesienia w komunikowaniu interpersonalnym;
U16. stosować różne techniki terapeutyczne w komunikacji z pacjentem i rodziną;
U17. wykazać się uważnym słuchaniem, otwartością, empatią, autentycznością, asertywnością w komunikowaniu się z pacjentem;
U18. rozwiązywać sytuacje trudne wynikające z komunikowania;
U19. stosować partnerski styl komunikowania się z pacjentem;
U20. wykazać się asertywnością w komunikowaniu się w zespole terapeutycznym.
U21. pozyskać, prawidłowo zestawić oraz dokonać wstępnej analizy danych epidemiologicznych;
U22. wskazać kluczowe elementy dochodzenia epidemiologicznego w szpitalnym ognisku epidemicznym oraz współuczestniczyć w tym dochodzeniu;
U23. uczestniczyć czynnie w monitorowaniu czynników ryzyka zakażeń szpitalnych;
U24. stosować procedury higieny rąk w miejscu udzielania świadczeń zdrowotnych;
U25. wdrożyć postępowanie poekspozycyjne w przypadku zakłucia ostrym narzędziem podczas udzielania świadczeń zdrowotnych;
U26. postępować w sposób uniemożliwiający przeniesienie zakażenia drogą krwi, powietrzną i kontaktową;
U27. stosować procedury zapobiegania zakażeniom w placówkach medycznych;
U28. edukować podopiecznych i ich rodziny oraz członków zespołu w zakresie zapobiegania zakażeniom szpitalnym.
U29. respektować zasady reżimu epidemiologicznego;
U30. zastosować wybrane koncepcje zarządzania w podsystemie pielęgniarstwa;
U31. przygotować zespół i jednostkę organizacyjną do wdrażania nowych standardów praktyki zawodowej;
U32. przeprowadzić analizę stanu zatrudnienia kadr pielęgniarskich na podstawie narzędzi wynikających z przepisów prawa;
U33. planować obsady pielęgniarskie zgodnie z potrzebami pacjentów na opiekę;
U34. zaplanować i zorganizować pracę własną i podległego personelu;
U35. wybrać odpowiednie narzędzie do oceny jakości praktyki pielęgniarskiej;
U36. przygotować jednostkę organizacyjną i pracowników do wdrożenia, monitorowania i oceny jakości;
U37. opracować program oraz przeprowadzić proces adaptacji społeczno-zawodowej dla nowo zatrudnionych pielęgniarek;
U38. pełnić funkcję lidera lub koordynatora zespołu terapeutycznego;
U39. opracować program rozwoju zawodowego pielęgniarki i położnej;
U40. inicjować działania na rzecz rozwoju praktyki zawodowej poprzez wdrażanie zmian;
U41. korzystać z Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych (SMK).

U42. wskazać znaczenie EBP w poprawie jakości opieki pielęgniarskiej;
U43. dokonać krytycznej analizy własnej praktyki zawodowej;
U44. wskazać potrzeby zmian w praktyce pielęgniarskiej;
U45. wskazać obszary badań naukowych w odniesieniu do własnej praktyki zawodowej;
U46. korzystać z naukowych baz danych w celu pozyskiwania wiarygodnych wyników badań;
U47. współpracować w zespole badawczym;
U48. wykorzystać wyniki badań w praktyce zawodowej;
U49. opracować rekomendacje, standardy, procedury z uwzględnieniem dowodów naukowych;
U50. dokonać krytycznej oceny publikacji naukowych.

W zakresie kompetencji społecznych uczestnik specjalizacji:
K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta;
K2. przestrzega zasad etyki zawodowej;
K3. okazuje szacunek i empatię;
K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta;
K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu;
K6. podejmuje rolę lidera zmian;
K7. podejmuje inicjatywę na rzecz rozwoju EBNP.

B. <u>OPIEKI SPECJALISTYCZNEJ</u> (Moduły II-V)

W zakresie wiedzy uczestnik szkolenia specjalizacyjnego:
W1. definiuje pojęcie ubezpieczenie zdrowotne;
W2. definiuje pojęcie świadczenie zdrowotne;
W3. definiuje pojęcie służba medycyny pracy;
W4. różnicuje profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami i pracującymi;
W5. wymienia zasady udzielania świadczeń zdrowotnych;
W6. różnicuje orzecznictwo lekarskie o niezdolności do pracy;
W7. różnicuje orzekanie o niepełnosprawności;
W8. wymienia regulacje prawne mające zastosowanie w ochronie zdrowia pracujących;
W9. interpretuje ustawę Kodeks pracy w zakresie ochrony zdrowia pracujących;
W10. interpretuje ustawę o służbie medycyny pracy i przepisy wykonawcze do ustawy;
W11. omawia wpływ Konwencji nr 161 Międzynarodowej Organizacji Pracy na organizację służby medycyny pracy w Polsce;
W12. wyjaśnia kierunki zmian i rozwoju służby medycyny pracy w Polsce i na świecie;
W13. wymienia cele działania i organy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP);
W14. omawia konstytucję MOP i zapisy Deklaracji Filadelfijskiej;
W15. różnicuje konwencje fundamentalne i konwencje priorytetowe MOP;
W16. analizuje aktualny raport na lata 2013–2020 Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy;
W17. analizuje zalecenia WHO zawarte w raporcie dotyczące wzmocnienia stanowiska i roli zarządczej organów rządu (Ministerstwo Zdrowia) nad działaniami związanymi z poprawą promocji zdrowia w miejscu pracy;
W18. różnicuje deklaracje dotyczące promocji zdrowia Europejskiej Sieci Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy;
W19. różnicuje jednostki organizacyjne służby medycyny pracy;
W20. omawia strukturę i zadania podstawowych jednostek medycyny pracy i wojewódzkich

ośrodków medycyny pracy;
W21. różnicuje zadania i kompetencje pielęgniarek w jednostkach organizacyjnych służby medycyny pracy;
W22. wymienia zadania jednostek badawczo-rozwojowych zapisane w ustawie o służbie medycyny pracy;
W23. charakteryzuje organizację opieki zdrowotnej nad pracownikami, pracującymi i podejmującymi naukę zawodu;
W24. omawia rozwiązania prawne dotyczące opieki profilaktycznej nad kobietami, młodocianymi i niepełnosprawnymi;
W25. określa przepisy prawne dotyczące zatrudnienia osób niepełnosprawnych;
W26. wymienia zasady finansowania ochrony zdrowia pracujących;
W27. omawia zakres współpracy w strukturach służby medycyny pracy;
W28. różnicuje zadania i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Inspekcji Pracy;
W29. opisuje zadania pracodawcy i służb bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie ochrony zdrowia;
W30. określa zakres i formy współpracy z partnerami służby medycyny pracy w realizacji zadań;
W31. wyjaśnia zasady prowadzenia, przechowywania i udostępniania dokumentacji służby medycyny pracy;
W32. wskazuje celowość prowadzenia dodatkowej dokumentacji wynikającej z odrębnych przepisów dotyczących badań kierowców, badań do celów sanitarno-epidemiologicznych, posługiwania się bronią i innych;
W33. omawia przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy;
W34. różnicuje formy prawne zatrudnienia pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących;
W35. scharakteryzuje cele i zadania higieny pracy;
W36. rozróżnia problemy zdrowotne związane z narażeniem zawodowym występującym w środowisku pracy;
W37. omawia system obciążenia pracą, dostosowany do wydolności i ograniczeń człowieka;
W38. omawia narażenia pracownika na zagrożenia występujące w miejscu pracy;
W39. określa wpływ warunków pracy na zdrowie i życie ludzi;
W40. charakteryzuje sposoby eliminacji czynników szkodliwych w miejscu pracy;
W41. różnicuje źródła przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w polskim porządku prawnym;
W42. określa obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia pracujących;
W43. omawia prawa i obowiązki pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia pracujących;
W44. określa ogólne wymagania higieniczne dotyczące obiektów budowlanych oraz stanu maszyn i urządzeń zapisane w Kodeksie pracy i aktach wykonawczych;
W45. wskazuje obowiązkowe szkolenia pracowników w zakresie BHP;
W46. charakteryzuje wyposażenie pracowników w środki ochrony indywidualnej;
W47. wymienia rolę i zadania zakładowych Komisji Bezpieczeństwa i Higieny Pracy;
W48. różnicuje pojęcia pracy fizycznej i intelektualnej;
W49. wyjaśnia mechanizm fizjologicznych zmian w układach: sercowo-naczyniowym; oddechowym i mięśniowo-szkieletowym zachodzących w organizmie ludzkim pod wpływem wysiłku fizycznego;
W50. różnicuje organy państwowe upoważnione do nadzoru i kontroli warunków pracy;
W51. omawia funkcje doradcze i kontrolne służby bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie;
W52. określa zadania związane z nadzorem społecznej inspekcji pracy;

W53. wyjaśnia pojęcia wydolności fizycznej i zdolności do pracy;
W54. wyjaśnia wpływ mikroklimatu, hałasu i oświetlenia środowiska pracy na funkcjonowanie pracownika;
W55. charakteryzuje fizjologiczne zasady organizacji pracy;
W56. określa czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchu;
W57. charakteryzuje zalecenia ergonomiczne stanowisk pracy;
W58. wyjaśnia podstawowe pojęcia psychologii pracy;
W59. omawia normy i zasady higieny pracy umysłowej;
W60. opisuje objawy negatywnych skutków intensywnej pracy umysłowej;
W61. omawia subiektywne i obiektywne wyznaczniki psychologicznego obciążenia pracą;
W62. charakteryzuje system organizacji pracy jako element obciążenia psychicznego pracą;
W63. wyjaśnia zasady stosowania środków zapobiegawczych w miejscu pracy; warunkujących dobrą kondycję psychofizyczną pracownika;
W64. wyjaśnia optymalne i dopuszczalne warunki mikroklimatu na stanowisku pracy;
W65. wymienia czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w środowisku pracy;
W66. omawia substancje toksyczne i mechanizmy ich działania;
W67. określa narażenie na substancje chemiczne;
W68. omawia metody pomiaru stężeń substancji chemicznych i ich zgodność z normami higienicznymi;
W69. opisuje i klasyfikuje pyły przemysłowe;
W70. wyjaśnia mechanizm działania patogennych składników pyłów przemysłowych;
W71. określa pomiary stężeń pyłów w środowisku i porównuje z wartościami najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS);
W72. identyfikuje stanowiska pracy o wysokim ryzyku zawodowym i proponuje podjęcie działań korekcyjnych;
W73. opisuje wykorzystanie promieniowania jonizującego w działalności człowieka;
W74. określa źródła ekspozycji promieniowania jonizującego;
W75. wymienia sposoby ochrony przed działaniem promieniowania jonizującego;
W76. różnicuje drgania akustyczne;
W77. wymienia kryteria, metody pomiaru i oceny narażenia na hałas w środowisku pracy;
W78. określa skutki działania hałasu na organizm ludzki i sposoby ograniczania ekspozycji;
W79. różnicuje drgania mechaniczne i klasyfikuje źródła ekspozycji;
W80. identyfikuje kryteria i metody oceny narażenia na wibracje z normami higienicznymi;
W81. wymienia kompleksowe działania ochronne ograniczające ekspozycję zawodową na drgania mechaniczne;
W82. klasyfikuje zagrożenia biologiczne i ich działanie na organizm człowieka w poszczególnych grupach zawodowych;
W83. opisuje metody identyfikacji czynników biologicznych w środowisku pracy;
W84. wymienia zasady działań profilaktycznych w zwalczaniu czynników biologicznych;
W85. klasyfikuje czynniki rakotwórcze i mutagenne występujące w środowisku pracy;
W86. opisuje metody wczesnego wykrywania i pomiarów czynników rakotwórczych w środowisku pracy;
W87. ocenia ryzyko zawodowe jako podstawę ustalania bezpiecznych warunków pracy;
W88. omawia ryzyko zawodowe w zależności od rodzaju występujących zagrożeń na wybranych stanowiskach pracy;
W89. różnicuje rodzaje zagrożeń zdrowia występujących w środowisku pracy;
W90. klasyfikuje zagrożenia zdrowia występujące w środowisku pracy;
W91. omawia rodzaje badań profilaktycznych wykonywanych u pracowników;
W92. różnicuje rodzaje badań profilaktycznych wykonywanych u pracowników;
W93. określa zakres badań profilaktycznych w zależności od rodzaju zagrożeń zdrowia;

W94. definiuje pojęcia: choroba zawodowa i parazawodowa;
W95. omawia następstwa zdrowotne chorób zawodowych;
W96. wskazuje przyczyny chorób zawodowych;
W97. omawia procedurę zgłaszania i diagnozowania chorób zawodowych;
W98. definiuje pojęcie: wypadek przy pracy;
W99. omawia przyczyny wypadków przy pracy;
W100. klasyfikuje wypadki przy pracy;
W101. opisuje etapy postępowania powypadkowego;
W102. definiuje pojęcia: stężenie krytyczne, narząd krytyczny;
W103. wymienia rodzaje trucizn występujących w środowisku pracy, drogi wchłaniania i wydalania oraz mechanizm działania;
W104. klasyfikuje gazy toksyczne występujące w środowisku pracy;
W105. wymienia objawy towarzyszące zatruciom metalami, tj.ołowiem, rtęcią;
W106. wskazuje zakres postępowania medycznego wobec pracownika, który uległ zatruciu metalami;
W107. opisuje objawy zatrucia gazami toksycznymi, tj.tlenkiem węgla, dwutlenkiem węgla, siarkowodorem;
W108. wskazuje zakres pierwszej pomocy w przypadku zatrucia gazami toksycznymi w miejscu pracy;
W109. omawia skutki zdrowotne promieniowania jonizującego i pola elektromagnetycznego w środowisku pracy;
W110. określa zasady profilaktyki w narażeniu na promieniowanie jonizujące i oddziaływanie pola elektromagnetycznego w środowisku pracy;
W111. omawia skutki zdrowotne i źródła ekspozycji chorób zakaźnych o etiologii zawodowej;
W112. opisuje objawy chorób zakaźnych o etiologii zawodowej, tj. WZW typu A, B, C; AIDS, gruźlica;
W113. wyjaśnia zasady profilaktyki chorób zakaźnych i nowotworowych o etiologii zawodowej;
W114. opisuje postępowanie po zawodowej ekspozycji na krew;
W115. rozpoznaje rodzaje czynników psychospołecznych występujących w środowisku pracy: agresja, stres;
W116. określa wpływ czynników psychospołecznych, tj. agresji, stresu, na stan zdrowia pracownika i jego funkcjonowanie w środowisku pracy;
W117. opisuje objawy zespołu wypalenia zawodowego;
W118. omawia wpływ czynników fizycznych, tj. hałasu, wibracji, występujących w środowisku pracy na organizm człowieka;
W119. opisuje objawy zawodowego uszkodzenia słuchu;
W120. opisuje objawy zespołu wibracyjnego w postaci naczyniowo-nerwowej, kostnej i mieszanej;
W121. wymienia objawy kliniczne chorób narządu głosu spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym;
W122. różnicuje choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym;
W123. wymienia objawy kliniczne chorób zawodowych układu oddechowego: pylice płuc, astma oskrzelowa, beryloza, byssinoza;
W124. określa metody badania czynności płuc: spirometria, ocena zdolności wysiłkowej;
W125. wymienia nowotwory układu oddechowego o etiologii zawodowej;
W126. różnicuje grupy czynników rakotwórczych wg IARC (International Agency for Research on Cancer – Międzynarodowa Agencja Badań nad Nowotworami);
W127. identyfikuje najczęstsze alergeny występujące w środowisku pracy;
W128. opisuje objawy alergii zawodowej;

W129. wymienia zasady wykonywania naskórnych testów płatkowych;
W130. różnicuje grupy leków mających wpływ na wyniki testów naskórnych;
W131. identyfikuje wskazania i przeciwwskazania do wykonywania testów naskórnych;
W132. charakteryzuje kryteria oceny testów naskórnych;
W133. różnicuje zasady opieki zdrowotnej nad pracownikami podlegającymi przepisom szczegółowym: osobami niepełnosprawnymi, młodocianymi, kobietami, w tym ciężarnymi;
W134. rozpoznaje problemy zdrowotne osób starszych aktywnych zawodowo;
W135. wymienia ważniejsze uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących (ozp);
W136. opisuje zasady opracowywania standardów pielęgniarskich;
W137. wymienia cele opracowywania i wdrażania standardów w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących;
W138. przedstawia procedurę sporządzania standardu;
W139. wymienia elementy budowy standardu;
W140. opisuje wady i zalety standaryzacji w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących;
W141. omawia podstawowe założenia działalności stowarzyszeń międzynarodowych pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących;
W142. wymienia polskie źródła prawne dotyczące kompetencji pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących;
W143. omawia zróżnicowane kompetencje pielęgniarki w ochronie zdrowia pracujących po kursie kwalifikacyjnym i po szkoleniu specjalizacyjnym;
W144. wymienia podstawowe zadania pielęgniarki smp w zależności od miejsca ich wykonywania;
W145. omawia zadania pielęgniarki specjalisty zatrudnionej w WOMP;
W146. wymienia czynności niezbędne do prawidłowego przygotowania wizytacji stanowiska pracy;
W147. opisuje sposób dokumentowania wizytacji stanowisk pracy;
W148. omawia zakres informacji niezbędny do prawidłowego zorganizowania i zaplanowania badań profilaktycznych;
W149. przedstawia uwarunkowania prawidłowego przebiegu badań profilaktycznych pracowników;
W150. wymienia zasady przeprowadzania, dokumentowania i analizowania badań pomocniczych wykonywanych w ramach diagnostyki zawodowej: spirometria, audiometria, badanie ostrości wzroku, pole widzenia, widzenie barw, próba oziębieniowa, badanie czucia wibracji, ocena zmysłu równowagi, ciśnienia krwi, EKG, próba wysiłkowa, RTG klatki piersiowej, RTG stawów;
W151. wymienia zasady przeprowadzania, dokumentowania i analizowania badań biomedycznych wykonywanych w ramach diagnostyki zawodowej – badania krwi: OB, morfologia, rozmaz krwi, badania toksykologiczne;
W152. przedstawia kryteria wyodrębnienia pracowników wymagających szczególnej opieki pielęgniarskiej;
W153. wymienia przyczyny objęcia szczególną ochroną kobiety w środowisku pracy;
W154. wymienia zasady zakwalifikowania młodocianych do grupy pracowników wymagających wzmożonej opieki pielęgniarskiej;
W155. wymienia elementy prawidłowego procesu edukacji zdrowotnej pracowników;
W156. różnicuje postępowanie pielęgniarskie w zależności od przyczyn zatruć zawodowych;
W157. wymienia sposoby zapobiegania zatruciom w pracy;
W158. klasyfikuje oparzenia zawodowe;
W159. omawia przyczyny i skutki oparzeń zawodowych;

W160. wymienia zasady udzielania pierwszej pomocy medycznej pracownikom, którzy ulegli oparzeniu zawodowemu;
W161. opisuje zalety opracowywania zakładowego systemu ratownictwa;
W162. rozróżnia współczesne koncepcje i perspektywy teoretyczne i praktyczne związane z promocją zdrowia w miejscu pracy;
W163. wymienia korzyści z realizacji programu promocji zdrowia w miejscu pracy dla przedsiębiorstwa, pracowników;
W164. omawia zależności między przyjętymi przez małe społeczności normami a zachowaniami zdrowotnymi jednostki;
W165. wyjaśnia wpływ relacji międzyludzkich na stan zdrowia pracujących;
W166. określa znaczenie psychologicznego obciążenia pracą w ustalaniu diagnozy pielęgniarskiej dla pracującego podopiecznego;
W167. omawia znaczenie zasad dobrej współpracy w zespole osób sprawujących pieczę nad bezpieczeństwem zdrowotnym pracujących;
W168. określa cele działań zespołu sprawującego opiekę nad bezpieczeństwem zdrowotnym pracujących;
W169. wymienia uprawnienia WOMP dotyczące sprawowania nadzoru oraz organizowania opieki pielęgniarskiej z zakresu ochrony zdrowia pracujących;
W170. prezentuje charakterystykę rejestrów pielęgniarek prowadzonych przez WOMP;
W171. określa zakres kontroli działalności pielęgniarek służby medycyny pracy;
W172. opisuje znaczenie bieżących instruktaży, szkoleń i doradztwa w działalności pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących;
W173. identyfikuje stanowiska pracy szczególnie zagrożone stresem zawodowym;
W174. wskazuje cechy osobowości osób o obniżonej odporności na stres;
W175. przedstawia definicje i przyczyny powstawania zespołu wypalenia zawodowego;
W176. wymienia sposoby zapobiegania zespołowi wypalenia zawodowego;
W177. definiuje pojęcie i cele rehabilitacji zawodowej pracownika;
W178. określa rolę pielęgniarki w prowadzeniu rehabilitacji zawodowej;
W179. przedstawia zakres badań fizykalnych niezbędnych do badania lekarskiego orzekającego o zdolności do pracy;
W180. opisuje zasady wykonywania i finansowania szczepień ochronnych dla osób dorosłych na podstawie obowiązujących przepisów prawnych;
W181. wymienia wymogi w zakresie organizacji i wyposażenia gabinetu zabiegowego, w którym wykonywane będą szczepienia pracowników;
W182. identyfikuje obowiązującą dokumentację i dokumentuje wykonane szczepienia,
W183. wymienia rodzaje odporności;
W184. identyfikuje czynniki modyfikujące układ immunologiczny;
W185. opisuje poszczególne rodzaje szczepionek stosowanych dla osób dorosłych;
W186. określa zasadność przestrzegania cyklu szczepień;
W187. wymienia wskazania i przeciwwskazania do wykonywania szczepień ochronnych u osób dorosłych;
W188. określa zakres szczepień obowiązkowych i zalecanych osobom dorosłym;
W189. opisuje zasady kwalifikowania do szczepień;
W190. charakteryzuje niepożądane odczyny poszczepienne;

W zakresie umiejętności uczestnik szkolenia specjalizacyjnego potrafi:

U1. analizować i interpretować przepisy prawne obowiązujące w ochronie zdrowia pracujących;
U2. rozróżniać zadania jednostek organizacyjnych służby medycyny pracy;
U3. analizować rejestry i dokumentację podjęcia i zakończenia działalności przez

pielęgniarki służby medycyny pracy;
U4. planować kontrolę pracy pielęgniarki służby medycyny pracy;
U5. uczestniczyć aktywnie w kontroli pracy pielęgniarki realizującej zadania z zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi;
U6. sporządzić protokół pokontrolny;
U7. dokumentować przeprowadzoną kontrolę pracy pielęgniarki smp w księdze kontroli;
U8. rozróżnić zadania i kompetencje osób i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zdrowia i bezpieczeństwo w miejscu pracy;
U9. dostosować zakres współpracy do specyficznych zadań osób i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i organizację ochrony zdrowia pracowników;
U10. rozpoznać zagrożenia zdrowotne występujące w środowisku pracy;
U11. przewidzieć problemy zdrowotne związane z narażeniem środowiskowym w miejscu pracy i zaproponować działania naprawcze;
U12. wykazać wpływ zagrożeń w miejscu pracy na zdrowie i życie pracowników;
U13. współdziałać z pracodawcą w procesach rozpoznawania i oceny czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy;
U14. różnicować prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika w zakresie kształtowania prawidłowych warunków pracy;
U15. wskazać zasady opieki zdrowotnej nad pracownikami podlegającymi przepisom szczegółowym: osobami niepełnosprawnymi, młodocianymi, kobietami ciężarnymi;
U16. przeprowadzić okresową ocenę warunków pracy i przestrzegania przepisów BHP;
U17. rozpoznać zmiany fizjologiczne zachodzące w organizmie człowieka pod wpływem wysiłku fizycznego i psychicznego;
U18. wskazać zasady dobrej organizacji pracy;
U19. oszacować wydolność fizyczną pracownika i jego zdolność do pracy oraz wskazać czynniki modyfikujące;
U20. różnicować zdolność człowieka do pracy zawodowej pod wpływem warunków środowiskowych;
U21. uczestniczyć w organizowaniu stanowiska pracy, uwzględniając zdolności adaptacyjne człowieka i jego cechy antropometryczne, fizjologiczne i psychologiczne;
U22. wskazać praktyczne zadania ergonomii w tworzeniu bezpiecznych warunków pracy;
U23. przeprowadzić ergonomiczną analizę stanowisk pracy i wskazać czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchu;
U24. rozpoznać źródła stresu na poziomie indywidualnym i organizacji pracy;
U25. wskazać konsekwencje nie przestrzegania zasad higieny pracy umysłowej;
U26. wskazać środki zapobiegawcze warunkujące dobrą kondycję psychofizyczną pracownika w procesie pracy;
U27. przeprowadzić analizę wyników pomiarów mikroklimatu w środowisku pracy;
U28. rozpoznać substancje toksyczne i metody mogące ocenić toksyczność danej substancji;
U29. ocenić zgodność wyników pomiarów stężeń substancji chemicznych z normami higienicznymi;
U30. klasyfikować pyły przemysłowe i analizować pomiary stężenia pyłów w środowisku pracy w celu utrzymania higienicznych warunków pracy;
U31. stosować działania ochronne przed biologicznym i chemicznym oddziaływaniem promieniowania jonizującego;
U32. dostosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej w narażeniu na czynniki rakotwórcze i mutagenne;
U33. wskazać działania techniczne, stosowanie ochron osobistych i przestrzeganie norm higienicznych w realizacji przez pracownika zadań na stanowisku pracy w narażeniu na hałas;

U34. dostosować kompleksowe działania ograniczające ekspozycję zawodową na drgania mechaniczne na podstawie oceny narażenia i dopuszczalnych norm;
U35. wskazać główne kierunki działań zabezpieczających przed narażeniem na czynniki biologiczne wysoce narażonych grup pracowników;
U36. przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego, stosując metody szacunkowe oraz obowiązujące przepisy;
U37. dokumentować ocenę ryzyka zawodowego;
U38. ocenić ryzyko zawodowe na wybranym stanowisku pracy;
U39. ocenić wpływ czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych występujących w środowisku pracy na zdrowie pracownika;
U40. wybrać rodzaj badań profilaktycznych w zależności od sytuacji zawodowej pracownika;
U41. organizować badania profilaktyczne u pracowników;
U42. zinterpretować wyniki badań profilaktycznych pracowników;
U43. dostosować zakres pierwszej pomocy przedmedycznej do rodzaju wypadku przy pracy;
U44. stosować zasady zapobiegania chorobom zawodowym;
U45. dostosować zakres pierwszej pomocy do rodzaju zatrucia;
U46. udzielić pierwszej pomocy w przypadku zatruć metalami oraz gazami toksycznymi;
U47. wdrażać zasady profilaktyki w zakładach pracy w sytuacji występowania narażenia na promieniowanie jonizujące i oddziaływania pola elektromagnetycznego;
U48. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające chorobom zakaźnym o etiologii zawodowej, tj. WZW typu A, B, C, AIDS, gruźlicy;
U49. rozpoznać źródła zakażenia chorób zakaźnych o etiologii zawodowej: WZW typu A, B, C; zespołu nabytego upośledzenia odporności, gruźlicy;
U50. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające zespołowi wypalenia zawodowego;
U51. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające chorobie wibracyjnej;
U52. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające zawodowemu uszkodzeniu słuchu;
U53. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające alergii zawodowej;
U54. dostosować zakres opieki zdrowotnej do wydolności (możliwości) pracownika: młodocianego, niepełnosprawnego, starszego, kobiety w wieku rozrodczym, kobiety ciężarnej;
U55. dokumentować wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących choroby zawodowe;
U56. przygotować pacjenta do badań w poradni chorób zawodowych w zależności od narażenia zawodowego;
U57. wykonać palestezjometrię i próbę oziębieniową z termometrią skórną i próbą uciskową;
U58. dokumentować przeprowadzone badania specjalistyczne: palestezjometrię i próbę oziębieniową z termometrią skórną i próbą uciskową;
U59. interpretować wyniki palestezjometrii i próby oziębieniowej z termometrią skórną i próbą uciskową;
U60. ocenić związek pomiędzy obrazem klinicznym choroby a czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy;
U61. uczestniczyć w procedurze zgłaszania i diagnozowania chorób zawodowych;
U62. sporządzać we współpracy z lekarzem dokumentację dotyczącą postępowania w sprawie chorób zawodowych;
U63. informować pracowników i pracodawców o procedurach orzekania chorób zawodowych;
U64. poinformować pracowników i pracodawców o procedurach odwoławczych dotyczących orzeczeń w sprawie chorób zawodowych;
U65. przygotować pacjenta do badania laryngologicznego;
U66. wykonać badanie audiometryczne;
U67. dokumentować wykonane badanie audiometryczne;

U68. zinterpretować wynik badania audiometrycznego;
U69. przeprowadzić edukację pracownika w zakresie profilaktyki chorób laryngologicznych, wynikających z narażenia na hałas lub spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym;
U70. konstruować programy promocji zdrowia ukierunkowane na ochronę narządu słuchu lub mowy;
U71. wdrożyć program promocji zdrowia ukierunkowany na ochronę narządu słuchu lub mowy;
U72. przygotować pacjenta do badań okulistycznych: badania ostrości wzroku, badania widzenia barwnego i stereoskopowego;
U73. wykonać ww. badania okulistyczne przy użyciu tablic i testów przesiewowych;
U74. udokumentować wykonane badanie;
U75. zinterpretować wyniki badania okulistycznego;
U76. rozpoznać czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy mogące wywołać chorobę zawodową narządu wzroku;
U77. identyfikować wymagania zdrowotne dotyczące narządu wzroku przy orzekaniu zdolności do pracy z uwzględnieniem stanowisk: praca przy monitorze ekranowym, praca na wysokości, praca przy maszynach ruchomych, kierowca;
U78. przeprowadzić edukację zdrowotną pracownika dotyczącą higieny narządu wzroku;
U79. przeprowadzić wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących zmiany chorobowe na skórze;
U80. identyfikować czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy, które mogą przyczyniać się do powstania zmian chorobowych na skórze;
U81. wykazać związek przyczynowo-skutkowy między czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy, a objawami dermatologicznymi;
U82. realizować edukację w zakresie doboru środków ochrony osobistej w celu zapobiegania chorobom dermatologicznym;
U83. przygotować pacjenta do wykonania naskórnych testów płatkowych;
U84. przygotować zestaw do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych;
U85. przygotować pole do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych (kontaktowych);
U86. wykonać samodzielnie naskórne testy płatkowe wskazane w chorobach alergicznych o etiologii zawodowej;
U87. zastosować technikę nakładania preparatu alergenowego w naskórnych testach płatkowych;
U88. zinterpretować wyniki naskórnych testów płatkowych za pomocą stosownych skal;
U89. przeprowadzić wywiad pielęgniarski, mający zastosowanie przy kwalifikacji do testów alergicznych;
U90. udzielić pierwszej pomocy w reakcji anafilaktycznej i wstrząsie anafilaktycznym;
U91. dokumentować wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących zaburzenia ze strony układu nerwowego;
U92. przygotować pacjenta do badań w poradni neurologicznej w zależności od narażenia zawodowego;
U93. współuczestniczyć w badaniu neurologicznym;
U94. przedstawić prognozę zmian pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących, opierając się na aktualnych trendach międzynarodowych;
U95. analizować i ocenić przykładowe standardy opieki pielęgniarskiej w ochronie zdrowia pracujących pod kątem merytorycznym i technicznym;
U96. monitorować i koordynować wdrażanie standardów praktyki pielęgniarek ochrony

zdrowia pracujących;
U97. przedstawić analizę dostosowania poziomu kształcenia polskich pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących w odniesieniu do standardów europejskich;
U98. wskazać możliwości nawiązania współpracy ze stowarzyszeniami zawodowymi pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących w Unii Europejskiej;
U99. wymienić katalog świadczeń pielęgniarskich, do których realizacji wymagana jest specjalizacja w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących;
U100. wyjaśnić różnice w zakresie udzielanych informacji i porad pracownikom i pracodawcom w zależności od posiadanych kwalifikacji pielęgniarskich;
U101. określić częstotliwość i zakres wizytacji zakładu i stanowiska pracy w danym zakładzie w zależności od występujących zagrożeń zdrowia;
U102. dokonać oceny pielęgniarskiej warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, uwzględniając różnorodne czynniki środowiska pracy;
U103. dokumentować wyniki oceny pielęgniarskiej środowiska pracy;
U104. uczestniczyć w opracowywaniu i aktualizowaniu opisu stanowisk pracy;
U105. planować i dokumentować harmonogram wizytacji zakładu pracy;
U106. dostosować do narażeń występujących w środowisku pracy zakres szczepień ochronnych wykonywanych u pracowników zatrudnionych w narażeniu na czynniki biologiczne;
U107. zróżnicować stopnie niepełnosprawności i możliwości wykonywania pracy przez niepełnosprawnych;
U108. określić wpływ poziomu narażenia na czynniki szkodliwe na intensyfikację opieki profilaktycznej nad pracownikiem;
U109. stosować proces pielęgnowania w planowaniu opieki nad pracownikami wymagającymi wzmożonej opieki;
U110. określić zakres udzielanych porad i doradztwa pracodawcom i pracownikom w ramach rozwiązywania problemów zdrowotnych;
U111. ocenić i modyfikować warunki udzielania pomocy w przypadku zatruć w pracy;
U112. identyfikować miejsca pracy o wysokim zagrożeniu urazami;
U113. przestrzegać zasad udzielania pomocy osobom porażonym prądem;
U114. przewidzieć utrudnienia we wdrażaniu programu promocji zdrowia i wskazać możliwości ich usunięcia;
U115. udzielić porady pielęgniarskiej dotyczącej możliwości złagodzenia skutków przeciążenia psychicznego pracą;
U116. organizować i koordynować działania różnych podmiotów na rzecz bezpieczeństwa zdrowotnego pracowników;
U117. analizować i dokumentować wyniki kontroli działalności pielęgniarek jednostek podstawowych służby medycyny pracy;
U118. przedstawić zagrożenia wynikające z pozostawania pod wpływem stresu przewlekłego;
U119. planować postępowanie w przypadku stwierdzenia zagrożenia z powodu stresu zawodowego;
U120. opracować program edukacji podopiecznego na temat przeciwdziałania skutkom stresu zawodowego;
U121. identyfikować grupy podopiecznych najbardziej zagrożone zespołem wypalenia zawodowego;
U122. planować i realizować plan opieki pielęgniarskiej dla podopiecznego zagrożonego zespołem wypalenia zawodowego;
U123. rekomendować pracodawcy zorganizowanie bazy do prowadzenia rehabilitacji zawodowej w zakładzie pracy chronionej;
U124. motywować podopiecznych do podjęcia i kontynuowania rehabilitacji zawodowej;

U125. zaplanować i wykonać szczepienia ochronne u osób dorosłych zgodnie z obowiązującymi zasadami;
U126. postępować ze sprzętem i materiałem zużytym przy wykonywaniu szczepień zgodnie z obowiązującymi procedurami;
U127. opracować sprawozdanie z realizacji szczepień;
U128. planować i realizować edukację osób dorosłych w zakresie szczepień ochronnych;
U129. zastosować obowiązujące procedury postępowania w przypadku wystąpienia niepożądanych odczynów poszczepiennych;
U130. stosować zasady profilaktyki niepożądanych odczynów poszczepiennych.

W zakresie kompetencji społecznych uczestnik szkolenia specjalizacyjnego:

K1. akceptuje obowiązujące przepisy prawne w ochronie zdrowia pracujących;
K2. docenia potrzebę prowadzenia i przechowywania dokumentacji służby medycyny pracy;
K3. podejmuje współpracę z partnerami służby medycyny pracy;
K4. wykazuje odpowiedzialność za realizowane zadania w jednostkach organizacyjnych służby medycyny pracy;
K5. korzysta z aktualnej wiedzy dla zapewnienia wysokiego poziomu świadczeń w ochronie zdrowia pracujących;
K6. współpracuje z pracodawcą, pracownikami i służbami BHP w celu oceny stanu bezpieczeństwa i higieny stanowisk pracy;
K7. podejmuje współpracę z pracodawcą w celu dokonania oceny ryzyka zawodowego;
K8. akceptuje obowiązujące normy i przepisy dotyczące czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy;
K9. wspiera pracodawców i służby BHP w tworzeniu bezpiecznych warunków pracy;
K10. bierze aktywny udział w okresowych szkoleniach pracowników w zakresie BHP;
K11. akceptuje obowiązujące standardy opieki zdrowotnej nad pracownikami;
K12. wspiera pracowników i pracodawców w działaniach eliminujących zagrożenia zdrowotne w miejscu pracy;
K13. docenia zaangażowanie pracodawców w działania zapobiegające chorobom zawodowym i wypadkom przy pracy;
K14. współpracuje z zespołem służb medycyny pracy w zakresie rozpoznawania patologii zawodowej;
K15. docenia zmiany zachodzące w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących adekwatne do aktualnych trendów rozwoju medycyny pracy;
K16. inicjuje powołanie zespołu opracowującego standardy opieki w ochronie zdrowia pracujących;
K17. umożliwia przepływ informacji pozyskanych w trakcie sprawowania nadzoru nad środowiskiem pracy;
K18. proponuje pracodawcom rozwiązania ograniczające ryzyko wypadków przy pracy;
K19. motywuje pracodawcę do podjęcia działań na rzecz promowania zdrowia w przedsiębiorstwie;
K20. pozyskuje sojuszników promowania zdrowia w miejscu pracy;
K21. motywuje pracodawców do wdrażania programów promocji zdrowia wśród pracowników;
K22. korzysta z pomocy i wsparcia osób z przedsiębiorstwa i spoza organizacji w promowaniu zdrowia w miejscu pracy;
K23. docenia znaczenie grup nieformalnych w kształtowaniu postaw zdrowotnych pracowników;
K24. docenia znaczenie psychologa w ocenie psychospołecznych warunków pracy;

K25. docenia znaczenie poprawnych relacji personalnych dla skuteczności pracy całego zespołu;
K26. podejmuje współpracę z przełożonym pracownika w celu eliminacji źródeł stresu zawodowego;
K27. współpracuje z instytucjami sprawującymi nadzór nad organizacją i wykonywaniem szczepień ochronnych osób dorosłych;
K28. systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony zdrowia pracujących.

4. PLAN NAUCZANIA

Lp.	Nazwa modułu	Liczba godzin teorii	Miejsce realizacji stażu	Liczba godzin stażu	Łączna liczba godzin kontaktowych
I.	Humanistyczno-społeczne podstawy specjalizacji	110	–	–	**110**
II.	Organizacja opieki zdrowotnej nad pracującymi	40	Wojewódzki ośrodek medycyny pracy (WOMP)	28	**68**
III.	Higiena pracy	30	Dział higieny pracy stacji sanitarno-epidemiologicznej (SSE)	28	**58**
IV.	Medycyna pracy	100	Poradnia chorób zawodowych	70	**240**
			Poradnia laryngologiczna	21	
			Poradnia okulistyczna	21	
			Poradnia dermatologiczna	14	
			Poradnia neurologiczna	14	
V.	Pielęgniarstwo w ochronie zdrowia pracujących	135	Podstawowa jednostka służby medycyny pracy	126	**324**
			Poradnia rehabilitacyjna	35	
			Gabinet zabiegowy z punktem szczepień dorosłych	14	
			Gabinet pielęgniarski w zakładzie pracy chronionej	14	
Łącznie:		**415**		**385**	**800***

*Organizator kształcenia w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji, ma prawo dokonać modyfikacji czasu trwania zajęć teoretycznych. Oznacza to, że 80% łącznej liczby godzin przeznaczonych na realizację programu nie podlega zmianie. Wskazane 20%, **co stanowi nie więcej niż 160 godzin, może być wykorzystane na samokształcenie.**

5. MODUŁY KSZTAŁCENIA

5.1. MODUŁ I

Nazwa modułu	**HUMANISTYCZNO-SPOŁECZNE PODSTAWY SPECJALIZACJI**
Część 1	**Etyka i prawo**
Cel kształcenia	Zapoznanie uczestnika specjalizacji z wybranymi problemami moralnymi i przepisami prawnymi w odniesieniu do świadczenia opieki i wykonywania zawodu.
Efekty uczenia się	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W1. omawia akty prawne regulujące wykonywanie zawodu; W2. definiuje zadania i rolę samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych; W3. zna zasady etyki zawodowej oraz problemy etyczne wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej; W4. definiuje rodzaje odpowiedzialności zawodowej; W5. definiuje prawa pacjenta, wskazuje źródła i umocowanie praw pacjenta; W6. wskazuje wartości i normy moralne w praktyce zawodowej; W7. zna systemy wartości, wierzenia religijne i obyczaje pacjentów różnych narodowości; W8. zna formy i zasady racjonowania świadczeń zdrowotnych; W9. zna regulacje prawne dotyczące pozyskiwania narządów dla potrzeb transplantacji; W10. zna problematykę handlu ludźmi i organami ludzkimi oraz zagrożenia wynikające z tej problematyki dla zawodu pielęgniarki, położnej; W11. zna rolę pielęgniarki i położnej wobec wykluczenia społecznego. **W zakresie umiejętności potrafi:** U1. analitycznie podejść do konfliktu wartości w różnych sytuacjach występujących w opiece nad pacjentem; U2. wskazać zasady racjonowania świadczeń zdrowotnych; U3. okazać empatię pacjentom i ich rodzinom; U4. interpretować zasady wskazane w Kodeksie etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej; U5. analizować zapisy aktów prawnych warunkujących wykonywanie zawodu pielęgniarki, położnej;

	U6. interpretować przepisy prawa dotyczące odpowiedzialności zawodowej pielęgniarki, położnej; U7. wykorzystać wiedzę z zakresu prawa w rozwiązywaniu problemów w pracy zawodowej pielęgniarki, położnej; U8. ocenić problemy wynikające z nieprzestrzegania praw pacjenta oraz określić sposoby ich rozwiązania; U9. określić rolę samorządu zawodowego w wykonywaniu zawodu pielęgniarki, położnej; U10. zapobiegać powstawaniu ryzyka wykluczenia społecznego. **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta; K2. przestrzega zasad etyki zawodowej; K3. okazuje szacunek i empatię; K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta; K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu; K6. podejmuje rolę lidera zmian.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w zakresie odpowiadającym tematyce prowadzonych zajęć oraz spełnia co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka, położna: 1) stopień naukowy doktora; 2) tytuł magistra pielęgniarstwa, magistra położnictwa; 3) tytuł licencjata pielęgniarstwa, licencjata położnictwa i: a) tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa lub w dziedzinie mającej zastosowanie w ochronie zdrowia lub b) ukończone studia podyplomowe w zakresie prawa medycznego, bioetyki, socjologii medycyny. 2. Posiada ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne merytoryczne kwalifikacje odpowiadające tematyce prowadzonych zajęć np.: magister filozofii, magister prawa, magister socjologii, magister psychologii.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć	Wykład – 23 godz.

dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Ćwiczenia – 7 godz.
Proponowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy, dyskusja, analiza przypadków, ćwiczenia w grupach do 20 osób.
Proponowane środki dydaktyczne	Zestaw multimedialny, opisy przypadków.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji i warunki zaliczenia	Test jednokrotnego wyboru (20 pytań) – minimum zaliczające stanowi 70% poprawnych odpowiedzi. Obecność i aktywność na wykładach i ćwiczeniach.
Treści modułu kształcenia	**1.** Regulacje prawne wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej: ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej, ustawa o samorządzie pielęgniarek i położnych i inne akty prawne. **(wykład 3 godz.)** **2.** Samorząd zawodowy pielęgniarek i położnych. Zadania samorządu zawodowego w zakresie czuwania nad należytym wykonywaniem zawodu. Prawa i obowiązki członka samorządu. **(wykład 1 godz.)** **3.** Etyka w zawodzie pielęgniarki, położnej. Wartości i normy moralne w praktyce zawodowej pielęgniarki, położnej. **(wykład 2 godz.)** **4.** Kodeks Etyki Międzynarodowej Rady Pielęgniarek. Kodeks etyki pielęgniarki i położnej RP. Stosowanie kodeksów etycznych w codziennej pracy pielęgniarki i położnej. Problem konfliktów mogących wystąpić pomiędzy koncepcjami etycznymi kodeksów a osobistymi przekonaniami pielęgniarki, położnej. Klauzula sumienia a realizacja wykonywania obowiązków zawodowych pielęgniarki, położnej. **(wykład 3 godz., ćwiczenia 2 godz.)** **5.** Odpowiedzialność zawodowa pielęgniarki, położnej. Podstawy prawne, rodzaje odpowiedzialności: cywilna, karna, służbowa, materialna, zawodowa, etyczna. Wykroczenia zawodowe - postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej pielęgniarki, położnej. **(wykład 2 godz., ćwiczenia 1 godz.)** **6.** Prawa pacjenta jako pochodne praw człowieka. Prawa pacjenta w międzynarodowych i polskich aktach prawnych. Prawa pacjenta w praktyce zawodowej pielęgniarki, położnej. Przestrzeganie praw pacjenta w podmiotach leczniczych. Problemy z przestrzeganiem praw pacjenta. Odpowiedzialność pielęgniarki, położnej za przestrzeganie praw pacjenta. Dylematy i trudne sytuacje decyzyjne. **(wykład 3 godz., ćwiczenia 2godz.)**

	7. Problem opieki pielęgniarskiej nad osobami o różnych systemach wartości, wierzeniach religijnych lub obyczajach. **(wykład 2 godz.)** **8.** Racjonowanie świadczeń zdrowotnych - formy racjonowania: jawne i niejawne, ekonomiczne i nieekonomiczne. Podstawowe grupy zasad racjonowania. Poziomy racjonowania. Kolejki do świadczeń zdrowotnych i ich wymiar moralny. **(wykład 2 godz.)** **9.** Wyzwania etyczne współczesnej transplantologii – rola i zadania pielęgniarki. **(wykład 1 godz.)** **10.** Problem handlu ludźmi i organami ludzkimi dla potrzeb transplantacji. **(wykład 1 godz.)** **11.** Rola pielęgniarki i położnej wobec problematyki wykluczenia społecznego oraz handlu ludźmi i organami ludzkimi. Charakterystyka różnych rodzajów wykluczenia. Odpowiedzialność pielęgniarki i położnej. **(wykład 2 godz.)** **12.** Analiza najczęściej występujących dylematów moralnych w wybranych obszarach opieki pielęgniarskiej: konflikty w kontaktach z pacjentem i jego rodziną oraz pracownikami, stosowanie przymusu bezpośredniego, przestrzeganie tajemnicy zawodowej, wyrażenie świadomej zgody na proponowane świadczenia zdrowotne lub ich odmowa. **(ćwiczenia 2 godz.)** **13.** Syndrom wypalenia zawodowego pielęgniarek, położnych. **(wykład 1 godz.)**
Część 2	**Komunikowanie interpersonalne**
Cel kształcenia	Przekazanie wiedzy z zakresu komunikowania interpersonalnego z pacjentem, rodziną i zespołem terapeutycznym.
Efekty uczenia się	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W12. charakteryzuje koncepcje i style komunikowania interpersonalnego; W13. opisuje cele i przebieg procesu komunikowania w relacji pielęgniarka, położna – pacjent i jego rodzina; W14. charakteryzuje komunikowanie jedno- i dwustronne w pielęgniarstwie; W15. zna formy komunikacyjne (werbalne i niewerbalne); W16. charakteryzuje czynniki zakłócające i bariery komunikacyjne występujące w pracy pielęgniarki; W17. wyjaśnia pojęcia: przeniesienie i przeciwprzeniesienie w komunikacji interpersonalnej; W18. charakteryzuje relacje interpersonalne w pielęgniarstwie; W19. charakteryzuje różne techniki komunikacji interpersonalnej; W20. wymienia zasady budowania komunikacji interpersonalnej z pacjentem i jego rodziną;

	W21. charakteryzuje uczucia i emocje swoje i pacjenta powstałe w komunikacji interpersonalnej; W22. wymienia sposoby rozwiązywania sytuacji trudnych; W23. zna różnice pomiędzy paternalistycznym i partnerskim stylem komunikowania się z pacjentem; W24. zna zasady współpracy w zespole terapeutycznym; W25. wyjaśnia reguły asertywnego komunikowania się w zespole terapeutycznym. **W zakresie umiejętności potrafi:** U11. rozpoznać sygnały komunikacyjne (werbalne i niewerbalne); U12. określić cele komunikowania i stosować wybrane rodzaje stylów komunikowania się w pielęgniarstwie; U13. dostosować style komunikowania się z pacjentem do jego stanu zdrowia; U14. rozpoznać czynniki zakłócające proces komunikowania się z pacjentem; U15. zdiagnozować zjawisko przeniesienia i przeciwprzeniesienia w komunikowaniu interpersonalnym; U16. stosować różne techniki terapeutyczne w komunikacji z pacjentem i rodziną; U17. wykazać się uważnym słuchaniem, otwartością, empatią, autentycznością, asertywnością w komunikowaniu się z pacjentem; U18. rozwiązywać sytuacje trudne wynikające z komunikowania; U19. stosować partnerski styl komunikowania się z pacjentem; U20. wykazać się asertywnością w komunikowaniu się w zespole terapeutycznym. **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta; K2. przestrzega zasad etyki zawodowej; K3. okazuje szacunek i empatię; K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta; K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu; K6. podejmuje rolę lidera zmian.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w zakresie odpowiadającym tematyce prowadzonych zajęć oraz spełnia co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka, położna: 1) stopień naukowy doktora;

	2) tytuł magistra pielęgniarstwa, magistra położnictwa i: a) ukończone studia podyplomowe w zakresie komunikacji/treningu interpersonalnego. 2. Magister psychologii z doświadczeniem w pracy klinicznej lub psychoterapeuta.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykład – 8 godz. Warsztaty – 12 godz.
Proponowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy, warsztaty w grupach 10–15-osobowych, grupy dyskusyjne, analiza studium przypadku.
Proponowane środki dydaktyczne	Rzutnik multimedialny.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji i warunki zaliczenia	Test jednokrotnego wyboru (20 pytań) – zaliczenie po uzyskaniu min. 70% poprawnych odpowiedzi. Obecność i aktywność na wykładach i warsztatach.
Treści modułu kształcenia	**1.** Rozpoznanie potrzeb pielęgniarki, położnej w zakresie komunikowania. **(warsztaty 2 godz.)** **2.** Założenia teoretyczne procesu komunikowania interpersonalnego; symbolizm, interakcjonizm, konstruktywizm. Zastosowanie komunikacji interpersonalnej w pielęgniarstwie. **(wykład 1 godz.)** **3.** Przebieg procesu komunikowania się: etapy procesu; osoby i elementy uczestniczące w przepływie informacji; komunikowanie jednostronne i dwustronne. **(wykład 1 godz.)** **4.** Sygnały komunikacyjne: werbalne; niewerbalne. **(wykład 1 godz.)** **5.** Cele i zasady skutecznego porozumiewania się w pielęgniarstwie. Zasada dobrego słuchania wg Kelly'ego; reguły poprawnych stosunków międzyludzkich wg G. Leech. **(wykład 1 godz.)** **6.** Style komunikowania interpersonalnego: partnerski i niepartnerski styl porozumiewania się (allocentryczny oraz egocentryczny styl porozumiewania się). **(wykład 1 godz.)** **7.** Czynniki zakłócające proces komunikowania się: werbalne i niewerbalne bariery komunikacyjne; zakłócenia komunikacyjne (przeniesienie, przeciwprzeniesienie, urojenia interpretacyjne, złudzenia, nastawienia ksobne, destrukcyjne przekonania, „czytanie w myślach", złożona równoważność, wadliwa konstrukcja semantyczna,

	nominalizacja, zbyt częste zadawanie pytania „dlaczego?", żargon zawodowy, niespójność komunikacyjna). **(wykład 2 godz.)** **8.** Komunikacja interpersonalna: akceptacja; autentyczność; asertywność; aktywne słuchanie; otwartość; empatia. Reakcja na krytykę **(warsztaty 2 godz.)** **9.** Czynniki zakłócające komunikację interpersonalną: brak motywacji pacjenta do leczenia; nieufność pacjenta; agresja pacjenta; manipulacja ze strony pacjenta; ignorowanie ze strony pielęgniarki, położnej, a także pacjenta; ocenianie pacjenta; brak otwartości. **(warsztaty 2 godz.)** **10.** Techniki terapeutyczne: odzwierciedlenie; klaryfikacja; interpretacja; werbalizacja; pytania wyjaśniające; milczenie; informowanie; parafrazowanie; konfrontacja; modelowanie. **(warsztaty 2 godz.)** **11.** Podstawowe czynniki terapeutyczne korzystnie wpływające na stan psychiczny i fizyczny człowieka chorego: motywacja do leczenia; poczucie wsparcia; poczucie rozumienia; poczucie mocy osobistej; poczucie sensu; nadzieja; odreagowanie; otwartość; humor. **(warsztaty 1 godz.)** **12.** Paternalistyczny styl komunikowania się z pacjentem, hierarchiczny przepływ informacji (model piramidy); zachowania komunikacyjne lekarza, pielęgniarki, położnej, pacjenta; wady paternalistycznego modelu komunikowania się. **(wykład 1 godz.)** **13.** Definicja zespołu terapeutycznego: cele; struktura zespołu; modele przepływu informacji w zespole; pozycja pacjenta w zespole; rola i zadania pielęgniarki, położnej w pracach zespołu terapeutycznego; role pozostałych członków zespołu terapeutycznego. **(warsztaty 2 godz.)** **14.** Zespół terapeutyczny jako grupa zadaniowa: reguły asertywnego porozumiewania się w zespole terapeutycznym; zakłócenia komunikacyjne w pracy zespołu terapeutycznego. **(warsztaty 1 godz.)**
Część 3	**Elementy epidemiologii zakażeń związanych z opieką medyczną i choroby rzadkie**
Cel kształcenia	Zapoznanie uczestnika specjalizacji z aktualną wiedzą z epidemiologii, w tym metodami oceny sytuacji zdrowotnej społeczeństwa, badaniami epidemiologicznymi i działaniami profilaktycznymi; przygotowanie do realizacji zadań zawodowych z uwzględnieniem zapobiegania i zwalczania zakażeń szpitalnych.
Efekty uczenia się	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W26. wyjaśnia podstawowe pojęcia epidemiologiczne mające zastosowanie w opisie stanu zdrowia populacji i charakteryzuje rodzaje badań epidemiologicznych;

	W27. wyjaśnia potrzebę i zasady gromadzenia danych epidemiologicznych i omawia podstawowe metody ich analizy; W28. omawia organizację nadzoru i program kontroli zakażeń szpitalnych; W29. wymienia podstawowe elementy systemu zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych oraz wyjaśnia ich znaczenie; W30. wymienia i omawia czynniki ryzyka zakażeń szpitalnych; W31. omawia działania zapobiegające występowaniu i rozprzestrzenianiu się zakażeń szpitalnych; W32. omawia znaczenie przestrzegania procedur higieny rąk w zapobieganiu zakażeniom szpitalnym; W33. omawia rolę pielęgniarki/położnej w realizacji szpitalnej polityki antybiotykowej; W34. omawia zasady postępowania poekspozycyjnego w przypadku zranienia ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych; W35. rozumie różnice w działaniach zapobiegawczych podejmowanych w zależności od dróg przenoszenia się zakażeń; W36. omawia sposoby postępowania uniemożliwiające przeniesienie zakażenia drogą krwi, powietrzną i kontaktową; W37. wyjaśnia celowość programów profilaktycznych chorób o znaczeniu społecznym; W38. zna zasady reżimu epidemiologicznego. **W zakresie umiejętności potrafi:** U21. pozyskać, prawidłowo zestawić oraz dokonać wstępnej analizy danych epidemiologicznych; U22. wskazać kluczowe elementy dochodzenia epidemiologicznego w szpitalnym ognisku epidemicznym oraz współuczestniczyć w tym dochodzeniu; U23. uczestniczyć czynnie w monitorowaniu czynników ryzyka zakażeń szpitalnych; U24. stosować procedury higieny rąk w miejscu udzielania świadczeń zdrowotnych; U25. wdrożyć postępowanie poekspozycyjne w przypadku zakłucia ostrym narzędziem podczas udzielania świadczeń zdrowotnych; U26. postępować w sposób uniemożliwiający przeniesienie zakażenia drogą krwi, powietrzną i kontaktową; U27. stosować procedury zapobiegania zakażeniom w placówkach medycznych; U28. edukować podopiecznych i ich rodziny oraz członków zespołu w zakresie zapobiegania zakażeniom szpitalnym. U29. respektować zasady reżimu epidemiologicznego. **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta; K2. przestrzega zasad etyki zawodowej; K3. okazuje szacunek i empatię;

	K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta; K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu; K6. podejmuje rolę lidera zmian.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w zakresie odpowiadającym tematyce prowadzonych zajęć oraz spełnia co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka, położna: 1) stopień naukowy doktora i tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa epidemiologicznego lub epidemiologii lub higieny i epidemiologii; 2) tytuł magistra pielęgniarstwa/położnictwa i tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa epidemiologicznego lub epidemiologii lub higieny i epidemiologii.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykład – 10 godz. Ćwiczenia – 5 godz.
Proponowane metody dydaktyczne	Wykład, ćwiczenia w grupach do 13 osób (analiza studium przypadku, ćwiczenia przy komputerze).
Proponowane środki dydaktyczne	Rzutnik multimedialny, komputery z dostępem do internetu, przykładowe badania epidemiologiczne, tablice demograficzne, procedury i standardy medyczne.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji i warunki zaliczenia	Test jednokrotnego wyboru (20 pytań), minimum zaliczające – 70% poprawnych odpowiedzi lub odpowiedź ustna: studium przypadku lub 5 momentów higieny rąk wg WHO, lub omówienie przykładowej procedury zapobiegania zakażeniom szpitalnym. Obecność i aktywność na wykładach i ćwiczeniach.
Treści modułu kształcenia	**1. Podstawy epidemiologii i rodzaje badań epidemiologicznych (wykład 1 godz.)** 1) podstawowe pojęcia epidemiologiczne mające zastosowanie w opisie stanu zdrowia populacji; 2) rodzaje badań epidemiologicznych i przykłady ich prawidłowego zastosowania;

	3) znaczenie wnioskowania w epidemiologii; 4) gromadzenie i metody analizy danych epidemiologicznych. **2. System zapobiegania i zwalczania zakażeń szpitalnych (wykład 7 godz., ćwiczenia 2 godz.)** 1) zakażenia związane z udzielaniem świadczeń zdrowotnych; 2) organizacja nadzoru i program kontroli zakażeń szpitalnych; 3) czynniki ryzyka występowania i rozprzestrzeniania się zakażeń szpitalnych; 4) ocena ryzyka wystąpienia zakażenia związanego z wykonywaniem świadczeń zdrowotnych; 5) kluczowe działania zapobiegające występowaniu i rozprzestrzenianiu się zakażeń szpitalnych; 6) rola diagnostyki mikrobiologicznej w nadzorze nad zakażeniami i w działaniach przeciwepidemicznych; 7) procedury zapobiegania zakażeniom i chorobom zakaźnym związanym z udzielaniem świadczeń zdrowotnych – dokumentowanie i monitorowanie realizacji procedur; 8) higiena rąk i jej znaczenie w zapobieganiu zakażeniom szpitalnym; monitorowanie realizacji procedur; 9) postacie kliniczne zakażeń szpitalnych; 10) szpitalne ognisko epidemiczne – podstawowe elementy dochodzenia epidemiologicznego; 11) szpitalna polityka antybiotykowa – zjawisko oporności drobnoustrojów na antybiotyki; 12) postępowanie w przypadku zranienia ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych; 13) współpraca interdyscyplinarna w minimalizowaniu ryzyka zakażeń; 14) wymagania prawne w zakresie zapobiegania i zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych. **3. Zapobieganie zakażeniom ze względu na drogi przenoszenia, ze szczególnym uwzględnieniem: (wykład 1 godz., ćwiczenia 2 godz.)** 1) drogi krwi; 2) drogi powietrznej; 3) drogi kontaktowej. **4. Programy profilaktyczne chorób o znaczeniu społecznym (wykład 1 godz.)** 1) źródła danych o programach; 2) podstawowe elementy programów profilaktycznych. **5. Narodowy plan chorób rzadkich (wykład 1 godz.)** 1) Założenia narodowego planu dla chorób rzadkich; 2) Plan dla chorób rzadkich ukierunkowany na edukację i informację w zakresie chorób rzadkich.

Część 4	**Zarządzanie w pielęgniarstwie**
Cel kształcenia:	Wyposażenie uczestnika specjalizacji w wiedzę i umiejętności umożliwiające sprawne zarządzanie w podsystemie pielęgniarstwa.
Efekty uczenia się	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W39. omawia wybrane modele zarządzania mające zastosowanie w opiece zdrowotnej; W40. zna podstawowe zasady wdrażania zmian organizacyjnych; W41. zna zasady planowania i rozmieszczenia obsad pielęgniarskich; W42. zna pojęcie jakości oraz podstawowe systemy zarządzania jakością w opiece zdrowotnej; W43. omawia zasady funkcjonowania i organizacji pracy stanowisk pielęgniarskich; W44. opisuje metody i narzędzia stosowane do oceny jakości opieki pielęgniarskiej; W45. zna zasady tworzenia indywidualnych/grupowych praktyk pielęgniarskich; W46. omawia zasady formalno-prawne zawierania kontraktów na świadczenia pielęgniarskie; W47. charakteryzuje proces adaptacji społeczno-zawodowej pielęgniarki; W48. wymienia czynniki warunkujące proces adaptacji społeczno-zawodowej; W49. omawia zasady wprowadzania zmian w praktyce pielęgniarskiej; W50. charakteryzuje proces rozwoju zawodowego pielęgniarki i położnej; W51. zna zasady funkcjonowania Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych **(SMK).** **W zakresie umiejętności potrafi:** U30. zastosować wybrane modele zarządzania w podsystemie pielęgniarstwa; U31. przygotować zespół i jednostkę organizacyjną do wdrażania nowych standardów praktyki zawodowej; U32. przeprowadzić analizę stanu zatrudnienia kadr pielęgniarskich na podstawie narzędzi wynikających z przepisów prawa; U33. planować obsady pielęgniarskie zgodnie z potrzebami pacjentów na opiekę; U34. zaplanować i zorganizować pracę własną i podległego personelu; U35. wybrać odpowiednie narzędzie do oceny jakości praktyki pielęgniarskiej; U36. przygotować jednostkę organizacyjną i pracowników do wdrożenia, monitorowania i oceny jakości;

	U37. opracować program oraz przeprowadzić proces adaptacji społeczno-zawodowej dla nowo zatrudnionych pielęgniarek; U38. pełnić funkcję lidera lub koordynatora zespołu terapeutycznego; U39. opracować program rozwoju zawodowego pielęgniarki i położnej; U40. inicjować działania na rzecz rozwoju praktyki zawodowej poprzez wdrażanie zmian; U41. korzystać z Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych (SMK). **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta; K2. przestrzega zasad etyki zawodowej; K3. okazuje szacunek i empatię; K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta; K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu; K6. podejmuje rolę lidera zmian.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w zakresie odpowiadającym tematyce prowadzonych zajęć oraz spełnia co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka, położna: 1) stopień naukowy doktora; 2) tytuł magistra pielęgniarstwa, magistra położnictwa; 3) tytuł licencjata pielęgniarstwa, licencjata położnictwa i: a) tytuł specjalisty w dziedzinie organizacji i zarządzania lub b) ukończone studia podyplomowe w zakresie organizacji i zarządzania ochroną zdrowia lub zdrowia publicznego.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykład – 20 godz. Ćwiczenia – 5 godz.

Proponowane metody dydaktyczne	Wykłady, ćwiczenia.
Proponowane środki dydaktyczne	Prezentacja multimedialna, przykładowe narzędzia do oceny jakości opieki, kwestionariusze metody klasyfikacji pacjentów, narzędzia wykorzystywane do mierzenia czasu pracy, przykładowy wzór umowy cywilnoprawnej do zawarcia kontraktu z NFZ, dokumentacja niezbędna do zarejestrowania indywidualnej/grupowej praktyki pielęgniarskiej, ramowy program adaptacji społeczno-zawodowej – wzór, wydrukowane akty prawne.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji i warunki zaliczenia	Test jednokrotnego wyboru, 20 pytań (podstawą zaliczenia jest uzyskanie 70% prawidłowych odpowiedzi). Przygotowanie projektu w zakresie zarządzania w opiece zdrowotnej. Obecność i aktywność na wykładach i ćwiczeniach.
Treści modułu kształcenia	**1.** Współczesne modele zarządzania w ochronie zdrowia i podsystemie pielęgniarstwa: misja, cele i struktura organizacyjna. Specyfika zarządzania w sektorze ochrony zdrowia. Rola i znaczenie otoczenia organizacyjnego. **(wykład 2 godz.)** **2.** Podstawowe zasady zarządzania operacyjnego: planowanie, organizowanie, motywowanie i kontrola. Znaczenie ładu kompetencyjnego na stanowiskach pielęgniarskich. **(wykład 2 godz. , ćwiczenia 1 godz.)** **3.** Polityka kadrowa i zarządzanie zasobami ludzkimi w systemie ochrony zdrowia: główne podejścia do zarządzania zasobami ludzkimi; cechy szczególne zasobów ludzkich; planowanie i zabezpieczenie zasobów ludzkich. Miejsce i rola przywództwa w zarządzaniu w pielęgniarstwie. **(wykład 3 godz.)** **4.** Regulacje prawne dotyczące planowania obsad pielęgniarskich. Zapotrzebowanie na opiekę pielęgniarską; metody klasyfikacji pacjentów – kryteria, kategorie; metody planowania obsad pielęgniarskich w lecznictwie stacjonarnym; **(wykład 2 godz. ćwiczenia 2 godz.)** **5.** Adaptacja społeczno-zawodowa: pojęcie adaptacji społecznej i zawodowej; czynniki wewnętrzne i zewnętrzne warunkujące adaptację zawodową; program adaptacji społeczno-zawodowej dla pielęgniarek, położnych na różnym stopniu rozwoju zawodowego. **(wykład 3 godz.)** **6.** Rozwój zawodowy w pielęgniarstwie, rola liderów praktyki, przygotowanie i wdrażanie zmian w obszarze praktyki zawodowej. **(wykład 2 godz.)** **7.** Zarządzanie jakością w ochronie zdrowia i podsystemie pielęgniarstwa: podstawowe pojęcia związane z jakością; system zapewniania jakości; kompleksowe zarządzanie jakością (TQM); metody i narzędzia stosowane do oceny jakości opieki pielęgniarskiej; przedmiot i kryteria oceny jakości opieki pielęgniarskiej; standardy opieki pielęgniarskiej w zarządzaniu jakością. **(wykład 3 godz., ćwiczenia 2 godz.)**

	8. Formy prawne praktyk pielęgniarek, położnych: podstawy prawne, organizacja, zasady funkcjonowania indywidualnych i grupowych praktyk pielęgniarskich; wymogi organizacyjno-techniczne; dokumentacja niezbędna w organizacji praktyk pielęgniarskich. Kontraktowanie świadczeń pielęgniarskich: regulacje prawne kontraktowania; rodzaje i zakres kontraktu na świadczenia pielęgniarskie. **(wykład 2 godz.)** **9.** Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych (SMK). Podstawy prawne. Zasady funkcjonowania. **(wykład 1 godz.)**
Część 5	**Praktyka pielęgniarska oparta na faktach**
Cel kształcenia	Przygotowanie uczestnika specjalizacji do krytycznej analizy wyników badań i ich wykorzystania w rozwoju praktyki zawodowej.
Efekty uczenia się	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W52. definiuje EBM (evidence-based medicine) oraz EBNP (evidence-based nursing practice); W53. wskazuje źródła prawa stanowiące obowiązek dla pielęgniarki, położnej wykorzystania w praktyce zawodowej aktualnej wiedzy naukowej; W54. omawia rozwój badań naukowych w pielęgniarstwie w Polsce i na świecie; W55. zna elementy składowe EBNP; W56. omawia etapy procesu badawczego; W57. omawia metody, techniki i narzędzia badawcze stosowane w badaniach pielęgniarskich; W58. zna podstawowe bazy publikacji naukowych i zasady korzystania z nich; W59. omawia zasady rankingowania publikacji naukowych w Polsce i na świecie; W60. zna pielęgniarskie czasopisma naukowe; W61. zna klasyfikację ICNP® – International Classification for Nursing Practice**.** **W zakresie umiejętności potrafi:** U42. wskazać znaczenie EBP w poprawie jakości opieki pielęgniarskiej; U43. dokonać krytycznej analizy własnej praktyki zawodowej; U44. wskazać potrzeby zmian w praktyce pielęgniarskiej; U45. wskazać obszary badań naukowych w odniesieniu do własnej praktyki zawodowej; U46. korzystać z naukowych baz danych w celu pozyskiwania wiarygodnych wyników badań;

	U47. współpracować w zespole badawczym; U48. wykorzystać wyniki badań w praktyce zawodowej; U49. opracować rekomendacje, standardy, procedury z uwzględnieniem dowodów naukowych; U50. dokonać krytycznej oceny publikacji naukowych. **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. przestrzega tajemnicy zawodowej i praw pacjenta; K2. przestrzega zasad etyki zawodowej; K3. okazuje szacunek i empatię; K4. wykazuje odpowiedzialność za realizację opieki zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, doświadczeniem, preferencjami i systemem wartości pacjenta; K5. efektywnie organizuje pracę własną i zespołu; K6. podejmuje rolę lidera zmian; K7. podejmuje inicjatywę na rzecz rozwoju EBNP.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w zakresie odpowiadającym tematyce prowadzonych zajęć oraz spełnia co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka, położna: 1) stopień naukowy doktora; 2) w trakcie przewodu doktorskiego.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykłady – 13 godz. Ćwiczenia – 7 godz.
Proponowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy, ćwiczenia z dostępem do internetu w grupach 12–15-osobowych, grupy dyskusyjne, analiza publikacji naukowych.
Proponowane środki dydaktyczne	Prezentacja multimedialna, przykładowe publikacje naukowe, komputery z dostępem do internetu /bazy danych, procedury i standardy pielęgniarskie z wykorzystaniem EBNP.

Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji i warunki zaliczenia	Test jednokrotnego wyboru 20 pytań – minimum zaliczające stanowi 70% poprawnych odpowiedzi z testu. Analiza baz danych w wybranych tematach, opracowanie autorskich rekomendacji klinicznych. Obecność i aktywność na wykładach i ćwiczeniach Pozytywny wynik z testu oraz zatwierdzenie opracowanych rekomendacji.
Treści modułu kształcenia	**1.** Pielęgniarstwo oparte na dowodach naukowych (EBM i EBNP), wprowadzenie w terminologię. Filozofia pielęgniarstwa i jej znaczenie dla rozwoju dyscypliny. **(wykład 1 godz.)** **2.** Elementy składowe procesu EBNP. **(wykład 1 godz.)** **3.** Wprowadzenie w problematykę metodologii badań naukowych: miejsce pielęgniarstwa w systemie nauk, przedmiot, wiedza, zakres i metody badawcze w pielęgniarstwie. Rozwój badań naukowych w pielęgniarstwie w Polsce i na świecie (Europejska Grupa Pielęgniarek Badaczy-WENER, Europejska Fundacja Badań Naukowych w Pielęgniarstwie-ENRF). **(wykład 2 godz.)** **4.** Proces badawczy: definicja, etapy, znaczenie dla rozwoju pielęgniarstwa. (**wykład 1 godz.)** **5.** Zasady formułowania tematu, celu i głównych problemów badawczych. Hipotezy badawcze. Planowanie i organizacja badań. (**wykład 2 godz.)** **6.** Metody, techniki, narzędzia badawcze: sondaż diagnostyczny, studium przypadku, obserwacja, badania eksperymentalne, analiza dokumentacji. **(ćwiczenia 2 godz.)** **7.** Analiza wyników badań, wnioskowanie, wykorzystanie wyników badań dla własnej praktyki. Autorefleksja i podejmowanie procesu zmian w obszarze własnej praktyki. **(ćwiczenia 2 godz.)** **8.** Bazy danych w medycynie i pielęgniarstwie (m.in. PubMed, Medline, Cochrane.org). Zasady dostępu i korzystania z baz piśmiennictwa naukowego. (**ćwiczenia 1 godz.)** **9.** Wykorzystanie wyników badań dostępnych w literaturze przedmiotu. Czasopisma naukowe w pielęgniarstwie, systemy oceny jakości publikacji (IF, MNiSW, IC, Index H). **(wykład 2 godz.)** **10.** Zasady etyczne w prowadzeniu i upowszechnianiu badań w pielęgniarstwie. **(wykład 2 godz.)** **11.** Wykorzystanie „dobrych praktyk" opartych na EBM dla rozwoju zawodu. **(wykład 1 godz.)** **12.** Analiza wybranych artykułów naukowych w aspekcie ich znaczenia dla rozwoju praktyki. Opracowanie autorskich rekomendacji dla praktyki pielęgniarskiej z wykorzystaniem podejścia EBNP. **(ćwiczenia 2 godz.)** **13.** Charakterystyka klasyfikacji ICNP® – International Classification for Nursing Practice i sposób jej stosowania w opiece pielęgniarskiej. **(wykład 1 godz.)**

1.2. MODUŁ II

Nazwa modułu	**ORGANIZACJA OPIEKI ZDROWOTNEJ NAD PRACUJĄCYMI**
Cel kształcenia	**Celem modułu jest** dostarczenie pielęgniarce wiedzy z zakresu organizacji opieki zdrowotnej nad pracującymi i przygotowywanie do wykonywania zadań w wielodyscyplinarnym zespole służby medycyny pracy.
Efekty uczenia się dla modułu	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W1. definiuje pojęcie: ubezpieczenie zdrowotne; W2. definiuje pojęcie: świadczenie zdrowotne; W3. definiuje pojęcie: służba medycyny pracy; W4. różnicuje profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami i pracującymi; W5. wymienia zasady udzielania świadczeń zdrowotnych; W6. różnicuje orzecznictwo lekarskie o niezdolności do pracy; W7. różnicuje orzekanie o niepełnosprawności; W8. wymienia regulacje prawne mające zastosowanie w ochronie zdrowia pracujących; W9. interpretuje ustawę Kodeks pracy w zakresie ochrony zdrowia pracujących; W10. interpretuje ustawę o służbie medycyny pracy i przepisy wykonawcze do ustawy; W11. omawia wpływ Konwencji Nr 161 Międzynarodowej Organizacji Pracy na organizację służby medycyny pracy w Polsce; W12. wyjaśnia kierunki zmian i rozwoju służby medycyny pracy w Polsce i na świecie; W13. wymienia cele działania i organy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP); W14. omawia konstytucję MOP i zapisy Deklaracji Filadelfijskiej; W15. różnicuje konwencje fundamentalne i konwencje priorytetowe MOP; W16. analizuje aktualny raport na lata 2013–2020 Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy; W17. analizuje zalecenia WHO zawarte w raporcie dotyczące wzmocnienia stanowiska i roli zarządczej organów rządu (Ministerstwo Zdrowia) nad działaniami związanymi z poprawą promocji zdrowia w miejscu pracy; W18. różnicuje deklaracje dotyczące promocji zdrowia Europejskiej Sieci Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy, W19. różnicuje jednostki organizacyjne służby medycyny pracy; W20. omawia strukturę i zadania podstawowych jednostek medycyny pracy i wojewódzkich ośrodków medycyny

	pracy; W21. różnicuje zadania i kompetencje pielęgniarek w jednostkach organizacyjnych służby medycyny pracy; W22. wymienia zadania jednostek badawczo-rozwojowych zapisane w ustawie o służbie medycyny pracy; W23. charakteryzuje organizację opieki zdrowotnej nad pracownikami, pracującymi i podejmującymi naukę zawodu; W24. omawia rozwiązania prawne dotyczące opieki profilaktycznej nad kobietami, młodocianymi i niepełnosprawnymi; W25. określa przepisy prawne dotyczące zatrudnienia osób niepełnosprawnych; W26. wymienia zasady finansowania ochrony zdrowia pracujących; W27. omawia zakres współpracy w strukturach służby medycyny pracy; W28. różnicuje zadania i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Inspekcji Pracy; W29. opisuje zadania pracodawcy i służb bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie ochrony zdrowia; W30. określa zakres i formy współpracy z partnerami służby medycyny pracy w realizacji zadań; W31. wyjaśnia zasady prowadzenia, przechowywania i udostępniania dokumentacji służby medycyny pracy; W32. wskazuje celowość prowadzenia dodatkowej dokumentacji wynikającej z odrębnych przepisów dotyczących badań kierowców, badań do celów sanitarno-epidemiologicznych, posługiwania się bronią i innych; W33. omawia przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy; W34. różnicuje formy prawne zatrudnienia pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących. **W zakresie umiejętności potrafi:** U1. analizować i interpretować przepisy prawne obowiązujące w ochronie zdrowia pracujących; U2. rozróżniać zadania jednostek organizacyjnych służby medycyny pracy; U3. analizować rejestry i dokumentację podjęcia i zakończenia działalności przez pielęgniarki służby medycyny pracy; U4. planować kontrolę pracy pielęgniarki służby medycyny pracy; U5. uczestniczyć aktywnie w kontroli pracy pielęgniarki realizującej zadania z zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad Pracującymi; U6. sporządzić protokół pokontrolny; U7. dokumentować przeprowadzoną kontrolę pracy pielęgniarki smp w księdze kontroli; U8. rozróżnić zadania i kompetencje osób i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zdrowia i bezpieczeństwo

	w miejscu pracy; U9. dostosować zakres współpracy do specyficznych zadań osób i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i organizację ochrony zdrowia pracowników. **W zakresie kompetencji społecznych:** K1. akceptuje obowiązujące przepisy prawne w ochronie zdrowia pracujących; K2. docenia potrzebę prowadzenia i przechowywania dokumentacji służby medycyny pracy; K3. podejmuje współpracę z partnerami służby medycyny pracy; K4. wykazuje odpowiedzialność za realizowane zadania w jednostkach organizacyjnych służby medycyny pracy; K5. korzysta z aktualnej wiedzy dla zapewnienia wysokiego poziomu świadczeń w ochronie zdrowia pracujących.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w przedmiotowej dziedzinie, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniająca co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka/pielęgniarz: 1) posiada stopień naukowy, co najmniej doktora; 2) posiada tytuł magistra pielęgniarstwa; 3) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących. 2. Lekarz posiada specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny pracy, medycyny przemysłowej. 3. Posiada ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne merytoryczne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień, tj. organizacji ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i higieny pracy.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykłady – 30 godz. Ćwiczenia – 10 godz. Staże – 28 godz.

Nakład pracy uczestnika specjalizacji	**Udział w zajęciach (godziny kontaktowe**): **68 godz.** • wykłady – 30 godz. • ćwiczenia – 10 godz. • staż – 28 godz. **Praca własna uczestnika specjalizacji: 30 godz.** • przygotowanie się do zajęć i ćwiczeń – 10 godz. • przygotowanie do stażu – 5 godz. • opanowanie materiału wymaganego do zaliczenia modułu – 15 godz. **Łączny nakład pracy uczestnika specjalizacji: 98 godz.**
Stosowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy, dyskusja. Ćwiczenia teoretyczne, praca w grupach. Staż w placówce zgodnej z planem szkolenia specjalizacyjnego.
Stosowane środki dydaktyczne	Rzutnik multimedialny, laptop. Prezentacje multimedialne, Akty prawne, dokumentacja medyczna.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji	**W zakresie wiedzy:** Test zaliczeniowy składający się z 30 pytań jednokrotnego wyboru. **W zakresie umiejętności:** Uczestnicy szkolenia w grupach 5–6-osobowych opracują zakres zadań i uprawnień pielęgniarki specjalisty w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących. **W zakresie kompetencji społecznych:** Obserwacja 360 stopni.
Warunki zaliczenia modułu	Obecność na wykładach i uzyskanie 70% pozytywnych odpowiedzi z testu wiedzy. Obecność na ćwiczeniach i uzyskanie pozytywnej oceny z wykonywanych zadań – jak wyżej w zakresie umiejętności. Obecność na stażu i uzyskanie pozytywnej oceny opiekuna stażu (warunki określono w wymogach stażowych).
Treści modułu kształcenia	**1. Organizacja systemu opieki zdrowotnej w Polsce: (3 godz.)** • zasady i formy ubezpieczenia zdrowotnego; • zasady udzielania świadczeń zdrowotnych;

	• orzecznictwo lekarskie: – orzekanie o czasowej i długotrwałej niezdolności do pracy, – orzekanie o niepełnosprawności. **2. Podstawy prawne ochrony zdrowia pracujących w Polsce: (4 godz.)** • Kodeks pracy i przepisy wykonawcze w zakresie ochrony zdrowia pracujących; • Ustawa o służbie medycyny pracy i przepisy wykonawcze do ustawy. **3. Kierunki zmian i rozwoju służby medycyny pracy w Polsce i na świecie: (5 godz.)** • założenia i kierunki zmian w ochronie zdrowia pracujących; • wpływ Konwencji Nr 161 i zaleceń Międzynarodowej Organizacji Pracy na regulacje prawne w ochronie zdrowia pracujących w Polsce; • profilaktyczne ukierunkowanie ochrony zdrowia pracujących; • Międzynarodowa Organizacja Pracy: – organy, – cele działania, – konstytucja, – Deklaracja Filadelfijska; • konwencje fundamentalne: – 138 dotyczy najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia, – 105 o zniesieniu pracy przymusowej, – 111 dotyczy dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu, – 182 dotyczy zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najnowszych form pracy dzieci, – 87 dotyczy wolności związkowej i ochrony praw związkowych; • konwencje priorytetowe: – 81 dotyczy inspekcji pracy w przemyśle i handlu, – 129 dotyczy inspekcji pracy w rolnictwie, – 122 dotyczy polityki zatrudnienia; • Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA); • aktualny raport na lata 2013–2020: *Priorities for occupational safety and health research in Europe:*

	2013–2020; • zalecenia WHO – główne dokumenty: – *Ocena i zalecenia dotyczące wzmocnienia stanowiska i roli zarządczej Ministerstwa Zdrowia w działaniach związanych z poprawą promocji zdrowia w miejscu pracy w Polsce*, – Światowy Dzień bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy – 28 kwietnia; • Europejska Sieć Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy (ENWHP): – deklaracja edynburska o promocji zdrowia i dobrostanie psychicznym w miejscu pracy, – deklaracja luksemburska o promocji zdrowia w miejscu pracy w Unii Europejskiej, – oświadczenie lizbońskie o zdrowiu w miejscu pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP), – memorandum z Cardiff o promocji zdrowia w miejscu pracy w MŚP, – deklaracja barcelońska o rozwijaniu w Europie dobrej praktyki zdrowotnej w miejscu pracy. **4. Organizacja i zadania opieki zdrowotnej nad pracującymi: (9 godz., w tym ćwiczenia 5 godz.)** • jednostki organizacyjne służby medycyny pracy i ich zadania: – podstawowe jednostki medycyny pracy, – wojewódzkie ośrodki medycyny pracy; • zadania jednostek badawczo-rozwojowych; • kwalifikacje i zadania pielęgniarek w jednostkach organizacyjnych służby medycyny pracy; • profilaktyczna opieka zdrowotna nad pracownikami, pracującymi i podejmującymi naukę zawodu; • opieka profilaktyczna nad kobietami, młodocianymi, niepełnosprawnymi; • nowe wyzwania dla medycyny pracy. **5. System finansowania ochrony zdrowia pracujących: (2 godz.)** • koszty ponoszone przez pracodawcę; • koszty badań na własny wniosek; • zadania finansowane ze środków budżetu państwa. **6. Współpraca w realizacji zadań służby medycyny pracy: (3 godz.)** • współpraca w strukturach służby medycyny pracy; • współpraca z partnerami służby medycyny pracy – zakres współdziałania, kompetencji: – współdziałanie z organami nadzoru i kontroli warunków pracy – Państwową Inspekcją Sanitarną,

	Państwową Inspekcją Pracy oraz innymi inspekcjami; • rola pracodawcy i służb bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy; • współpraca z pracownikami i związkami zawodowymi w kształtowaniu zdrowego miejsca pracy; • wymiana informacji z lekarzem rodzinnym i pielęgniarką podstawowej opieki zdrowotnej; • współpraca z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, zespołami orzekania ds. niepełnosprawności i innymi instytucjami; • współdziałanie z jednostkami badawczo-rozwojowymi, szkołami wyższymi oraz innymi organizacjami. **7. Zasady prowadzenia, przechowywania i udostępniania dokumentacji służby medycyny pracy: (8 godz., w tym ćwiczenia 5 godz.)** • przepisy prawne dotyczące dokumentacji medycznej; • dokumentacja indywidualna i zbiorcza służby medycyny pracy; • dokumentacja wynikająca z odrębnego orzecznictwa o możliwości wykonywania niektórych prac, np. kierowania pojazdami, prac przy produkcji i handlu żywnością, posługiwania się bronią itp.; • okres przechowywania dokumentacji oraz zasady przekazywania innej jednostce służby medycyny pracy; • wzory stosowanych dokumentów; • analiza wybranych przypadków dokumentowania indywidualnego i zbiorczego działań służby medycyny pracy. **8. Ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy dotyczące: (3 godz.)** • obiektów budowlanych, pomieszczeń pracy i terenu zakładów pracy, • procesów pracy, • pomieszczeń i urządzeń higieniczno-sanitarnych. **9. Formy prawne zatrudnienia pielęgniarek w ochronie zdrowia pracujących: (3 godz.)** • zatrudnienie na podstawie umowy o pracę; • zatrudnienie w ramach stosunku służbowego; • umowa cywilnoprawna, • wykonywanie zawodu w ramach praktyk zawodowych.
Wymiar, zasady i forma odbywania staży, w przypadku, gdy program	Staż: Wojewódzki ośrodek medycyny pracy (WOMP) – 28 godz.

kształcenia przewiduje	

5.3. MODUŁ III

Nazwa modułu	**HIGIENA PRACY**
Cel kształcenia	**Celem modułu jest** dostarczenie pielęgniarce wiedzy z zakresu higieny pracy, w tym zagrożeń wynikających z procesu pracy i profilaktyki.
Efekty uczenia się dla modułu	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W35. scharakteryzuje cele i zadania higieny pracy; W36. rozróżni problemy zdrowotne związane z narażeniem zawodowym występującym w środowisku pracy; W37. omawia system obciążenia pracą, dostosowany do wydolności i ograniczeń człowieka; W38. omawia narażenia pracownika na zagrożenia występujące w miejscu pracy; W39. określa wpływ warunków pracy na zdrowie i życie ludzi; W40. charakteryzuje sposoby eliminacji czynników szkodliwych w miejscu pracy; W41. różnicuje źródła przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w polskim porządku prawnym; W42. określa obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia pracujących; W43. omawia prawa i obowiązki pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia pracujących; W44. określa ogólne wymagania higieniczne dotyczące obiektów budowlanych oraz stanu maszyn i urządzeń zapisane w Kodeksie pracy i aktach wykonawczych; W45. wskazuje obowiązkowe szkolenia pracowników w zakresie BHP; W46. charakteryzuje wyposażenie pracowników w środki ochrony indywidualnej; W47. wymienia rolę i zadania zakładowych komisji bezpieczeństwa i higieny pracy; W48. różnicuje pojęcia pracy fizycznej i intelektualnej; W49. wyjaśnia mechanizm fizjologicznych zmian w układach: sercowo-naczyniowym, oddechowym i mięśniowo-szkieletowym zachodzących w organizmie ludzkim pod wpływem wysiłku fizycznego; W50. różnicuje organy państwowe upoważnione do nadzoru i kontroli warunków pracy; W51. omawia funkcje doradcze i kontrolne służby bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie;

	W52. określa zadania związane z nadzorem społecznej inspekcji pracy; W53. wyjaśnia pojęcia wydolności fizycznej i zdolności do pracy; W54. wyjaśnia wpływ mikroklimatu, hałasu i oświetlenia środowiska pracy na funkcjonowanie pracownika; W55. charakteryzuje fizjologiczne zasady organizacji pracy; W56. określa czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchu; W57. charakteryzuje zalecenia ergonomiczne stanowisk pracy; W58. wyjaśnia podstawowe pojęcia psychologii pracy; W59. omawia normy i zasady higieny pracy umysłowej; W60. opisuje objawy negatywnych skutków intensywnej pracy umysłowej; W61. omawia subiektywne i obiektywne wyznaczniki psychologicznego obciążenia pracą; W62. charakteryzuje system organizacji pracy jako element obciążenia psychicznego pracą; W63. wyjaśnia zasady stosowania środków zapobiegawczych w miejscu pracy, warunkujących dobrą kondycję psychofizyczną pracownika; W64. wyjaśnia optymalne i dopuszczalne warunki mikroklimatu na stanowisku pracy; W65. wymienia czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w środowisku pracy; W66. omawia substancje toksyczne i mechanizmy ich działania; W67. określa narażenie na substancje chemiczne; W68. omawia metody pomiaru stężeń substancji chemicznych i ich zgodność z normami higienicznymi; W69. opisuje i klasyfikuje pyły przemysłowe; W70. wyjaśnia mechanizm działania patogennych składników pyłów przemysłowych; W71. określa pomiary stężeń pyłów w środowisku i porównuje z wartościami najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS); W72. identyfikuje stanowiska pracy o wysokim ryzyku zawodowym i proponuje podjęcie działań korekcyjnych; W73. opisuje wykorzystanie promieniowania jonizującego w działalności człowieka; W74. określa źródła ekspozycji promieniowania jonizującego; W75. wymienia sposoby ochrony przed działaniem promieniowania jonizującego; W76. różnicuje drgania akustyczne; W77. wymienia kryteria, metody pomiaru i oceny narażenia na hałas w środowisku pracy; W78. określa skutki działania hałasu na organizm ludzki i sposoby ograniczania ekspozycji;

	W79. różnicuje drgania mechaniczne i klasyfikuje źródła ekspozycji; W80. identyfikuje kryteria i metody oceny narażenia na wibracje z normami higienicznymi; W81. wymienia kompleksowe działania ochronne ograniczające ekspozycję zawodową na drgania mechaniczne; W82. klasyfikuje zagrożenia biologiczne i ich działanie na organizm człowieka w poszczególnych grupach zawodowych; W83. opisuje metody identyfikacji czynników biologicznych w środowisku pracy; W84. wymienia zasady działań profilaktycznych w zwalczaniu czynników biologicznych; W85. klasyfikuje czynniki rakotwórcze i mutagenne występujące w środowisku pracy; W86. opisuje metody wczesnego wykrywania i pomiarów czynników rakotwórczych w środowisku pracy; W87. ocenia ryzyko zawodowe jako podstawę ustalania bezpiecznych warunków pracy. **W zakresie umiejętności potrafi:** U10. rozpoznać zagrożenia zdrowotne występujące w środowisku pracy; U11. przewidzieć problemy zdrowotne związane z narażeniem środowiskowym w miejscu pracy i zaproponować działania naprawcze; U12. wykazać wpływ zagrożeń w miejscu pracy na zdrowie i życie pracowników; U13. współdziałać z pracodawcą w procesach rozpoznawania i oceny czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy; U14. różnicować prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika w zakresie kształtowania prawidłowych warunków pracy; U15. wskazać zasady opieki zdrowotnej nad pracownikami podlegającymi przepisom szczegółowym: osobami niepełnosprawnymi, młodocianymi, kobietami ciężarnymi; U16. przeprowadzić okresową ocenę warunków pracy i przestrzegania przepisów BHP; U17. rozpoznać zmiany fizjologiczne zachodzące w organizmie człowieka pod wpływem wysiłku fizycznego i psychicznego; U18. wskazać zasady dobrej organizacji pracy; U19. oszacować wydolność fizyczną pracownika i jego zdolność do pracy oraz wskazać czynniki modyfikujące; U20. różnicować zdolność człowieka do pracy zawodowej pod wpływem warunków środowiskowych; U21. uczestniczyć w organizowaniu stanowiska pracy uwzględniając zdolności adaptacyjne człowieka i jego cechy antropometryczne, fizjologiczne i psychologiczne;

	U22. wskazać praktyczne zadania ergonomii w tworzeniu bezpiecznych warunków pracy; U23. przeprowadzić ergonomiczną analizę stanowisk pracy i wskazać czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchu; U24. rozpoznać źródła stresu na poziomie indywidualnym i organizacji pracy; U25. wskazać konsekwencje nieprzestrzegania zasad higieny pracy umysłowej; U26. wskazać środki zapobiegawcze warunkujące dobrą kondycję psychofizyczną pracownika w procesie pracy; U27. przeprowadzić analizę wyników pomiarów mikroklimatu w środowisku pracy; U28. rozpoznać substancje toksyczne i metody mogące ocenić toksyczność danej substancji; U29. ocenić zgodność wyników pomiarów stężeń substancji chemicznych z normami higienicznymi; U30. klasyfikować pyły przemysłowe i analizować pomiary stężenia pyłów w środowisku pracy w celu utrzymania higienicznych warunków pracy; U31. stosować działania ochronne przed biologicznym i chemicznym oddziaływaniem promieniowania jonizującego; U32. dostosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej w narażeniu na czynniki rakotwórcze i mutagenne; U33. wskazać działania techniczne, stosowanie ochron osobistych i przestrzeganie norm higienicznych w realizacji przez pracownika zadań na stanowisku pracy w narażeniu na hałas; U34. dostosować kompleksowe działania ograniczające ekspozycję zawodową na drgania mechaniczne na podstawie oceny narażenia i dopuszczalnych norm; U35. wskazać główne kierunki działań zabezpieczających przed narażeniem na czynniki biologiczne wysoce narażonych grup pracowników; U36. przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego, stosując metody szacunkowe oraz obowiązujące przepisy. **W zakresie kompetencji społecznych:** K6. współpracuje z pracodawcą, pracownikami i służbami BHP w celu oceny stanu bezpieczeństwa i higieny stanowisk pracy; K7. podejmuje współpracę z pracodawcą w celu dokonania oceny ryzyka zawodowego; K8. akceptuje obowiązujące normy i przepisy dotyczące czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy; K9. wspiera pracodawców i służby BHP w tworzeniu bezpiecznych warunków pracy; K10. bierze aktywny udział w okresowych szkoleniach pracowników w zakresie BHP.

Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w przedmiotowej dziedzinie, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniająca co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka/pielęgniarz: 1) posiada stopień naukowy, co najmniej doktora; 2) posiada tytuł magistra pielęgniarstwa; 3) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących. 2. Lekarz posiada specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny pracy, medycyny przemysłowej. 3. Posiada ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne merytoryczne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień, tj. organizacji ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i higieny pracy.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykłady – 20 godz. Ćwiczenia – 10 godz. Staże – 28 godz.
Nakład pracy uczestnika specjalizacji	**Udział w zajęciach (godziny kontaktowe)**: **58 godz.** • wykłady – 20 godz. • ćwiczenia – 10 godz. • staż – 28 godz. **Praca własna uczestnika specjalizacji: 30 godz.** • przygotowanie się do zajęć – 10 godz. • opanowanie materiału wymaganego do zaliczenia modułu – 20 godz. **Łączny nakład pracy uczestnika specjalizacji: 88 godz.**
Stosowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy. Ćwiczenia teoretyczne, ćwiczenia audytoryjne – analiza przypadków, praca w grupach, dyskusja. Staż w wybranych placówkach zgodnych z planem szkolenia specjalizacyjnego.

Stosowane środki dydaktyczne	Rzutnik multimedialny, laptop, Prezentacja multimedialna, Opisy przypadków, opisy stanowisk pracy, Akty prawne, dokumentacja medyczna.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji	**W zakresie wiedzy:** Test zaliczeniowy składający się z 30 pytań jednokrotnego wyboru. **W zakresie umiejętności:** Uczestnik szkolenia specjalizacyjnego przeprowadzi ocenę ryzyka zawodowego, stosując metody szacunkowe oraz obowiązujące przepisy. **W zakresie kompetencji społecznych:** Obserwacja 360 stopni.
Warunki zaliczenia modułu	Obecność na wykładach i uzyskanie 70% pozytywnych odpowiedzi z testu wiedzy. Obecność na ćwiczeniach i uzyskanie pozytywnej oceny z wykonywanych zadań – jak wyżej w zakresie umiejętności. Obecność na stażu i uzyskanie pozytywnej oceny opiekuna stażu (warunki określono w wymogach stażowych).
Treści modułu kształcenia	**1. Higiena pracy jako nauka i obszar wiedzy kształtujący właściwe warunki pracy: (2 godz.)** • cele i zadania higieny pracy; • analiza i przewidywanie problemów związanych z narażeniem środowiskowym na etapie przygotowań do rozpoczęcia działalności zakładu pracy; • rozpoznawanie zagrożeń zdrowotnych występujących w środowisku pracy i wdrażanie zmian; • dostosowywanie systemu obciążenia pracą do wydolności i ograniczeń człowieka; • ocena narażenia pracownika na zagrożenia w miejscu pracy i ustalenie ich wpływu na zdrowie i życie ludzi; • kontrola i eliminacja szkodliwych czynników w miejscu pracy w celu ochrony zdrowia i życia pracowników oraz osób będących w zasięgu ich działania. **2. Organizacja nadzoru i kontroli warunków pracy: (2 godz.)** • regulacje prawne z zakresu prawa pracy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w polskim porządku prawnym; • prawa i obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy; • prawa i obowiązki pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy;

	• obowiązkowe szkolenia pracowników w zakresie przestrzegania przepisów BHP i kształtowania bezpiecznych zachowań pracowników w procesach pracy; • wyposażenie pracowników w środki ochrony indywidualnej jako skuteczne zabezpieczenie przed szkodliwym działaniem czynników występujących w środowisku pracy; • organy państwowe upoważnione do nadzoru i kontroli warunków pracy: – zadania i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej, – organizacja, zadania i uprawnienia Państwowej Inspekcji Pracy (PIP); • funkcje doradcze i kontrolne służby bezpieczeństwa i higieny pracy; • nadzór Społecznej Inspekcji Pracy. **3. Fizjologia pracy: (4 godz.)** • praca jako proces aktywności fizyczno-umysłowej: – definicja pracy, – praca fizyczna i jej rodzaje, – praca intelektualna; • fizjologiczne zmiany zachodzące w poszczególnych układach pod wpływem wysiłku fizycznego: – źródła energii dla pracy mięśni (podstawy biochemii), – wysiłkowe zmiany w układzie krążenia, – wysiłkowe zmiany w układzie oddechowym, – odrębności adaptacji układów do wysiłku statycznego; • wydolność fizyczna i zdolność do pracy: – ocena intensywności wysiłku fizycznego, – czynniki modyfikujące poziom wydolności fizycznej, – ocena obciążenia wysiłkiem fizycznym: wydatek energetyczny, metody szacunkowe, – ocena ciężkości pracy: obciążenie wysiłkiem statycznym, dynamicznym, psychicznym; • wpływ warunków środowiska pracy na zdolność człowieka do pracy zawodowej: – mikroklimat gorący i zimny – dobór pracowników do pracy, – funkcjonowanie człowieka w warunkach hałasu: oddziaływanie biologiczne i psychologiczne, – wpływ oświetlenia stanowiska pracy na funkcjonowanie pracownika i jego zdolność do pracy;

	• fizjologiczne zasady organizacji pracy. **4. Praktyczne zastosowanie ergonomii w higienie pracy: (4 godz., w tym ćwiczenia 1 godz.)** • podstawy ergonomii: definicja i podział; • praktyczne zadania ergonomii skierowane na tworzenie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy; • struktura przestrzenna stanowiska pracy uwzględniająca antropometryczne, fizjologiczne i psychologiczne cechy człowieka; • czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchu; • analiza ergonomiczna stanowiska pracy – zalecenia profilaktyczne. **5. Podstawy higieny pracy umysłowej: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • podstawowe zadania psychologii pracy; • rozpoznawanie czynników psychospołecznych występujących w środowisku pracy; • eliminacja czynników stresogennych na poziomie indywidualnym i organizacji; • normy i zasady higieny pracy umysłowej; • negatywne skutki intensywnej pracy umysłowej: – zmęczenie, – znużenie, – przemęczenie, – wyczerpanie, – konsekwencje braku higieny umysłowej; • subiektywne i obiektywne wyznaczniki psychologicznego obciążenia pracą; • system organizacji pracy jako element obciążenia psychicznego pracą: – różnorodność form zatrudnienia (akord, praca zmianowa), – obciążenie emocjonalne, – zagrożenie bezpieczeństwa osobistego, – niepewność posiadania pracy, – odpowiedzialność, – tempo pracy, – nieczytelny podział obowiązków,

	– zaburzona równowaga między życiem zawodowym a osobistym; • środki zapobiegawcze warunkujące dobrą kondycję psychofizyczną: – odprężenie, – odpoczynek po pracy umysłowej, – przestrzeganie określonego rytmu pracy, – ograniczanie monotonii pracy, – kontrola lub zmiana zewnętrznych warunków pracy. **6. Czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w środowisku pracy**: **(10 godz., w tym ćwiczenia 5 godz.)** • mikroklimat – ocena warunków mikroklimatycznych na stanowisku pracy: – optymalne warunki mikroklimatu, – dopuszczalne warunki mikroklimatu, – krańcowo dopuszczalne warunki mikroklimatu –wartości graniczne; • substancje toksyczne i mechanizmy ich działania na organizm człowieka: – typy i rodzaje efektów toksycznych, – metody oceny toksycznego działania substancji chemicznych; • ocena narażenia na substancje chemiczne występujące w środowisku pracy; • metody pomiaru stężeń substancji chemicznych i strategie pomiarowe: dozymetria indywidualna, pomiary stacjonarne, częstotliwość wykonywania pomiarów, interpretacja wyników; • ocena zgodności warunków pracy z normami higienicznymi; • pyły występujące w środowisku pracy – badanie jakości powietrza: – klasyfikacja pyłów przemysłowych: pyły o działaniu drażniącym, zwłókniającym, alergizującym, kancerogennym, – biologiczne działanie pyłów przemysłowych i mechanizm działania patogennych składników pyłów przemysłowych, – pomiary stężeń pyłów w środowisku pracy – porównanie wyników z wartościami NDS (najwyższe dopuszczalne stężenie), – monitorowanie i kontrola stężeń dla utrzymania prawidłowych warunków higienicznych i technologicznych środowiska pracy;

	• identyfikacja stanowisk pracy o wysokim ryzyku – podjęcie działań korekcyjnych; • promieniowanie jonizujące – wykorzystywane w wielu dziedzinach życia i działalności człowieka; • oddziaływanie promieniowania jonizującego: specyfika narażenia medycznego; • ochrona radiologiczna przed szkodliwym działaniem promieniowania: działania techniczne, ochrony osobiste, przestrzeganie norm higienicznych, pomiary wykonywane w celu przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; • hałas – drgania akustyczne jako powszechne zagrożenie; • pojęcie drgań akustycznych i klasyfikacja ze względu na częstotliwość: hałas infradźwiękowy, słyszalny, ultradźwiękowy; • kryteria, metody pomiaru i oceny narażenia na hałas w środowisku pracy: Polska Norma uwzględniająca ochronę słuchu i możliwość realizacji przez pracownika zadań na stanowisku pracy; • sposoby ograniczania ekspozycji na hałas: metody techniczne, organizacyjno-administracyjne, stosowanie indywidualnych ochronników słuchu; • wibracje – drgania mechaniczne w ujęciu higienicznym: – klasyfikacja i źródła ekspozycji zawodowej na drgania mechaniczne, – pomiary drgań mechanicznych, – kryteria i metody oceny narażenia na wibracje – dopuszczalne wartości Polskiej Normy, – kompleksowe działania mające na celu ograniczenie ekspozycji zawodowej na drgania mechaniczne: metody techniczne, organizacyjno-administracyjne, profilaktyka lekarska; • zagrożenia biologiczne występujące w środowisku pracy: – klasyfikacja i działanie czynników biologicznych: działanie zakaźne, alergizujące, toksyczne, drażniące, rakotwórcze, – zagrożenie biologiczne w poszczególnych grupach zawodowych, – metody wykrywania i pomiary czynników biologicznych, – główne kierunki i zasady działań profilaktycznych w zwalczaniu czynników biologicznych: szczepienia ochronne wysoce narażonych grup pracowników, stała opieka lekarska i badania profilaktyczne, stosowanie szczególnych zabezpieczeń na stanowisku pracy (hermetyzacja, automatyzacja), stosowanie ochron osobistych;

	• czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy: – klasyfikacja i oznakowanie, – wykaz substancji, preparatów, czynników i procesów technologicznych o działaniu rakotwórczymi mutagennym, – rejestr pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne, – pomiary i interpretacja wyników, metody zapobiegania i wczesnego wykrywania narażenia; • środki ochrony indywidualnej i zbiorowej. **7. Metodologia oceny ryzyka zawodowego jako podstawa do ustalania bezpiecznych warunków pracy: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • ocena ryzyka zawodowego w miejscu pracy jako element ochrony zdrowia pracujących: – definicja i etapy oceny ryzyka zawodowego, – dokumentowanie oceny ryzyka zawodowego, • metody szacunkowe oceny ryzyka zawodowego; • techniczne rozwiązania ochrony stanowiskowych i halowych miejsc pracy: – hermetyzacja procesów produkcyjnych, – automatyzacja i mechanizacja procesów technologicznych, – metody organizacyjne: rotacja pracowników, przerwy w pracy, • środki ochrony indywidualnej jako ostatnie ogniwo układu profilaktyki zagrożeń zawodowych: – właściwy dobór środków ochrony indywidualnej, dostosowany do zagrożeń i obowiązujących przepisów, – opracowanie procedur i certyfikacja środków ochrony indywidualnej.
Wymiar, zasady i forma odbywania staży, w przypadku, gdy program kształcenia przewiduje	Staż: Dział higieny pracy stacji sanitarno-epidemiologicznej (SSE) – 28 godz.

5.4. MODUŁ IV

Nazwa modułu	**MEDYCYNA PRACY**
Cel kształcenia	**Celem modułu jest** dostarczenie wiedzy z zakresu podstaw klinicznych medycyny pracy i wyposażenie pielęgniarki w specjalistyczne umiejętności w zakresie postępowania z pracownikiem w zależności od rodzaju zagrożeń zdrowotnych występujących w środowisku pracy.
Efekty uczenia się dla modułu	**W wyniku kształcenia uczestnik specjalizacji:** **W zakresie wiedzy:** W88. omawia ryzyko zawodowe w zależności od rodzaju występujących zagrożeń na wybranych stanowiskach pracy; W89. różnicuje rodzaje zagrożeń zdrowia występujących w środowisku pracy; W90. klasyfikuje zagrożenia zdrowia występujące w środowisku pracy; W91. omawia rodzaje badań profilaktycznych wykonywanych u pracowników; W92. różnicuje rodzaje badań profilaktycznych wykonywanych u pracowników; W93. określa zakres badań profilaktycznych w zależności od rodzaju zagrożeń zdrowia; W94. definiuje pojęcia: choroba zawodowa i parazawodowa; W95. omawia następstwa zdrowotne chorób zawodowych; W96. wskazuje przyczyny chorób zawodowych; W97. omawia procedurę zgłaszania i diagnozowania chorób zawodowych; W98. definiuje pojęcie: wypadek przy pracy; W99. omawia przyczyny wypadków przy pracy; W100. klasyfikuje wypadki przy pracy; W101. opisuje etapy postępowania powypadkowego; W102. definiuje pojęcia: stężenie krytyczne, narząd krytyczny; W103. wymienia rodzaje trucizn występujących w środowisku pracy, drogi wchłaniania i wydalania oraz mechanizm działania; W104. klasyfikuje gazy toksyczne występujące w środowisku pracy; W105. wymienia objawy towarzyszące zatruciom metalami, tj. ołowiem, rtęcią; W106. wskazuje zakres postępowania medycznego wobec pracownika, który uległ zatruciu metalami;

	W107. opisuje objawy zatrucia gazami toksycznymi, tj. tlenkiem węgla, dwutlenkiem węgla, siarkowodorem; W108. wskazuje zakres pierwszej pomocy w przypadku zatrucia gazami toksycznymi w miejscu pracy; W109. omawia skutki zdrowotne promieniowania jonizującego i pola elektromagnetycznego w środowisku pracy; W110. określa zasady profilaktyki w narażeniu na promieniowanie jonizujące i oddziaływanie pola elektromagnetycznego w środowisku pracy; W111. omawia skutki zdrowotne i źródła ekspozycji chorób zakaźnych o etiologii zawodowej; W112. opisuje objawy chorób zakaźnych o etiologii zawodowej, tj. WZW typu A, B, C ; AIDS, gruźlicy; W113. wyjaśnia zasady profilaktyki chorób zakaźnych i nowotworowych o etiologii zawodowej; W114. opisuje postępowanie po zawodowej ekspozycji na krew; W115. rozpoznaje rodzaje czynników psychospołecznych występujących w środowisku pracy: agresja, stres; W116. określa wpływ czynników psychospołecznych, tj. agresji, stresu, na stan zdrowia pracownika i jego funkcjonowanie w środowisku pracy; W117. opisuje objawy zespołu wypalenia zawodowego; W118. omawia wpływ czynników fizycznych, tj. hałasu, wibracji, występujących w środowisku pracy na organizm człowieka; W119. opisuje objawy zawodowego uszkodzenia słuchu; W120. opisuje objawy zespołu wibracyjnego w postaci naczyniowo-nerwowej, kostnej i mieszanej; W121. wymienia objawy kliniczne chorób narządu głosu spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym; W122. różnicuje choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym; W123. wymienia objawy kliniczne chorób zawodowych układu oddechowego: pylice płuc, astma oskrzelowa, beryloza, byssinoza, W124. określa metody badania czynności płuc: spirometria, ocena zdolności wysiłkowej; W125. wymienia nowotwory układu oddechowego o etiologii zawodowej; W126. różnicuje grupy czynników rakotwórczych wg IARC (International Agency for Research on Cancer – Międzynarodowa Agencja Badań nad Nowotworami); W127. identyfikuje najczęstsze alergeny występujące w środowisku pracy; W128. opisuje objawy alergii zawodowej; W129. wymienia zasady wykonywania naskórnych testów płatkowych; W130. różnicuje grupy leków mających wpływ na wyniki testów naskórnych;

	W131. identyfikuje wskazania i przeciwwskazania do wykonywania testów naskórnych; W132. charakteryzuje kryteria oceny testów naskórnych; W133. różnicuje zasady opieki zdrowotnej nad pracownikami podlegającymi przepisom szczegółowym: osobami niepełnosprawnymi, młodocianymi, kobietami, w tym ciężarnymi; W134. rozpoznaje problemy zdrowotne osób starszych aktywnych zawodowo. **W zakresie umiejętności potrafi:** U37. dokumentować ocenę ryzyka zawodowego; U38. ocenić ryzyko zawodowe na wybranym stanowisku pracy; U39. ocenić wpływ czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych występujących w środowisku pracy na zdrowie pracownika; U40. wybrać rodzaj badań profilaktycznych w zależności od sytuacji zawodowej pracownika; U41. organizować badania profilaktyczne u pracowników; U42. zinterpretować wyniki badań profilaktycznych pracowników; U43. dostosować zakres pierwszej pomocy przedmedycznej do rodzaju wypadku przy pracy; U44. stosować zasady zapobiegania chorobom zawodowym; U45. dostosować zakres pierwszej pomocy do rodzaju zatrucia; U46. udzielić pierwszej pomocy w przypadku zatruć metalami oraz gazami toksycznymi; U47. wdrażać zasady profilaktyki w zakładach pracy w sytuacji występowania narażenia na promieniowanie jonizujące i oddziaływanie pola elektromagnetycznego; U48. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające chorobom zakaźnym o etiologii zawodowej, tj. WZW typu A, B, C; AIDS, gruźlicy; U49. rozpoznać źródła zakażenia chorób zakaźnych o etiologii zawodowej: WZW typu A, B,C; zespołu nabytego upośledzenia odporności, gruźlicy; U50. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające zespołowi wypalenia zawodowego; U51. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające chorobie wibracyjnej; U52. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające zawodowemu uszkodzeniu słuchu; U53. wskazać zasady profilaktyki zapobiegające alergii zawodowej; U54. dostosować zakres opieki zdrowotnej do wydolności (możliwości) pracownika: młodocianego, niepełnosprawnego, starszego, kobiety w wieku rozrodczym, kobiety ciężarnej;

	U55. dokumentować wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących choroby zawodowe; U56. przygotować pacjenta do badań w poradni chorób zawodowych w zależności od narażenia zawodowego; U57. wykonać palestezjometrię i próbę oziębieniową z termometrią skórną i próbą uciskową; U58. dokumentować przeprowadzone badania specjalistyczne: palestezjometrię i próbę oziębieniową z termometrią skórną i próbą uciskową; U59. interpretować wyniki palestezjometrii i próby oziębieniowej z termometrią skórną i próbą uciskową; U60. ocenić związek pomiędzy obrazem klinicznym choroby a czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy; U61. uczestniczyć w procedurze zgłaszania i diagnozowania chorób zawodowych; U62. sporządzać we współpracy z lekarzem dokumentację dotyczącą postępowania w sprawie chorób zawodowych; U63. informować pracowników i pracodawców o procedurach orzekania chorób zawodowych; U64. poinformować pracowników i pracodawców o procedurach odwoławczych dotyczących orzeczeń w sprawie chorób zawodowych; U65. przygotować pacjenta do badania laryngologicznego; U66. wykonać badanie audiometryczne; U67. dokumentować wykonane badanie audiometryczne; U68. zinterpretować wynik badania audiometrycznego; U69. przeprowadzić edukację pracownika w zakresie profilaktyki chorób laryngologicznych, wynikających z narażenia na hałas lub spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym; U70. konstruować programy promocji zdrowia ukierunkowane na ochronę narządu słuchu lub mowy; U71. wdrożyć program promocji zdrowia ukierunkowany na ochronę narządu słuchu lub mowy; U72. przygotować pacjenta do badań okulistycznych: badania ostrości wzroku, badania widzenia barwnego i stereoskopowego; U73. wykonać ww. badania okulistyczne przy użyciu tablic i testów przesiewowych; U74. udokumentować wykonane badanie; U75. zinterpretować wyniki badania okulistycznego; U76. rozpoznać czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy mogące wywołać chorobę

	zawodową narządu wzroku; U77. identyfikować wymagania zdrowotne dotyczące narządu wzroku przy orzekaniu zdolności do pracy z uwzględnieniem stanowisk: praca przy monitorze ekranowym, praca na wysokości, praca przy maszynach ruchomych, kierowca; U78. przeprowadzić edukację zdrowotną pracownika dotyczącą higieny narządu wzroku; U79. przeprowadzić wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących zmiany chorobowe na skórze; U80. identyfikować czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy, które mogą przyczyniać się do powstania zmian chorobowych na skórze; U81. wykazać związek przyczynowo-skutkowy między czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy a objawami dermatologicznymi; U82. realizować edukację w zakresie doboru środków ochrony osobistej w celu zapobiegania chorobom dermatologicznym; U83. przygotować pacjenta do wykonania naskórnych testów płatkowych; U84. przygotować zestaw do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych; U85. przygotować pole do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych (kontaktowych); U86. wykonać samodzielnie naskórne testy płatkowe wskazane w chorobach alergicznych o etiologii zawodowej; U87. zastosować technikę nakładania preparatu alergenowego w naskórnych testach płatkowych; U88. zinterpretować wyniki naskórnych testów płatkowych za pomocą stosownych skal; U89. przeprowadzić wywiad pielęgniarski, mający zastosowanie przy kwalifikacji do testów alergicznych; U90. udzielić pierwszej pomocy w reakcji anafilaktycznej i wstrząsie anafilaktycznym; U91. dokumentować wywiad ukierunkowany na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących zaburzenia ze strony układu nerwowego; U92. przygotować pacjenta do badań w poradni neurologicznej w zależności od narażenia zawodowego; U93. współuczestniczyć w badaniu neurologicznym. **W zakresie kompetencji społecznych:** K11. akceptuje obowiązujące standardy opieki zdrowotnej nad pracownikami; K12. wspiera pracowników i pracodawców w działaniach eliminujących zagrożenia zdrowotne w miejscu pracy; K13. docenia zaangażowanie pracodawców w działania zapobiegające chorobom zawodowym i wypadkom przy pracy;

	K14. współpracuje z zespołem służb medycyny pracy w zakresie rozpoznawania patologii zawodowej.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w przedmiotowej dziedzinie, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniająca co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka/pielęgniarz: 1) posiada stopień naukowy, co najmniej doktora; 2) posiada tytuł magistra pielęgniarstwa; 3) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących. 2. Lekarz posiada specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny pracy, medycyny przemysłowej. 3. Posiada ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne merytoryczne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień, tj. organizacji ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i higieny pracy.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego zajęcia	Wykłady – 84 godz. Ćwiczenia – 16 godz. Staże – 140 godz.
Nakład pracy uczestnika specjalizacji	**Udział w zajęciach (godziny kontaktowe): 240 godz.** • wykłady – 84 godz. • ćwiczenia – 16 godz. • staże – 140 godz. **Praca własna uczestnika specjalizacji: 45 godz.** • przygotowanie się do zajęć i stażu – 10 godz. • przygotowanie prezentacji – 5 godz. • opanowanie materiału wymaganego do zaliczenia modułu – 30 godz. **Łączny nakład pracy uczestnika specjalizacji: 285 godz.**

Stosowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy. Ćwiczenia teoretyczne, ćwiczenia audytoryjne – analiza przypadków, praca w grupach, dyskusja. Staże w wybranych placówkach zgodnych z planem szkolenia specjalizacyjnego.
Stosowane środki dydaktyczne	Zestaw multimedialny – rzutnik multimedialny, laptop. Prezentacje multimedialne, film instruktażowy, Opisy przypadków, Opisy stanowisk pracy, Formularze dokumentacji medycznej.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji	**W zakresie wiedzy:** Test zaliczeniowy składający się z 50 pytań jednokrotnego wyboru . **W zakresie umiejętności:** Uczestnik szkolenia specjalizacyjnego przygotuje prezentację na temat: Najczęstsze problemy zdrowotne w wybranej grupie pracowników – analiza zagrożeń, objawy i profilaktyka. **W zakresie kompetencji społecznych:** Obserwacja 360 stopni.
Warunki zaliczenia modułu	Obecność na wykładach i uzyskanie 70% pozytywnych odpowiedzi z testu wiedzy. Obecność na ćwiczeniach i uzyskanie pozytywnej oceny z wykonywanych zadań – jak wyżej zakres umiejętności. Obecność na stażach i uzyskanie pozytywnej oceny opiekuna stażu (warunki określono w wymogach stażowych).
Treści modułu kształcenia	**1. Wpływ zagrożeń występujących w środowisku pracy na organizm i zdrowie człowieka: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • czynniki szkodliwe, uciążliwe i niebezpieczne – wpływ na organizm człowieka: – czynniki fizyczne, chemiczne, biologiczne i psychospołeczne – oddziaływanie na organizm ludzki, – identyfikacja zagrożeń zdrowia na wybranych stanowiskach pracy, skutki zdrowotne. **2. Ocena ryzyka zawodowego w miejscu pracy w kontekście zagrożeń zdrowia jako element ochrony zdrowia pracujących: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • szacowanie ryzyka zawodowego na wybranych stanowiskach pracy, • następstwa zdrowotne określonych narażeni. **3. Badania profilaktyczne w świetle obowiązujących aktów prawnych: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • rodzaje badań, zakres i ich częstotliwość; • omówienie zakresu badań profilaktycznych i ich częstotliwości na podstawie wybranej grupy zawodowej

	oraz wybranego zagrożenia zawodowego; • analiza częstotliwości i zakresu badań profilaktycznych pracowników na podstawie Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy. **4. Choroby zawodowe i parazawodowe: (10 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • aktualny wykaz chorób zawodowych; • procedura zgłaszania i orzecznictwa chorób zawodowych; • diagnostyka chorób zawodowych, zasady wykonywania podstawowych badań w zależności od rodzaju choroby zawodowej: – różnicowanie chorób zawodowych i parazawodowych, – etiologia chorób zawodowych, – najczęściej występujące choroby zawodowe w Polsce. **5. Wypadki w miejscu pracy: (10 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • definiowanie i klasyfikacja; • procedura postępowania powypadkowego; • dokumentowanie wypadku: – zapobieganie wypadkom w miejscu pracy, – zakładowe apteczki do udzielania pierwszej pomocy – wyposażenie, – zasady organizowania i udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i zachorowaniach. **6. Choroby zawodowe układu oddechowego: (12 godz.)** • metody badania czynności płuc – spirometria, ocena zdolności wysiłkowej – testy czynnościowe; • pylice płuc: – definicja, klasyfikacja, – metody rozpoznawania pylic – badanie RTG, TK, – objawy kliniczne; • beryloza: – definicja, etiologia, objawy kliniczne;

	• byssinoza: – definicja, podział kliniczny wg Schillinga, objawy; • astma oskrzelowa pochodzenia zawodowego: – definicja, kryteria rozpoznania, diagnostyka, objawy; • nowotwory układu oddechowego o etiologii zawodowej: – grupy czynników rakotwórczych wg IARC (International Agency for Research on Cancer), Międzynarodowej Agencji Badań nad Nowotworami), – czynniki chemiczne i procesy produkcyjne uznane za rakotwórcze, – epidemiologia, – profilaktyka. **7. Zatrucia zawodowe: (11 godz.)** • drogi wchłaniania, mechanizm działania i wydalanie trucizn; • narażenie, efekt, stężenie krytyczne, narząd krytyczny – definicja pojęć; • metale: – zatrucie ołowiem – definicja, objawy, – zatrucie rtęcią – etiologia, obraz kliniczny, profilaktyka, – gorączka metaliczna – etiologia, objawy; • węglowodory pierścieniowe: – zatrucie metanolem – patofizjologia, objawy kliniczne, profilaktyka, – zatrucie benzenem – etiologia, objawy kliniczne, profilaktyka; • gazy toksyczne – klasyfikacja: – zatrucie dwutlenkiem węgla – patofizjologia, objawy, pierwsza pomoc, profilaktyka, – zatrucie tlenkiem węgla – objawy kliniczne, pierwsza pomoc, leczenie, – zatrucie siarkowodorem – objawy, pierwsza pomoc. **8. Zespól wibracyjny: (4 godz.)** • źródła ekspozycji zawodowej; • wibracja ogólna – obraz kliniczny; • wibracja miejscowa – objawy kliniczne;

	• postać naczyniowo-nerwowa – okresy choroby i towarzyszące im objawy; • postać kostna – obraz kliniczny; • postać mieszana – objawy; • zapobieganie skutkom działania wibracji. **9. Zawodowe uszkodzenie słuchu: (4 godz.)** • definicja i klasyfikacja hałasu: – główne źródła hałasu w środowisku pracy, – diagnostyka; • skutki zdrowotne; • obraz kliniczny uszkodzenia słuchu; • definiowanie zawodowego uszkodzenia słuchu; • ograniczanie ekspozycji na hałas – profilaktyka. **10. Choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym – postacie, objawy kliniczne, diagnostyka: (4 godz.)** • guzki śpiewacze; • niedowład fałdów głosowych; • zmiany przerostowe. **11. Choroby zawodowe skóry: (4 godz.)** • alergiczne kontaktowe zapalenie skóry – najczęstsze alergeny kontaktowe w środowisku pracy, objawy kliniczne; • kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia – związki drażniące, objawy; • fotodermatozy; • alergeny kontaktowe – charakterystyka: – balsam peruwiański, – benzokaina, – bufeksamak, – chlorek kobaltu, – formaldehyd,

	– lanolina, – siarczan niklu, – inne alergeny kontaktowe; • wskazania i przeciwwskazania do wykonywania testów naskórnych; • wyposażenie poradni dermatologicznej, w której wykonuje się naskórne testy płatkowe: – zestaw diagnostyczny alergenowy do diagnostyki metodą testów płatkowych, – zestaw przeciwwstrząsowy. **12. Skutki zdrowotne promieniowania jonizującego i pola elektromagnetycznego oddziałującego w środowisku pracy: (4 godz.)** • etiologia, • objawy kliniczne, • profilaktyka. **13. Choroby zakaźne o etiologii zawodowej: (5 godz.)** • zakażenie przenoszone drogą krwi: – WZW typu A, B, C – źródła zakażenia, objawy, profilaktyka, – zespół nabytego upośledzenia odporności, – postępowanie po zawodowej ekspozycji na krew; • choroby przenoszone drogą powietrzno-kropelkową – gruźlica. **14. Oddziaływanie czynników psychospołecznych występujących w środowisku pracy na stan zdrowia osób aktywnych zawodowo: (5 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • stres – definiowanie, źródła stresu, skutki zdrowotne; • agresja – przyczyny, zapobieganie; • zespół wypalenia zawodowego – przyczyny, objawy, zapobieganie; • pracoholizm – przyczyny, objawy, zapobieganie. **15. Wpływ pracy zmianowej na funkcjonowanie pracownika w sferze fizycznej, psychicznej i społecznej (1 godz.)** **16. Skutki zakłócenia naturalnego rytmu biologicznego człowieka w warunkach pracy zmianowej**

	i nocnej – zespół nietolerancji zmianowej: (2 godz.) • przyczyny; • skutki biologiczne; • skutki społeczne; • p/wskazania do pracy zmianowej, zalecenia WHO; • działania profilaktyczne. **17. Opieka medyczna nad pracownikami podlegającymi przepisom szczegółowym: (6 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • pracownik niepełnosprawny – definicja, rodzaje niepełnosprawności, gromadzenie informacji o stanie zdrowia, badania profilaktyczne, prace przeciwwskazane; • pracownik młodociany – definicja, gromadzenie informacji o stanie zdrowia, badania profilaktyczne, prace przeciwwskazane; • kobieta w środowisku pracy – definicja, gromadzenie informacji o stanie zdrowia, badania profilaktyczne, prace przeciwwskazane. **18. Problemy zdrowotne osób starszych aktywnych zawodowo: (3 godz.)** • pracownik w wieku starszym: – definicja, – gromadzenie informacji o stanie zdrowia, – prace przeciwwskazane; • opieka medyczna; • badania profilaktyczne. **19. Najczęstsze problemy zdrowotne w wybranych grupach zawodowych pracowników, np.: pracownicy medyczni, nauczyciele, górnicy, kierowcy: (3 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • analiza zagrożeń; • profilaktyka.
Wymiar, zasady i forma odbywania staży, w przypadku, gdy program kształcenia przewiduje	Staż: 140 godz.: 1. Poradnia chorób zawodowych – 70 godz. 2. Poradnia laryngologiczna – 21godz.

	3. Poradnia okulistyczna – 21 godz. 4. Poradnia dermatologiczna – 14 godz. 5. Poradnia neurologiczna – 14 godz.

5.5. MODUŁ V

Nazwa modułu	**PIELĘGNIARSTWO W OCHRONIE ZDROWIA PRACUJĄCYCH**
Cel kształcenia	**Celem modułu jest** dostarczenie wiedzy w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących i wyposażenie w specjalistyczne umiejętności w zakresie pielęgniarskiego postępowania z pracownikiem i jego środowiskiem pracy w zależności od rozpoznanych problemów zdrowotnych.
Efekty uczenia się dla modułu	**W wyniku kształcenia uczestnik szkolenia:** **W zakresie wiedzy:** W135. wymienia ważniejsze uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących (ozp); W136. opisuje zasady opracowywania standardów pielęgniarskich; W137. wymienia cele opracowywania i wdrażania standardów w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących; W138. przedstawia procedurę sporządzania standardu; W139. wymienia elementy budowy standardu; W140. opisuje wady i zalety standaryzacji w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących; W141. omawia podstawowe założenia działalności stowarzyszeń międzynarodowych pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących; W142. wymienia polskie źródła prawne dotyczące kompetencji pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących; W143. omawia zróżnicowane kompetencje pielęgniarki w ochronie zdrowia pracujących po kursie kwalifikacyjnym i po szkoleniu specjalizacyjnym; W144. wymienia podstawowe zadania pielęgniarki smp w zależności od miejsca ich wykonywania; W145. omawia zadania pielęgniarki specjalisty zatrudnionej w WOMP; W146. wymienia czynności niezbędne do prawidłowego przygotowania wizytacji stanowiska pracy; W147. opisuje sposób dokumentowania wizytacji stanowisk pracy; W148. omawia zakres informacji niezbędny do prawidłowego zorganizowania i zaplanowania badań profilaktycznych; W149. przedstawia uwarunkowania prawidłowego przebiegu badań profilaktycznych pracowników; W150. wymienia zasady przeprowadzania, dokumentowania i analizowania badań pomocniczych wykonywanych w ramach diagnostyki zawodowej: spirometria, audiometria, badanie ostrości wzroku, pole widzenia, widzenie barw, próba oziębieniowa, badanie czucia wibracji, ocena zmysłu równowagi, ciśnienia krwi, EKG, próba wysiłkowa, RTG klatki piersiowej, RTG stawów;

	W151. wymienia zasady przeprowadzania, dokumentowania i analizowania badań biomedycznych wykonywanych w ramach diagnostyki zawodowej – badania krwi: OB, morfologia, rozmaz krwi, badania toksykologiczne; W152. przedstawia kryteria wyodrębnienia pracowników wymagających szczególnej opieki pielęgniarskiej; W153. wymienia przyczyny objęcia szczególną ochroną kobiety w środowisku pracy; W154. wymienia zasady zakwalifikowania młodocianych do grupy pracowników wymagających wzmożonej opieki pielęgniarskiej; W155. wymienia elementy prawidłowego procesu edukacji zdrowotnej pracowników; W156. różnicuje postępowanie pielęgniarskie w zależności od przyczyn zatruć zawodowych; W157. wymienia sposoby zapobiegania zatruciom w pracy; W158. klasyfikuje oparzenia zawodowe; W159. omawia przyczyny i skutki oparzeń zawodowych; W160. wymienia zasady udzielania pierwszej pomocy medycznej pracownikom, którzy ulegli oparzeniu zawodowemu; W161. opisuje zalety opracowywania zakładowego systemu ratownictwa; W162. rozróżnia współczesne koncepcje i perspektywy teoretyczne i praktyczne związane z promocją zdrowia w miejscu pracy; W163. wymienia korzyści z realizacji programu promocji zdrowia w miejscu pracy dla przedsiębiorstwa, pracowników; W164. omawia zależności między przyjętymi przez małe społeczności normami a zachowaniami zdrowotnymi jednostki; W165. wyjaśnia wpływ relacji międzyludzkich na stan zdrowia pracujących; W166. określa znaczenie psychologicznego obciążenia pracą w ustalaniu diagnozy pielęgniarskiej dla pracującego podopiecznego; W167. omawia znaczenie zasad dobrej współpracy w zespole osób sprawujących pieczę nad bezpieczeństwem zdrowotnym pracujących; W168. określa cele działań zespołu sprawującego opiekę nad bezpieczeństwem zdrowotnym pracujących; W169. wymienia uprawnienia WOMP dotyczące sprawowania nadzoru oraz organizowania opieki pielęgniarskiej z zakresu ochrony zdrowia pracujących;

	W170. prezentuje charakterystykę rejestrów pielęgniarek prowadzonych przez WOMP; W171. określa zakres kontroli działalności pielęgniarek służby medycyny pracy; W172. opisuje znaczenie bieżących instruktaży, szkoleń i doradztwa w działalności pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących; W173. identyfikuje stanowiska pracy szczególnie zagrożone stresem zawodowym; W174. wskazuje cechy osobowości osób o obniżonej odporności na stres; W175. przedstawia definicje i przyczyny powstawania zespołu wypalenia zawodowego; W176. wymienia sposoby zapobiegania zespołowi wypalenia zawodowego; W177. definiuje pojęcie i cele rehabilitacji zawodowej pracownika; W178. określa rolę pielęgniarki w prowadzeniu rehabilitacji zawodowej; W179. przedstawia zakres badań fizykalnych niezbędnych do badania lekarskiego orzekającego o zdolności do pracy; W180. opisuje zasady wykonywania i finansowania szczepień ochronnych dla osób dorosłych na podstawie obowiązujących przepisów prawnych; W181. wymienia wymogi w zakresie organizacji i wyposażenia gabinetu zabiegowego, w którym wykonywane będą szczepienia pracowników; W182. identyfikuje obowiązującą dokumentację i dokumentuje wykonane szczepienia; W183. wymienia rodzaje odporności; W184. identyfikuje czynniki modyfikujące układ immunologiczny; W185. opisuje poszczególne rodzaje szczepionek stosowanych dla osób dorosłych; W186. określa zasadność przestrzegania cyklu szczepień; W187. wymienia wskazania i przeciwwskazania do wykonywania szczepień ochronnych u osób dorosłych; W188. określa zakres szczepień obowiązkowych i zalecanych osobom dorosłym; W189. opisuje zasady kwalifikowania do szczepień; W190. charakteryzuje niepożądane odczyny poszczepienne. **W zakresie umiejętności potrafi:** U94. przedstawić prognozę zmian pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących, opierając się na aktualnych trendach międzynarodowych; U95. analizować i ocenić przykładowe standardy opieki pielęgniarskiej w ochronie zdrowia pracujących pod

	kątem merytorycznym i technicznym; U96. monitorować i koordynować wdrażanie standardów praktyki pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących; U97. przedstawić analizę dostosowania poziomu kształcenia polskich pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących w odniesieniu do standardów europejskich; U98. wskazać możliwości nawiązania współpracy ze stowarzyszeniami zawodowymi pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących w Unii Europejskiej; U99. wymienić katalog świadczeń pielęgniarskich, do których realizacji wymagana jest specjalizacja w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących; U100. wyjaśnić różnice w zakresie udzielanych informacji i porad pracownikom i pracodawcom w zależności od posiadanych kwalifikacji pielęgniarskich; U101. określić częstotliwość i zakres wizytacji zakładu i stanowiska pracy w danym zakładzie w zależności od występujących zagrożeń zdrowia; U102. dokonać oceny pielęgniarskiej warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, uwzględniając różnorodne czynniki środowiska pracy; U103. dokumentować wyniki oceny pielęgniarskiej środowiska pracy; U104. uczestniczyć w opracowywaniu i aktualizowaniu opisu stanowisk pracy; U105. planować i dokumentować harmonogram wizytacji zakładu pracy; U106. dostosować do narażeń występujących w środowisku pracy zakres szczepień ochronnych wykonywanych u pracowników zatrudnionych w narażeniu na czynniki biologiczne; U107. zróżnicować stopnie niepełnosprawności i możliwości wykonywania pracy przez niepełnosprawnych; U108. określić wpływ poziomu narażenia na czynniki szkodliwe na intensyfikację opieki profilaktycznej nad pracownikiem; U109. stosować proces pielęgnowania w planowaniu opieki nad pracownikami wymagającymi wzmożonej opieki; U110. określić zakres udzielanych porad i doradztwa pracodawcom i pracownikom w ramach rozwiązywania problemów zdrowotnych; U111. ocenić i modyfikować warunki udzielania pomocy w przypadku zatruć w pracy; U112. identyfikować miejsca pracy o wysokim zagrożeniu urazami; U113. przestrzegać zasad udzielania pomocy osobom porażonym prądem; U114. przewidzieć utrudnienia we wdrażaniu programu promocji zdrowia i wskazać możliwości ich usunięcia;

	U115. udzielić porady pielęgniarskiej dotyczącej możliwości złagodzenia skutków przeciążenia psychicznego pracą; U116. organizować i koordynować działania różnych podmiotów na rzecz bezpieczeństwa zdrowotnego pracowników; U117. analizować i dokumentować wyniki kontroli działalności pielęgniarek jednostek podstawowych służby medycyny pracy; U118. przedstawić zagrożenia wynikające z pozostawania pod wpływem stresu przewlekłego; U119. planować postępowanie w przypadku stwierdzenia zagrożenia z powodu stresu zawodowego; U120. opracować program edukacji podopiecznego na temat przeciwdziałania skutkom stresu zawodowego; U121. identyfikować grupy podopiecznych najbardziej zagrożone zespołem wypalenia zawodowego; U122. planować i realizować plan opieki pielęgniarskiej dla podopiecznego zagrożonego zespołem wypalenia zawodowego; U123. rekomendować pracodawcy zorganizowanie bazy do prowadzenia rehabilitacji zawodowej w zakładzie pracy chronionej; U124. motywować podopiecznych do podjęcia i kontynuowania rehabilitacji zawodowej; U125. zaplanować i wykonać szczepienia ochronne u osób dorosłych zgodnie z obowiązującymi zasadami; U126. postępować ze sprzętem i materiałem zużytym przy wykonywaniu szczepień zgodnie z obowiązującymi procedurami; U127. opracować sprawozdanie z realizacji szczepień; U128. planować i realizować edukację osób dorosłych w zakresie szczepień ochronnych; U129. zastosować obowiązujące procedury postępowania w przypadku wystąpienia niepożądanych odczynów poszczepiennych; U130. stosować zasady profilaktyki niepożądanych odczynów poszczepiennych. **W zakresie kompetencji społecznych:** K15. docenia zmiany zachodzące w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących adekwatne do aktualnych trendów rozwoju medycyny pracy; K16. inicjuje powołanie zespołu opracowującego standardy opieki w ochronie zdrowia pracujących; K17. umożliwia przepływ informacji pozyskanych w trakcie sprawowania nadzoru nad środowiskiem pracy; K18. proponuje pracodawcom rozwiązania ograniczające ryzyko wypadków przy pracy;

	K19. motywuje pracodawcę do podjęcia działań na rzecz promowania zdrowia w przedsiębiorstwie; K20. pozyskuje sojuszników promowania zdrowia w miejscu pracy; K21. motywuje pracodawców do wdrażania programów promocji zdrowia wśród pracowników; K22. korzysta z pomocy i wsparcia osób z przedsiębiorstwa i spoza organizacji w promowaniu zdrowia w miejscu pracy; K23. docenia znaczenie grup nieformalnych w kształtowaniu postaw zdrowotnych pracowników; K24. docenia znaczenie psychologa w ocenie psychospołecznych warunków pracy; K25. docenia znaczenie poprawnych relacji personalnych dla skuteczności pracy całego zespołu; K26. podejmuje współpracę z przełożonym pracownika w celu eliminacji źródeł stresu zawodowego; K27. współpracuje z instytucjami sprawującymi nadzór nad organizacją i wykonywaniem szczepień ochronnych osób dorosłych; K28. systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony zdrowia pracujących.
Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie	Wykładowcą może być osoba mająca nie mniej niż 5-letni staż zawodowy w przedmiotowej dziedzinie, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniająca co najmniej jeden z warunków: 1. Pielęgniarka/pielęgniarz: 1) posiada stopień naukowy, co najmniej doktora; 2) posiada tytuł magistra pielęgniarstwa; 3) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących. 2. Lekarz posiada specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny pracy, medycyny przemysłowej, immunologii, chorób zakaźnych. 2. Posiada ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne merytoryczne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień, tj. organizacji ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i higieny pracy.
Wymagania wstępne	–
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału	Wykłady – 80 godz. Ćwiczenia – 55 godz. Staże – 189 godz.

prowadzącego zajęcia	
Nakład pracy uczestnika specjalizacji	**Udział w zajęciach (godziny kontaktowe**): **324 godz.** • wykłady – 80 godz. • ćwiczenia – 55 godz. • staże – 189 godz. **Praca własna uczestnika specjalizacji: 65 godz.** • przygotowanie się do zajęć i ćwiczeń – 20 godz. • przygotowanie się do stażu – 10 godz. • opanowanie materiału wymaganego do zaliczenia modułu – 35 godz. **Łączny nakład pracy uczestnika specjalizacji: 389 godz.**
Stosowane metody dydaktyczne	Wykład problemowy. Ćwiczenia teoretyczne, ćwiczenia audytoryjne, analiza przypadków, praca w grupach, dyskusja. Staże w wybranych placówkach zgodnych z planem szkolenia specjalizacyjnego.
Stosowane środki dydaktyczne	Zestaw multimedialny – rzutnik multimedialny, laptop. Prezentacje multimedialne, Film instruktażowy, opisy przypadków, Opisy stanowisk pracy, Akty prawne, dokumentacja medyczna.
Metody sprawdzania efektów uczenia się uzyskanych przez uczestnika specjalizacji	**W zakresie wiedzy:** Test zaliczeniowy składający się z 70 pytań jednokrotnego wyboru. **W zakresie umiejętności:** Uczestnik szkolenia specjalizacyjnego opracuje plan opieki pielęgniarskiej dla wybranego pracownika z określonym problemem zdrowotnym. **W zakresie kompetencji społecznych:** Obserwacja 360 stopni.
Warunki zaliczenia modułu	Obecność na wykładach i uzyskanie 70% pozytywnych odpowiedzi z testu wiedzy. Obecność na ćwiczeniach i uzyskanie pozytywnej oceny z wykonywanych zadań – jak wyżej zakres umiejętności. Obecność na stażach i uzyskanie pozytywnej oceny opiekuna stażu (warunki określono w wymogach stażowych).

Treści modułu kształcenia	**1. Aktualne trendy i uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących: (3 godz.)** • nowoczesna filozofia pielęgniarstwa i jej wpływ na kierunek rozwoju pielęgniarstwa ochrony zdrowia pracujących; • przekształcenia w gospodarce i rynku pracy wpływające na zmiany w zapotrzebowaniu na opiekę pielęgniarską w zakresie ochrony zdrowia pracujących; • epidemiologia patologii zawodowych, zanikające i aktualne problemy zdrowia pracujących; • uwarunkowania krajowe i światowe w kształtowaniu opieki pielęgniarskiej nad pracującymi. **2. Standardy postępowania pielęgniarskiego w ochronie zdrowia pracujących: (10 godz., w tym ćwiczenia 4 godz.)** • zasady opracowywania standardów praktyki pielęgniarskiej; • cel opracowywania i wdrażania standardów w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących; • procedura sporządzania standardów, budowa standardu; • przykładowe standardy; analiza merytoryczna i techniczna zapisów standardowych; • konstruowanie ważniejszych standardów w ochronie zdrowia pracujących: – kwalifikacji zawodowych, – edukacji zdrowotnej nt. narażeń zawodowych, – prowadzenia nadzoru nad warunkami pracy, – procedury badań wstępnych, okresowych na różnych stanowiskach pracy, – oceny ryzyka zawodowego, – sprawowania nadzoru nad praktyką pielęgniarek służby medycyny pracy, – wyposażenia gabinetu pielęgniarki służby medycyny pracy; • wdrażanie i ewaluacja standardów w praktyce; • wady i zalety standaryzacji w pielęgniarstwie ochrony zdrowia pracujących. **3. Stowarzyszenia międzynarodowe i krajowe pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących: (2 godz.)** • EUROHNET – stowarzyszenie nauczycieli pielęgniarek zatrudnionych w środowisku pracy; • historia i założenia działalności stowarzyszenia europejskich pielęgniarek medycyny pracy; • zakres dostosowania polskich form kształcenia pielęgniarek medycyny pracy do wzorców europejskich; • FOHNEU – federacja pielęgniarek w ochronie zdrowia pracujących w krajach Unii Europejskiej;

	• możliwości nawiązywania współpracy ze stowarzyszeniami międzynarodowymi pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących; • Polskie Towarzystwo Pielęgniarskie – cele i zadania; • Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy – cele i zadania. **4. Zadania pielęgniarek służby medycyny pracy i pielęgniarek posiadających tytuł specjalisty w ochronie zdrowia pracujących: (5 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • podstawa prawna oraz różnicowanie kwalifikacji i kompetencji: – źródła kompetencji pielęgniarki w przepisach ogólnozawodowych i przepisach szczególnych, – dwupoziomowy system uzyskiwania kwalifikacji pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących; • zadania służby medycyny pracy realizowane przez pielęgniarki po kursie kwalifikacyjnym; • organizacyjne możliwości i miejsca wykonywania zadań przez pielęgniarki po kursie kwalifikacyjnym; • zadania realizowane przez pielęgniarki specjalistów w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących; • kompetencje do prowadzenia kontroli pracy pielęgniarek w podstawowych jednostkach medycyny pracy; • kształcenie podyplomowe pielęgniarek w zakresie ochrony zdrowia pracujących; • uprawnienia do inicjowania współpracy z pracodawcami i ich organizacjami; • zakres udzielanych informacji i porad w zależności od poziomu posiadanych kwalifikacji. **5. Udział pielęgniarki w kształtowaniu środowiska pracy: (12 godz., w tym ćwiczeń 5 godz.)** • wizytacje zakładów i stanowisk pracy: – częstotliwość i zakres wizytacji, – rodzaje wizytacji zakładów i stanowisk, – czynności przygotowawcze, – pozyskiwanie informacji niezbędnych do oceny pielęgniarskiej warunków pracy; • planowanie i dokumentowanie wizytacji: – harmonogram roczny wizytacji, – organizacja czasu pracy uwzględniająca wizytacje w zakładzie; • udział w ocenianiu warunków bezpieczeństwa i higieny pracy: – identyfikacja występujących w zakładzie czynników zawodowych, – współwystępowanie różnych czynników w środowisku pracy,

	– analiza aktualnych wyników badań czynników środowiska pracy, – subiektywna ocena pracujących dotycząca stopnia narażenia zawodowego, – kontrolowanie przestrzegania przepisów BHP (stosowanie sprzętu ochronnego, odzieży roboczej i ochronnej, środków ochrony osobistej); • dokumentowanie wizytacji stanowisk pracy: – dokumentacja obowiązkowa – księga wizytacji, – protokół z wizytacji zakładu pracy, – przekazywanie wniosków powizytacyjnych pracodawcy oraz lekarzowi sprawującemu opiekę profilaktyczną, – zasady informowania podmiotów zewnętrznych o stwierdzonych uchybieniach w zakresie bezpieczeństwa pracy; • analiza charakterystyki stanowiska pracy: – współpraca ze służbami BHP, – wnioskowanie o ustalenie szczególnych wymagań zdrowotnych na danym stanowisku pracy, – zgłaszanie zastrzeżeń dotyczących przeciwwskazań do pracy na danym stanowisku pracy, – wnioskowanie o przeprowadzenie dodatkowych badań środowiskowych. **6. Opieka pielęgniarska nad zdrowiem pracujących: (46 godz., w tym ćwiczenia 22 godz.)** • organizowanie, planowanie, koordynowanie badań profilaktycznych pracowników: – gromadzenie i aktualizacja informacji nt. narażeń zawodowych w danym zakładzie, – pozyskiwanie wiadomości dotyczących struktury zatrudnienia wg płci, wieku, stanu zdrowia, – ocena możliwości organizacyjnych poradni specjalistycznych i pracowni diagnostycznych w procesie realizacji badań profilaktycznych, – uzgadnianie z zakładem pracy ilości osób i terminów badań profilaktycznych, – ustalanie z lekarzem sprawującym opiekę profilaktyczną zakresu badań dodatkowych i pomocniczych dla poszczególnych stanowisk pracy, – ustalanie planu badań profilaktycznych, – zapewnianie sprawnego przebiegu badań okresowych, – zasady wykonywania i dokumentowanie badań pomocniczych w ramach diagnostyki zawodowej:

	spirometrii, audiometrii, ostrości wzroku, pola widzenia, widzenia barw, próby oziębieniowej, badania czucia wibracji, oceny zmysłu równowagi, ciśnienia krwi, EKG, próby wysiłkowej, RTG klatki piersiowej, RTG stawów, – zasady wykonywania badań biomedycznych dla celów diagnostyki zawodowej: badania krwi; OB., morfologia, rozmaz krwi, badania toksykologiczne; • szczepienia ochronne osób pracujących: – w profilaktyce chorób zawodowych realizowane na podstawie wymogów inspekcji sanitarnej, – w zapobieganiu chorobom pośrednio związanym z pracą, – indywidualne i grupowe szczepienia na zlecenie w ramach dodatkowych świadczeń pracowniczych; • przepisy prawne regulujące wykonywanie szczepień ochronnych w Polsce: – organizacja i finansowanie szczepień dla osób dorosłych, – nabywanie, przechowywanie i transport szczepionek, – nadzór nad organizacją i wykonywaniem szczepień; • podstawy epidemiologiczne wykonywania szczepień ochronnych dorosłym; • organizacja gabinetu zabiegowego z punktem szczepień; • dokumentacja i sprawozdawczość prowadzonych szczepień ochronnych oraz powikłań poszczepiennych; • prewencja zakażeń: – zasady aseptyki obowiązujące przy wykonywaniu szczepień ochronnych, – postępowanie ze sprzętem i materiałem zużytym przy wykonywaniu szczepień; • instytucje nadzorujące organizację oraz wykonywanie szczepień ochronnych; • podstawy immunologii: – układ odpornościowy, – podstawy immunologiczne czynnej odporności przeciwzakaźnej, – odporność swoista i nieswoista, – odporność immunologiczna pierwotna i wtórna, – odporność czynna i bierna, – czynniki modyfikujące odporność immunologiczną na szczepienia, – odpowiedź swoista w zakażeniach;

	• szczepionki: – podział szczepionek, – cykl szczepień, – odstępy czasowe pomiędzy szczepieniami; • wskazania i przeciwwskazania do szczepień ochronnych osób dorosłych; • program szczepień ochronnych dla dorosłych: – szczepienia obowiązkowe, – szczepienia zalecane; • szczepienia osób narażonych w sposób szczególny na zakażenia w związku z pracą, między innymi: – WZW A i B, – grypa, – tężec, – odkleszczowe zapalenie opon mózgowych, – wścieklizna; • szczepienia w sytuacjach szczególnych (np. epidemie, klęski żywiołowe); • szczepienia ochronne osób wyjeżdżających za granicę; • niepożądane odczyny poszczepienne (NOP): – klasyfikacja, – charakterystyka NOP występujących po poszczególnych szczepieniach, – postępowanie w przypadku wystąpienia NOP, – profilaktyka niepożądanych odczynów poszczepiennych; • szczepienia obowiązkowe i zalecane dla osób dorosłych: – rodzaje szczepień, – techniki wykonania szczepień, – kwalifikowanie do szczepień (ciąża, osoby starsze, grupy ryzyka, osoby wyjeżdżające za granicę, inne); • edukacja osób dorosłych: – cel szczepień ochronnych,

	– obserwacja i samoobserwacja po szczepieniu, – zasady postępowania po szczepieniach; • udział w badaniu i ocenie stanu zdrowia pracowników: – badania biomedyczne wykonywane w ramach badań profilaktycznych, – pomiary i analiza wyników badań, – metody pomiaru i wskaźniki stosowane w zapisywaniu wyników, – wstępna interpretacja wyników, – przygotowania podopiecznego do badania lekarskiego, – wywiad pielęgniarski w ocenie stanu zdrowia pracownika, – dokumentowanie wniosków pielęgniarskich nt. stanu zdrowia podopiecznego, – wymiana informacji z lekarzem orzekającym o zdolności do pracy, – udzielanie porad pracownikom dotyczących umacniania zdrowia; • opieka pielęgniarska nad pracownikami wymagającymi wzmożonej opieki (kobiety, młodociani, niepełnosprawni): – kryteria ochrony szczególnych wartości zdrowotnych w poszczególnych grupach podopiecznych, – fizjologiczne uwarunkowania pracy kobiet, – ochrona zdolności rozrodczych, ochrona płodu, macierzyństwo, – prawna ochrona pracy kobiet, – specyficzne problemy okresu dorastania, – prawna ochrona pracy młodocianych, – stopnie niepełnosprawności determinujące możliwości wykonywania pracy, – pracownicy eksponowani na działanie czynników szkodliwych, wymagający wzmożonej opieki, – rozpoznawanie potrzeb podopiecznych objętych przepisami szczegółowymi, – planowanie działań pielęgniarskich i ich realizacja, ocena osiągniętych wyników, – indywidualna edukacja zdrowotna ukierunkowana na problemy podopiecznego z grupy osób objętych przepisami szczegółowymi; • poradnictwo:

	– doradzanie i udzielanie informacji pracownikom i pracodawcom w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy pracownikom podlegającym szczególnej ochronie, – zasady doboru indywidualnych form i metod przekazywania informacji, – informowanie o możliwościach szukania pomocy w rozwiązywaniu problemów osobistych podopiecznego poza zakładem pracy. **7. Zagrożenie wypadkami przy pracy**: **(9 godz., w tym ćwiczenia 4 godz.)** • ocena ryzyka ostrych zatruć: – definicja zatrucia w kontekście wypadku przy pracy, – przyczyny ostrych zatruć w pracy, – zapobieganie zatruciom, – warunki udzielania skutecznej pomocy; • ocena ryzyka oparzeń w miejscu pracy: – klasyfikacja oparzeń zawodowych, – przyczyny i skutki poparzeń, – udzielanie pomocy w przypadku oparzeń; • zagrożenie urazami w miejscu pracy: – miejsca pracy z wysokim wskaźnikiem zagrożenia urazami, – rozpoznawanie okoliczności urazu, – zabezpieczenia poszkodowanego i miejsca wypadku; • postępowanie pielęgniarskie w przypadku porażenia prądem: – objawy porażenia prądem, – zasady udzielania pomocy porażonemu prądem, – działania prewencyjne; • udział pielęgniarki w obniżaniu ryzyka wypadków w miejscu pracy oraz minimalizowanie ich skutków: – organizowanie zakładowego systemu informowania i udzielania pomocy w razie wypadków przy pracy, – procedury postępowania w razie wypadku przy pracy, – ustalanie okoliczności, świadków wypadku, – współpraca z inspekcją BHP,

	– dokumentowanie wypadków przy pracy. **8. Promocja zdrowia w miejscu pracy (15 godz., w tym ćwiczenia 6 godz.)** • kierunki działań w promocji zdrowia w przedsiębiorstwach: – kierunki działań w promocji zdrowia w przedsiębiorstwach a polityka zdrowotna kraju, • ważniejsze trendy w promocji zdrowia w zakładach pracy: – profilaktyka chorób zawodowych i innych związanych z pracą, – zapobieganie chorobom cywilizacyjnym, – eliminacja nałogów, – propagowanie zdrowego stylu życia, – przykłady realizowanych programów promujących zdrowie; • korzyści z promowania zdrowia w przedsiębiorstwach: – korzyści dla firmy, – korzyści dla pracowników, – ułatwienia dla promotora zdrowia, – zakładane cele promowania zdrowia w miejscu pracy; • przeszkody we wdrażaniu programów prozdrowotnych w przedsiębiorstwach: – problemy ekonomiczne i możliwości ich pokonywania, – trudności organizacyjne, techniczne, kadrowe, – niska motywacja pracodawców do podejmowania działań prozdrowotnych; • sojusznicy w promowaniu zdrowia w przedsiębiorstwach: – służba medycyny pracy, psycholodzy, socjolodzy, instytucje powołane do organizowania i prowadzenia promocji zdrowia, – poszukiwanie formalnych i nieformalnych autorytetów wśród pracowników, – aktywni członkowie zarządu przedsiębiorstwa, organizacje związkowe, – wyodrębnione grupy pracowników wg zainteresowań, klubów, stowarzyszeń, – lokalni politycy, działacze, sportowcy, aktorzy, dziennikarze, itp. **9. Stosunki międzyludzkie w zakładzie pracy i ich wpływ na zdrowie pracowników: (2 godz.)** • kontakty i konflikty:

	– wpływ zwyczajów i tradycji małych społeczności na zachowania jednostki, – relacje międzyludzkie i ich wpływ na stan zdrowia pracujących; • grupy nieformalne: – wartości i ich hierarchia w grupach nieformalnych, – oddziaływanie grupy na zachowania zdrowotne poszczególnych podopiecznych. **10. Obciążenie psychiczne pracą jako element diagnozy pielęgniarskiej: (5 godz., w tym ćwiczenia 3 godz.)** • porady pielęgniarskie dotyczące sposobów przeciwdziałania skutkom przeciążenia psychicznego w pracy. **11. Współpraca pielęgniarki z lekarzem medycyny pracy, służbami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Pracy, Bezpieczeństwa Higieny Pracy, związkami zawodowymi, pracodawcami: (6 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • zasady dobrej współpracy; • zorganizowana praca zespołowa; • wyznaczanie wspólnych celów działania w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy; • znaczenie poprawnych relacji międzyludzkich dla skuteczności działania zespołu; • obszar działania i kompetencje podmiotów odpowiedzialnych za warunki pracy i stan zdrowia pracowników. **12. Organizowanie, kierowanie i nadzór nad praktyką zawodową pielęgniarek służby medycyny pracy: (5 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • uprawnienia WOMP do sprawowania nadzoru oraz organizowania opieki pielęgniarskiej z zakresu ochrony zdrowia pracujących; • rejestr pielęgniarek wykonujących zadania z zakresu ochrony zdrowia pracujących w podmiotach leczniczych bądź w ramach indywidualnej i grupowej praktyki; • kontrola działalności pielęgniarek medycyny pracy: – zakres kontroli, – dokumentowanie nadzoru, – formułowanie i przekazywanie wniosków pokontrolnych; • instruktaż, szkolenie i doradzanie w zakresie bieżącej działalności pielęgniarek ochrony zdrowia pracujących. **13. Opieka pielęgniarska nad pracownikiem narażonym na stres zawodowy: (7 godz., w tym ćwiczenia 2**

	godz.) • identyfikacja zaburzeń wydolności percepcji z powodu oddziaływania stresu w pracy: szok i stres przewlekły; • rozpoznawanie i postępowanie w przypadku stwierdzenia zagrożenia z powodu stresu; • edukacja podopiecznego na temat metod radzenia sobie ze stresem zawodowym; • współpraca z przełożonymi pracownika w celu eliminacji źródeł stresu zawodowego. **14. Rola pielęgniarki w zapobieganiu zespołowi wypalenia zawodowego: (4 godz., w tym ćwiczenia 2 godz.)** • sposoby zapobiegania powstawania i rozwoju zespołu wypalenia zawodowego; • planowanie opieki pielęgniarskiej dla pracownika z grupy zagrożenia zespołem wypalenia zawodowego. **15. Udział pielęgniarki w procesie rehabilitacji zawodowej: (4 godz., w tym ćwiczenia 1 godz.)** • pojęcie i cele rehabilitacji zawodowej i społecznej; • organizowanie możliwości prowadzenia rehabilitacji pracownika w zakładach pracy chronionej; • motywowanie pracowników do podjęcia i kontynuowania rehabilitacji zawodowej: – wnioskowanie o skierowanie pracownika na turnusy rehabilitacyjne, – udział w opracowywaniu indywidualnych programów rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych, – współpraca z psychologiem, terapeutą, – indywidualne rozmowy z podopiecznym i jego rodziną dotyczące adaptacji do nowej sytuacji zawodowej i społecznej,
Wymiar, zasady i forma odbywania staży, w przypadku, gdy program kształcenia przewiduje	Staż: 189 godz. 1. Podstawowa jednostka służby medycyny pracy – 126 godz. 2. Poradnia rehabilitacyjna (rehabilitacja zawodowa) – 35 godz. 3. Gabinet zabiegowy z punktem szczepień dorosłych – 14 godz. 4. Gabinet pielęgniarski w zakładzie pracy chronionej – 14 godz.

6. PROGRAM ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

6.1. STAŻ: Wojewódzki ośrodek medycyny pracy (WOMP) – w zakresie organizacji i nadzoru pielęgniarskiego

Cel stażu: Wyposażenie pielęgniarki w specjalistyczne umiejętności umożliwiające realizację zadań w zakresie organizacji i nadzoru pracy pielęgniarek w ochronie zdrowia pracujących.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	28 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:

1. Przeprowadzenie 3 kontroli pracy pielęgniarek w podstawowej jednostce medycyny pracy.

Warunki zaliczenia stażu:

- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzonych kontroli w protokole pokontrolnym i księdze kontroli.

6.2. STAŻ: Dział higieny pracy stacji sanitarno-epidemiologicznej (SSE) – wojewódzka/powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności w zakresie kształtowania świadomości zagrożeń związanych ze sposobem wykonywania pracy i narażeń występujących w środowisku pracy.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	28 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu:	inspektor stacji sanitarno-epidemiologicznej działu higieny pracy – osoba z minimum 5-letnim stażem pracy.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:

1. Analiza czynników szkodliwych dla zdrowia w zakładzie pracy na podstawie wyników pomiarów.
2. Rozpoznanie zagrożeń związanych ze sposobem wykonywania pracy i narażeń występujących na stanowisku pracy na podstawie analizy dokumentacji.
3. Rozpoznanie zagrożeń związanych ze sposobem wykonywania pracy i narażeń występujących na stanowisku pracy – na przykładzie 2 wybranych stanowisk pracy.
4. Opracowanie i interpretacja wyników pomiarów z dopuszczalnymi normami – NDS, NDN.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Opracowanie i interpretacja wyników pomiarów z dopuszczalnymi normami – NDS, NDN.
- Udokumentowanie rozpoznanych zagrożeń związanych ze sposobem wykonywania pracy i narażeń występujących na wybranych stanowiskach pracy.

6.3. STAŻ: Poradnia chorób zawodowych – WOMP

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności pielęgniarskich umożliwiających realizację zadań w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących w poradni chorób zawodowych.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	70 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących

Wykaz świadczeń zdrowotnych do zaliczenia na stażu:
1. Przeprowadzenie wywiadu ukierunkowanego na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących choroby zawodowe – minimum u 3 pracowników.
2. Wykonanie palestezjometrii i próby oziębieniowej z termometrią skórną i próbą uciskową – minimum u 2 pacjentów *(zaliczenie umiejętności wynikowej może odbyć się w innej poradni WOMP, w zależności od struktury organizacyjnej jednostki realizującej staże).*
3. Uczestnictwo w procedurze zgłaszania i diagnozowania chorób zawodowych – sporządzenie dokumentacji – minimum 2 pacjentów.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Udokumentowanie:
  - przeprowadzenia wywiadu ukierunkowanego na identyfikację czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy powodujących choroby zawodowe;
  - uczestnictwa w procedurze zgłoszenia choroby zawodowej.
- Zaliczenie świadczeń zdrowotnych.

6.4. STAŻ: Poradnia laryngologiczna – poradnia mieszcząca się w strukturze podstawowych jednostek medycyny pracy/współpracująca z podstawowymi jednostkami medycyny pracy lub WOMP

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności w zakresie realizacji zadań pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących w poradni laryngologicznej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	21 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu**:**	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym

w przedmiotowej dziedzinie spełniające co najmniej jeden z warunków:
- posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa;
- posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:
1. Wykonanie badania audiometrycznego u co najmniej 5 pacjentów.
2. Opracowanie konspektu programu promocji zdrowia ukierunkowanego na ochronę narządu słuchu i mowy.
3. Objęcie procesem edukacji 1 pracownika w zakresie profilaktyki chorób laryngologicznych, wynikających z narażenia na hałas lub spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzenia edukacji pracownika w zakresie profilaktyki chorób laryngologicznych, wynikających z narażenia na hałas lub spowodowanych nadmiernym wysiłkiem głosowym.
- Zaliczenie świadczeń zdrowotnych.

6.5. STAŻ: Poradnia okulistyczna – poradnia mieszcząca się w strukturze podstawowych jednostek medycyny pracy/współpracująca z podstawowymi jednostkami medycyny pracy lub WOMP

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności w zakresie realizacji zadań pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących w poradni okulistycznej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	21 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:
1. Wykonanie badania ostrości wzroku u co najmniej 5 pacjentów.
2. Wykonanie badania widzenia barwnego i stereoskopowego przy użyciu tablic i testów przesiewowych u co najmniej 5 pacjentów.
3. Objęcie procesem edukacji 1 pracownika w zakresie higieny narządu wzroku.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzenia edukacji pracownika w zakresie higieny narządu wzroku.
- Zaliczenie świadczeń zdrowotnych.

6.6. STAŻ: Poradnia dermatologiczna – poradnia mieszcząca się w strukturze

podstawowych jednostek medycyny pracy/współpracująca z podstawowymi jednostkami medycyny pracy lub WOMP

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności w zakresie realizacji zadań pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących w poradni dermatologicznej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	14 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:

1. Przeprowadzenie wywiadu pielęgniarskiego, mającego zastosowanie przy kwalifikacji do testów alergicznych.
2. Przygotowanie pacjenta do wykonania naskórnych testów płatkowych.
3. Przygotowanie zestawu do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych.
4. Przygotowanie pola do diagnostyki metodą naskórnych testów płatkowych (kontaktowych).
5. Zastosowanie techniki nakładania preparatu alergenowego w naskórnych testach płatkowych.
6. Samodzielne wykonanie naskórnych testów płatkowych u 2 pacjentów.
7. Zinterpretowanie wyników naskórnych testów płatkowych za pomocą stosowanych skal.

Warunki zaliczenia stażu:

- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzonego wywiadu pielęgniarskiego, mającego zastosowanie przy kwalifikacji do testów alergicznych.
- Zaliczenie świadczeń zdrowotnych.

6.7. STAŻ: Poradnia neurologiczna – poradnia mieszcząca się w strukturze podstawowych jednostek medycyny pracy/współpracująca z podstawowymi jednostkami medycyny pracy lub WOMP

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności w zakresie realizacji zadań pielęgniarki ochrony zdrowia pracujących w poradni neurologicznej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	14 godz.
Liczebność grupy:	4–5 osób
Opiekun stażu**:**	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych do zaliczenia na stażu:

1. Przeprowadzenie wywiadu ukierunkowanego na rozpoznanie zagrożeń zdrowia oddziałujących na funkcjonowanie układu nerwowego u 2 pracowników w środowisku pracy.

Warunki zaliczenia stażu:

- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzenia wywiadów ukierunkowanych na identyfikację czynników występujących w środowisku pracy i wpływających negatywnie na układ nerwowy pracownika.

6.8. STAŻ: Podstawowa jednostka służby medycyny pracy

Cel stażu:

Przygotowanie pielęgniarki do:

- kierowania pracą pielęgniarek służby medycyny pracy w podstawowej jednostce medycyny pracy;
- planowania, organizowania i realizacji wizytacji stanowisk pracy w środowisku pracy;
- inicjowania, planowania i wdrażania programów promocji zdrowia w miejscu pracy;
- doradzania i informowania pracodawców oraz pracowników w zakresie ograniczania lub eliminowania ryzyka zawodowego w zakładzie pracy;
- współpracy z Państwową Inspekcją Sanitarną i Państwową Inspekcją Pracy, z pracodawcą, pracownikami, instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i zdrowie pracowników.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	126 godz.
Liczebność grupy:	3–4 osoby
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących; – posiadają ukończony kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:

1. Planowanie, organizowanie i przeprowadzenie wizytacji zakładu i stanowiska pracy.
2. Ocena ryzyka zawodowego pracownika i jego zapotrzebowania na profesjonalną opiekę pielęgniarską.
3. Ocena stanu zagrożenia zdrowia pracującego podopiecznego lub grupy pracujących.
4. Organizowanie, planowanie i koordynowanie przebiegu badań profilaktycznych pracowników.
5. Wykonywanie badań/pomiarów dodatkowych i wstępne interpretowanie wyników badań biomedycznych oraz formułowanie pielęgniarskiej oceny stanu zdrowia podopiecznego.
6. Sprawowanie opieki nad podopiecznym wykonującym pracę w warunkach narażenia zawodowego.
7. Uczestniczenie w szkoleniu pracowników oraz współpraca z inspektorem BHP w zakresie

zapobiegania wypadkom przy pracy.
8. Wdrażanie programów promocji zdrowia w przedsiębiorstwie.
9. Edukowanie podopiecznych i pracodawców w zakresie zapobiegania skutkom narażeń zawodowych.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Objęcie procesem pielęgnowania 1 wybranego pracującego lub grupę pracujących i sformułowanie diagnozy pielęgniarskiej – cele, plan i realizację opieki oraz ocenić podjęte działania.
- Zaplanowanie, przeprowadzenie i udokumentowanie 1 wizytacji pielęgniarskiej zakładu lub stanowiska pracy.

6.9. STAŻ: Poradnia rehabilitacyjna (rehabilitacja zawodowa) – WOMP

Cel stażu:
Przygotowanie pielęgniarki do:
- uczestniczenia w procesie rehabilitacji zawodowej;
- motywowania podopiecznych do podjęcia i kontynuowania rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	35 godz.
Liczebność grupy:	2–3 osoby
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących; – posiadają ukończony kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:
1. Opracowanie programu edukacji pracowników na temat czynników sprzyjających utrzymywaniu sprawności zawodowej.
2. Formułowanie planu opieki pielęgniarskiej wobec pracownika objętego rehabilitacją zawodową.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Udokumentowanie opracowania programu edukacji pracowników na temat czynników utrzymujących sprawność zawodową.
- Objęcie procesem pielęgnowania 1 wybranego podopiecznego uczestniczącego w programie rehabilitacji zawodowej.

6.10. STAŻ: Gabinet zabiegowy z punktem szczepień dorosłych – gabinet mieszczący się w strukturze podstawowych jednostek medycyny pracy lub WOMP, lub powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna

Cel stażu: Nabycie specjalistycznych umiejętności pielęgniarskich w zakresie planowania i wykonywania szczepień ochronnych pracującym.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	14 godz.
Liczebność grupy:	2–3 osoby
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem pracy w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa i ukończony kurs specjalistyczny w zakresie szczepień ochronnych; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących i ukończony kurs specjalistyczny w zakresie szczepień ochronnych; – posiadają ukończony kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących i kurs specjalistyczny w zakresie szczepień ochronnych.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:
1. Wykonanie i udokumentowanie szczepień ochronnych minimum 2 pracującym.
2. Przeprowadzenie edukacji zdrowotnej na temat zalecanych szczepień dla dorosłych.

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Udokumentowanie przeprowadzenia 1 edukacji zdrowotnej pracownika na temat zalecanych szczepień dla dorosłych.
- Zaliczenie świadczeń zdrowotnych.

6.11. STAŻ: Gabinet pielęgniarski w zakładzie pracy chronionej – zakład pracy chronionej

Cel stażu:
Przygotowanie pielęgniarki do:
- sprawowania opieki nad niepełnosprawnym pracownikiem w warunkach zakładu pracy chronionej;
- organizowania i nadzorowania pracy pielęgniarek w zakładzie pracy chronionej.

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji stażu:

Liczba godzin:	14 godz.
Liczebność grupy:	2 osoby
Opiekun stażu:	pielęgniarki z minimum 5-letnim stażem zawodowym w przedmiotowej dziedzinie, spełniające co najmniej jeden z warunków: – posiadają tytuł magistra pielęgniarstwa; – posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w

ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących;
- posiadają ukończony kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących/ochrony zdrowia pracujących.

Wykaz świadczeń zdrowotnych wymaganych do zaliczenia na stażu:
1. Opracowanie diagnozy pielęgniarskiej i zaplanowanie opieki dla niepełnosprawnego pracownika.
2. Edukowanie w zakresie narażeń zawodowych z uwzględnieniem szczególnych uwarunkowań zdrowotnych niepełnosprawnego podopiecznego.
3. Przygotowanie planu działań pielęgniarskich w zakładzie pracy chronionej

Warunki zaliczenia stażu:
- 100% obecności.
- Objęcie procesem pielęgnowania 1 wybranego pracującego niepełnosprawnego lub grupy pracujących niepełnosprawnych. Zgodnie z etapami procesu sformułowanie diagnozy pielęgniarskiej, wyznaczenie celu i zaplanowanie opieki.

7. WYKAZ ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH, DO KTÓRYCH JEST UPRAWNIONA PIELĘGNIARKA PO UKOŃCZENIU SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO W DZIEDZINIE *OCHRONY ZDROWIA PRACUJĄCYCH*

1. Rozpoznawanie i ocena zagrożeń zdrowotnych (czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych) występujących w środowisku pracy oraz sposobów wykonywania pracy mogących mieć ujemny wpływ na zdrowie pracowników.
2. Rozpoznawanie i ocena ryzyka zawodowego w środowisku pracy oraz informowanie pracodawców i pracujących o możliwości wystąpienia niekorzystnych skutków zdrowotnych będących jego następstwem.
3. Planowanie, organizowanie i koordynowanie badań profilaktycznych pracowników.
4. Opracowywanie analiz dotyczących stanu zdrowia pracowników.
5. Projektowanie i wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia w miejscu pracy.
6. Planowanie i wykonywanie szczepień ochronnych osób zawodowo narażonych na czynniki biologiczne.
7. Wykonywanie badań i pomiarów niezbędnych w procesie orzekania lekarskiego o zdolności do pracy tj.: badanie ostrości wzroku, badanie widzenia barwnego i stereoskopowego przy użyciu tablic i testów przesiewowych, badanie audiometryczne.
8. Wykonywanie w porozumieniu z lekarzem specjalistycznych badań związanych z orzecznictwem chorób zawodowych, tj.: palestezjometria i próba oziębieniowa z termometrią skórną i próbą uciskową, badanie audiometryczne, testy naskórne metodą płatkową.
9. Organizowanie i udzielanie pierwszej pomocy medycznej w nagłych zachorowaniach i wypadkach.
10. Udzielanie pracodawcom i pracującym porad w zakresie organizacji pracy, ergonomii, fizjologii i psychologii pracy.
11. Informowanie pracowników o zasadach zmniejszania ryzyka zawodowego.
12. Wdrażanie zasad profilaktyki zdrowotnej u pracowników należących do grup szczególnego ryzyka.
13. Tworzenie warunków do prowadzenia rehabilitacji zawodowej.
14. Wykonywanie kontroli świadczeń zdrowotnych realizowanych przez pielęgniarki w podstawowych jednostkach medycyny pracy.

8. WYKAZ LITERATURY PODSTAWOWEJ I OBOWIĄZUJACEJ DO ZALICZENIA SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE OCHRONY ZDROWIA PRACUJĄCYCH:

A. Wykaz literatury do modułu I:

Literatura podstawowa:

1. Fry S.T., Johanstone M.J.: Etyka w praktyce pielęgniarskiej. Zasady podejmowania decyzji etycznych. Wyd. Makmed, Lublin 2009
2. Karkowska D.: Prawo medyczne dla pielęgniarek. Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2020
3. Kodeks Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej RP z dnia 9 grudnia 2003 r.
4. Konstańczak S.: Etyka pielęgniarska. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010
5. Wilczek-Rużyczka E.: Komunikowanie się z chorym psychicznie. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2019
6. Silverman J.: Umiejętności komunikowania się z pacjentami. Medycyna Praktyczna, Kraków 2018
7. Wilczek-Rużyczka E., Wojtas K.: Współpraca w zespole terapeutycznym [W:] Wilczek-Rużyczka E.: Podstawy pielęgniarstwa psychiatrycznego. Wydawnictwo Lekarskie PZWL ,Warszawa 2019
8. Makara-Studzińska M.: Komunikacja w opiece zdrowotnej. Wydawnictwo Medical Education, Warszawa 2017
9. Bulanda M., Wójkowska-Mach J.: Zakażenia w jednostkach opieki zdrowotnej. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2016
10. Jędrychowski W.: Epidemiologia w medycynie klinicznej i zdrowiu publicznym. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010
11. Bzdęga J., Gębska-Kuczerowska A.: Epidemiologia w zdrowiu publicznym. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2010
12. Narodowy Plan dla Chorób Rzadkich
13. Ksykiewicz-Dorota A. (red.): Zarządzanie w pielęgniarstwie. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2021
14. Lenartowicz H., Kózka M.: Metodologia badań naukowych w pielęgniarstwie. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2021
15. Pulikowski M.: Modelowanie procesu wyszukiwania informacji naukowej. Strategie i interakcje. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2018

Literatura uzupełniająca:

1. Karkowska D.: Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Komentarz. Wydawnictwo Wolter Kluwer, Warszawa 2016
2. Bujnowska-Fedak MM (red.): Praktyczny poradnik komunikowania się lekarza z pacjentem. ITEM Publishing PWN, Warszawa 2020
3. Dobska M.: Zarządzanie podmiotami leczniczymi. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2018
4. Filipiak K.J., Grabowski M.: Evidence Based Medicine. 44 pytania i odpowiedzi. Wydawnictwo Medical Education, Warszawa 2015
5. Płaszewska -Żywko L., Kózka M. (red.): Diagnozy i interwencje w praktyce pielęgniarskiej. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2021

Akty prawne (odzwierciedlające aktualny stan prawny):

1. Ustawa z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej
2. Ustawa z dnia 1 lipca 2011r. o samorządzie pielęgniarek i położnych

3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 2017r w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego
4. Ustawa z dnia 6 listopada 2008r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
5. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki.
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac związanych z narażeniem na zranienie ostrymi narzędziami używanymi przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych.
8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

B. Wykaz literatury do modułów specjalistycznych (od II do V):

Literatura podstawowa:

1. Augustyńska D., Pośniak M.: Czynniki szkodliwe w środowisku pracy. Wartości dopuszczalne 2012. CIOP BIP, 2012
2. Bernatowska E., Grzesiowski P.: Szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane od A do Z. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2019
3. Dawydzik L.T.: Ochrona zdrowia pracujących. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2003
4. Gierasimiuk J., Grabowski J., Krupa W. L., Pietrzak A. M., Witczak J., Żurawski K., Żurek J., Ambroziewicz M., Celeda R., Kołodziejczyk E., Kowerski A., Stojek-Siwińska M., Wroński J.: Bezpieczeństwo i higiena pracy. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017
5. Gniazdowski A.: Promocja zdrowia w miejscu pracy. Teoria i zagadnienia praktyczne. Instytut Medycyny Pracy, Łódź 1997012. CIOP BIP, 2012
6. Gujski M., Rostkowski T.: Zarzadzanie zdrowiem w miejscu pracy. Difin, Warszawa 2021
7. Indulski J.A.: Higiena pracy, t. 1, 2. IMP, Łódź 2001
8. Kocka K.: Koncepcja medycyny pracy [w:] Kulik T.B., Pacian A. (red.): Zdrowie publiczne. Wydawnictwo lekarskie PZWL, Warszawa 2014
9. Marek K.: Choroby zawodowe. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2001
10. Pacian J.: Ubezpieczenia zdrowotne i społeczne [w:] Kulik T.B., Pacian A. (red.): Zdrowie publiczne. Wydawnictwo lekarskie PZWL, Warszawa 2014
11. Paszkowska M.: Medycyna pracy w systemie ochrony zdrowia w Polsce. Difin, Warszawa 2021
12. Pietrzak M., Knoff B., Kryczka T.: Pielęgniarstwo w podstawowej opiece zdrowotnej. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2021
13. Rybacki M., Wiszniewska M., Walusiak-Skorupa J. (red.): Opieka profilaktyczna nad pracownikiem. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2020
14. Świątkowska B.,.Walusiak-Skorupa J., Juszczyk G., Gierczyński R., Socha K., Lipińska-Ojrzanowska A.: Ochrona zdrowia pracujących przed zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2 wywołujacym COVID-19- aktualny stan wiedzy i zalecenia. Medycyna Pracy 2021
15. Wittczak T.: Medycyna Pracy. Profilaktyka i orzecznictwo. Difin, Warszawa 2018

Literatura uzupełniająca:

1. Paszkowska M.: System ubezpieczenia zdrowotnego w Polsce. Difin, Warszawa 2015
2. Sokołowska A.: Badania lekarskie pracowników - nowe zasady od 1 kwietnia 2015 r. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017
3. Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych. Zabezpieczenie społeczeństwa polskiego w świadczenia pielęgniarek i położnych. Warszawa 2017 http://nipip.pl/wp-content/uploads/2017/03/Raport_druk_2017.pdf

Akty prawne (odzwierciedlające aktualny stan prawny):

1. Konwencja nr 161 dotycząca służby medycyny pracy. Genewa 26.06.1985 r.
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 sierpnia 2005 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na hałas lub drgania mechaniczne
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych
5. Rozporządzenie Ministra Rodziny , Pracy i Polityki Społecznej w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych oraz innych pracach związanych z wysiłkiem fizycznym
6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy
7. Rozporządzenie MZ w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie Pacy
8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie sposobu dokumentowania chorób zawodowych i skutków tych chorób
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 września 2011 r. w sprawie zadań służby medycyny pracy, których wykonywanie przez osoby niebędące lekarzami wymaga posiadania dodatkowych kwalifikacji
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów dokumentacji badań i orzeczeń psychologicznych, sposobu jej prowadzenia, przechowywania i udostępniania oraz wzorów stosowanych dokumentów
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2019 r w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie specjalizacji lekarskich niezbędnych do wykonywania orzecznictwa w zakresie chorób zawodowych
13. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy
14. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 czerwca 2010 r. w sprawie sprawowania przez służbę medycyny pracy profilaktycznej opieki zdrowotnej nad osobami objętymi opieką na ich wniosek
15. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki

16. Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2019 r. w sprawie badań lekarskich kandydatów do szkół ponadpodstawowych lub wyższych i na kwalifikacyjne kursy zawodowe, uczniów i słuchaczy tych szkół, studentów, słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz doktorantów
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów dokumentacji medycznej służby medycyny pracy, sposobu jej prowadzenia i przechowywania oraz wzorów stosowanych dokumentów
19. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 marca 2006 r. w sprawie sposobu i trybu wydawania zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego przeciwwskazania zdrowotne do wykonywania dotychczasowej pracy przez pracownicę w ciąży lub karmiącą dziecko piersią
20. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy związanej z występowaniem w miejscu pracy czynników chemicznych
21. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie badań psychologicznych osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, kierowców oraz osób wykonujących pracę na stanowisku kierowcy
22. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 kwietnia 2017 r. w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet w ciąży i kobiet karmiących dziecko piersią
23. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac
24. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 2012 r. w sprawie wykazu rodzajów czynności zawodowych oraz zalecanych szczepień ochronnych wymaganych u pracowników, funkcjonariuszy, żołnierzy lub podwładnych podejmujących pracę, zatrudnionych lub wyznaczonych do wykonywania tych czynności
25. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych
26. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
27. Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy
28. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych
29. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej
30. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej
31. Ustawa z dnia 24 czerwca 1983 r. o Społecznej Inspekcji Pracy
32. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dział VI,VIII, IX, X
33. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy
34. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych
35. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami
36. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym
37. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi
38. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy, Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności

Strony internetowe:

1. www.mop.pl (Międzynarodowa Organizacja Pracy)

2. www.osha.europa.eu (Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy)
3. www.promocjazdrowiawpracy.pl (Europejska Sieć Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy)
4. www.who.un.org.pl (Światowa Organizacja Zdrowia – Biuro w Polsce)
5. ptmp.org.pl (Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy)
6. pip.gov.pl (Państwowa Inspekcja Pracy)
7. imp.lodz.pl (Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera)
8. medycynapracyportal.pl (Portal Medycyna Pracy)